

Når det personlige aldri blir politisk

En analyse av diskusjoner om kjønn og likestilling i fem Ukeslutt-innslag.

Siri Lindstad

Masteroppgave i journalistikk
Institutt for medier og kommunikasjon
UNIVERSITETET I OSLO
Vår 2012

© Siri Lindstad 2012

Når det personlige aldri blir politisk. En analyse av diskusjoner om kjønn og likestilling i fem Ukeslutt-innslag.

Siri Lindstad

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

«Vi skal være stolte over det vi har oppnådd, men alle mål er ikke nådd.» Det skriver daværende barne-, likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken i forordet til *Likestilling 2014. Regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene*.

I denne oppgaven ser jeg nærmere på hva som skjer i det likestillingspolitiske mellomrommet som Lysbakken her tegner opp, det vil si det rommet som eksisterer mellom en mulig påstand om at «noe gjenstår» og en like mulig påstand om at «vi er der nå». Med utgangspunkt i fem utvalgte innslag fra NRK radios nyhetsmagasin Ukeslutt ser jeg på hvordan redaksjonen gjør journalistisk bruk av dette rommet mellom «noe gjenstår» og «vi er der nå». Den diskursanalytiske nærlesningen finner sted i skjæringspunktet mellom kjønnsteori og nyhetsteori, der det å identifisere likestillingsdiskursens hjelpere er et sentralt punkt.

Diskusjonene som finner sted i Ukeslutt, handler i liten grad om hva man egentlig legger i ordet likestilling, men i stedet om å forsøke å bli enige om hvor langt det er igjen til mål, og hvem som har skylden for eventuelle forsinkelser.

Det finnes tydeligvis stemmer i Ukesluttredaksjonen som ønsker å utfordre eksisterende forestillinger om kjønn og makt. Et flertall av innslagene inneholder originale og potensielt kritiske innfallsvinkler til etablerte nyhetssaker. Likevel ender innslagene gang på gang med å bekrefte rådende forestillinger om kjønn og likestilling i stedet for å utfordre dem.

Enkeltpersoners fortellinger løftes aldri opp til et overordnet strukturnivå, og det personlige blir dermed aldri politisk. Det som foreslås av endringer hører i all hovedsak hjemme på et individnivå, og det som tilbys av lindring og løsninger, er ulike former for terapi.

Summary

In the preface of the Government's action plan for gender equality, «Gender Equality 2014», Audun Lysbakken, former Minister of Children, Equality and Social Inclusion writes: «We should be proud of what we have achieved, but all objectives have not been reached.»

In this paper I examine what happens in the gender equality gap Lysbakken here points at, that is the space that exists between a possible assertion of «not yet there» and an equally possible claim that «we're there now». Based on five selected slots from NRK Radio's news magazine «Weekend» («Ukeslutt») I explore how the editorial team makes journalistic use of the space between «not yet there» and «we're there now». I make use of discourse analysis in a close reading that takes place at the intersection between gender theory and news theory, where a central focus is to identify «the helpers» in the gender equality discourse.

Only to a limited extent do the discussions in «Weekend» treat how the concept of gender equality is actually understood. Instead attempts are made to reach an agreement on how far ahead the finish line is, and who is to blame for possible delays.

Apparently there are voices in the editorial team of «Weekend» that want to challenge existing notions of gender and power. A majority of the episodes includes original and potentially critical approaches to established news stories. Nevertheless, the slots end up by repeatedly confirming prevailing notions of gender and gender equality rather than challenging them. Individuals' stories are never lifted up to a general structural level, and the personal thus never becomes political. The changes proposed belong mainly at an individual level, and what is provided in form of relief and solutions are different forms of therapy.

Forord

Å skrive en masteroppgave ved siden av full jobb har til tider krevd store doser selvdisiplin, utholdenhet og sjokolade. Heldigvis har jeg hatt gode støttespillere som har kommet med entusiastiske tilrop underveis og slik bidratt til å holde motet mitt oppe.

Først og fremst fortjener mine to veiledere Kristin Skare Orgeret og Lin Prøitz en ordentlig takk. Selv nå i sluttspurten, der jeg fabulerer om helgefri og løsslupne kvelder, er det med et stort vemod jeg må innse at jeg snart har hatt min siste veiledningstime med Kristin og Lin. Det har vært et privilegium å ha veiledere som virkelig har brydd seg om oppgaven min, som alltid har vært godt forberedt og som hele veien har gitt meg konstruktive tilbakemeldinger. Om det hendte at jeg gikk til en veiledningstime med en smule motvilje etter å ha balet med noen håpløse kapitler, forlot jeg alltid timen med nytt mot og fornyet lyst til å skrive.

Takk til gjengen i og rundt forskningsprosjektet *Being together. Remaking Public Intimacies* ved Senter for tverrfaglig kjønnsforskning – Arnfinn Andersen, Unn Conradi Andersen, Heidi Eng, Fredrik Langeland, Anne Lorentzen, Jørgen Lorentzen, Wencke Mühleisen, Lin Prøitz, Åse Røthing og Rannveig Svendby – for inspirerende lesegrupper, givende diskusjoner og hyggelige sammenkomster. Takk også til STK for masterplassen jeg disponerte der i 2009/2010.

Takk til Rådet for anvendt medieforskning som tildelte meg et masterstipend våren 2010.

Takk til mine kollegaer i Forskerforbundet for alle klapp på skulderen underveis. En spesiell takk til min redaktør Kjetil Brottveit for fleksibiliteten som gjorde det mulig for meg å kombinere jobb og studier, og til kollegaene mine i Forskerforum, Johanne Landsverk og Aksel Kjær Vidnes.

Takk til Annika Wattne Rodriguez for skriveledninger, hjelp til å tegne diagram, og ikke minst viktige faglige diskusjoner.

Takk til Tone Hellesund og Kristin Engh Førde som tok seg tid til å lese utkast til hele oppgaven da det nærmet seg slutten, og som kom med verdifulle innspill til ting som kunne bli bedre.

Sist, men ikke minst, takk til Kari-Mette for all tålmodighet i de siste, intense skrivemånedene.

Innhold

Sammendrag	s. 3
Forord	s. 5
1. Innledning	s. 9
2. Teori: Nyhetsjournalistikk, kjønn og likestilling	s. 14
2.1 Nyhetsjournalistikk	s. 15
2.2 Den norske likestillingspolitikken	s. 23
2.3 Hjelperne	s. 37
3. Metode og materiale	s. 39
4. Tekstanalyser	
4.1 Babysaken i Stavanger	s. 48
4.2 Da damene dro	s. 55
4.3 8. mars	s. 64
4.4 Fritzl-dom	s. 75
4.5 Kvinner som slår menn	s. 83
5. Avslutning og konklusjon	s. 93
Litteratur	s. 98
Vedlegg:	
I Utskrift av Babysaken i Stavanger	s. 103
II Utskrift av Da damene dro-saken	s. 106
III Utskrift av 8. mars-saken	s. 110
IV Utskrift av Fritzl-saken	s. 117
V Utskrift av Kvinner som slår menn-saken	s. 123

1. Innledning

Med jevne mellomrom kåres Norge til en av vinnerne i en slags verdensomspennende konkurranse i likestilling mellom kvinner og menn. I 2010 ble nasjonen for eksempel utpekt som «nest best i verden på likestilling» (Aftenposten 12. oktober 2010), i en vurdering foretatt av World Economic Forum, der Island kom aller best ut. Legger man kåringer som denne til grunn, kan Norge tilsynelatende slå seg på brystet og si at «vi er der nå, vi har oppnådd likestilling mellom kjønnene», ettersom vi scorer godt på de fleste av kårings likestillingsindikatorer.

I *Likestilling 2014. Regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene* understreker imidlertid daværende barne-, likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken at:

Vi skal være stolte over det vi har oppnådd, men alle mål er ikke nådd (BLD 2011:3, Lysbakkens forord).

Norge har med andre ord oppnådd mye, men fortsatt gjenstår noe, ifølge Lysbakken. En handlingsplan for likestilling fra departementalt hold hadde da heller ikke vært nødvendig om det ikke fortsatt var noe som gjenstod. Vi er imidlertid på vei; vi er der *nesten*.

To påstander om likestilling samt en problemstilling

I denne oppgaven vil jeg gjøre retorisk bruk av to mulige påstander om likestillingens suksess i Norge. Den første påstanden innebærer en påstand at kvinner og menn i Norge i dag er så å si likestilte. Jeg kommer til å kalle den «vi er der nå»-forestillingen. Den andre påstanden innebærer at vi ennå ikke har oppnådd likestilling mellom kvinner og menn i Norge. Den vil jeg kalle «noe gjenstår»-forestillingen. Dette er ikke forestillinger som nødvendigvis står i motsetning til hverandre, noe det pragmatiske sitatet fra Lysbakken viser. Man kan som sagt være et godt stykke på vei i riktig retning. Hensikten min er da heller ikke å avgjøre hvorvidt og i så fall hvilken påstand som er gyldig, altså slå fast hvorvidt vi *har* oppnådd likestilling mellom menn og kvinner eller ikke i Norge. Denne oppgavens ambisjon er derimot å utforske det rommet som vi ser at for eksempel Lysbakken plasserer seg i, det mellomrommet som oppstår mellom et klart «ja» og et like klart «nei», det mellomrommet som kan kalles «nesten». I denne luken før målpassering finner det sted noen diskusjoner jeg ønsker å se nærmere på, ettersom de sier noe både om hvor vi kommer fra, men også om hvor vi er på vei.

Hvem er så «vi»? I Lysbakkens forord til handlingsplanen er «vi» etter alt å dømme nasjonen Norge, representert ved den sittende regjeringen. I denne oppgaven skal derimot «vi»-et avgrenses til å omfatte nyhetsprogrammet Ukeslutt noen uker seinvinteren 2009 og det fellesskapet – «vi»-et – som redaksjonen søker å skape med sine lyttere. Med utgangspunkt i fem utvalgte innslag fra Ukeslutt blir spørsmålet hvordan redaksjonen gjør journalistisk bruk av det rommet som oppstår mellom et «vi er der nå» og «noe gjenstår», hvilke aspekter ved likestilling som diskuteres, og hvem som inviteres inn i diskusjonen.

Opgavens problemstilling kan derfor sammenfattes slik:

Hvordan gjør Ukesluttredaksjonen journalistisk bruk av det rommet som oppstår mellom et «vi er der nå» og «noe gjenstår» med hensyn til likestilling? Hvilke forestillinger om likestilling mellom kjønnene presenteres, diskuteres og eventuelt utfordres? I hvilken grad bidrar Ukeslutt til å oppfylle kravet til en allmennkringkaster som NRK om å understøtte og styrke demokratiske prosesser i samfunnet?

Hvorfor skrive om kjønn?

Vår kjønnsidentitet er viktig for hvordan vi «leser» oss selv og for hvordan andre «leser» oss. Du kan glemme et annet menneskes navn, utseende, alder, yrkestittel, formue, hjemsted. Men det siste du glemmer – hvis det i det hele tatt er mulig å glemme – er hvilket kjønn vedkommende tilhørte. Våre kategoriserte kjønnstilørigheter, som kvinner eller menn, kan oppleves som våre identiteters minste felles multiplum. Og skulle du av en eller annen grunn ikke oppleve deg – eller oppleves av andre – som hjemmehørende i en av disse to kategoriene, altså om du skulle være bærer av en eller annen form for transidentitet¹, er det likevel støpeformen for henholdsvis kvinne eller mann du vurderes mot.

Men det handler ikke bare om den enkeltes identitet. Kjønn handler også om makt. Det feministisk tenkning gjør, er da også å koble nettopp kjønn og makt, ved å vise hvordan forestillinger om kjønn bidrar til å fordele makt i samfunnet vårt i dag. De siste 100-150 års feministisk tenkning har hatt stor innflytelse på utformingen av vårt moderne samfunn. Derfor er det å leve som kvinner og menn i dagens Norge noe annet enn hva det var for femti år siden, hundre år siden, to hundre år siden. Men hva kjønn «er», og hvordan vi forstår kjønn, har også endret seg. Feministisk tenkning i dag er derfor også noe annet enn den var for

¹ Jeg bruker begrepet transidentitet som et samlebegrep som omfatter alle former for kjønnsoverskridelser, uansett om det

hundre år siden. Et fellestrekk for de feministiske generasjonene – eller bølgene – måtte likevel være at de med jevne mellomrom erklæres for å ha utspilt sin rolle.

Feminismens stadig proklamerte bortgang til tross: I Ukeslutt finner vi nok av eksempler på at problemstillinger som først ble satt på dagsorden av tidligere tiders feminister, fortsatt skaper debatt og engasjement. Med det feministiske slagordet «det personlige er politisk» klingende i bakhodet skal jeg derfor se nærmere på fem ulike innslag fra vinteren 2009 som alle har det til felles at de løper sammen i det Dahl (2005) har kalt «den senmoderne fortellingen om hvordan menn og kvinner lever og arbeider sammen og danner kjernefamilier», den fortellingen som danner premisset for det jeg vil kalle *den norske likestillingsdiskursen*, eller for enkelthets skyld bare *likestillingsdiskursen*. Det de to tidligere nevnte påstandene – «vi er der nå» og «noe gjenstår» – har til felles, er da også at man er enige om at likestilling mellom kvinner og menn er av det gode, og dermed er og bør være en målsetting. Spørsmålet blir bare hvor langt man har kommet på vei til målet.

Hvorfor velge Ukeslutt som materiale?

Radioprogrammet Ukeslutt produseres av nyhetsavdelingen i Norsk rikskringkasting (NRK). Programmet hadde premiere i januar 1977 og har siden hatt fast plass på sendeskjemaet hver lørdag mellom 12.30 og 13.30. I likhet med nyhetsbulletinene som sendes hver time, går Ukeslutt i samsending i kanalene P1 og P2.

Ukeslutt må med andre ord kunne kalles en solid nyhetsinstitusjon med lange tradisjoner. Det favner mange potensielle lyttere, det har fått beholde sendeflaten gjennom alle de omrokkingene som har vært i NRK radios sendeskjemaer for øvrig, og utformingen av programmet har vært relativt uforandret gjennom årene det har eksistert. I mars 2012 ble sendeskjemaet for P1 fullstendig gjort om på, men heller ikke nå rørte man Ukeslutt. Med en slik solid posisjon utgjør Ukesluttssendingene derfor et interessant materiale for en diskusjon rundt temaet likestilling mellom kjønnene slik diskusjonen kommer til uttrykk i den norske offentlige samtalen.

NRK er på sin side en bastion i det norske medielandskapet, i all hovedsak finansiert gjennom kringkastingsavgiften som gir institusjonen et disponibelt budsjett på nærmere 4,5 milliarder i året, noe som tilsvarer halvparten av det samlede norske kulturbudsjettet. NRKs radiomonopol falt i 1981, men lyttertall fra TNS Gallup for 2011 viser at NRKs radiokanaler fortsatt har en lytterandel på 63 prosent, mens P4 hadde 22 prosent og Radio Norge 12 prosent. NRK P1 er suverent mest populær blant lytterne, viser de samme tallene (TNS Gallup 2011).

I den såkalte NRK-plakaten (Kulturdepartementet 2009) lyder det første punktet: «NRK skal understøtte og styrke demokratiet». Videre heter det at

- a. NRKs samlede allmennkringkastingstilbud skal ha som formål å oppfylle demokratiske, sosiale og kulturelle behov i samfunnet.
- b. NRK skal bidra til å fremme den offentlige samtalen og medvirke til at hele befolkningen får tilstrekkelig informasjon til å kunne være aktivt med i demokratiske prosesser.
- c. NRK har som oppgave å avdekke kritikkverdige forhold og bidra til å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre.
- d. NRK skal være redaksjonelt uavhengig (Kulturdepartementet 2009).

Kort sagt: NRK er en viktig aktør i den norske offentligheten, med et mandat om å være aktiv bidragsyter til et demokratisk samfunn. De gode lyttertallene tyder på at NRK radio når ut til mange og således er en viktig premissleverandør til den offentlige samtalen. At NRK dessuten er offentlig finansiert, betalt av «oss alle» gjennom kringkastingsavgiften, gir medieinstitusjonen en posisjon og en legitimitet som ingen andre norske mediebedrifter er i nærheten av å inneha.

Hvordan er oppgaven utformet?

Jeg har allerede gjort bruk av ordet *diskurs* idet jeg snakket om den norske likestillingsdiskursen. Begrepet vil bli gjort rede for både i teori- og metodekapitlet, så nå i første omgang nøyer jeg meg med å henvise til Jørgensen og Phillips (1999) definisjon av diskurs som «en bestemt måte å snakke om og forstå verden (eller et utsnitt av verden) på» (s. 7). Jeg skal kort sagt gjøre en diskursanalytisk nærlesning av fem innslag hentet fra dette populære nyhetsmagasinet. Innslagene ble sendt i løpet av første kvartal 2009 og kan listes opp som følger:

- 31.01.2009: om funnet av et nyfødt, dødt spedbarn i Stavanger
- 07.02.2009: om diskusjoner rundt mannsrollen i kjølvannet av premieren på realityprogrammet *Da damene dro*
- 07.03.2009: om diskusjonen rundt hvorvidt norske feminister har sviktet innvandrerkvinnene

- 21.03.2009: om dommen i Fritzl-saken i Østerrike, og om hvordan saken har revet opp gamle sår hos incestofre
- 04.04.2009: om kvinner som slår sine mannlige partnere

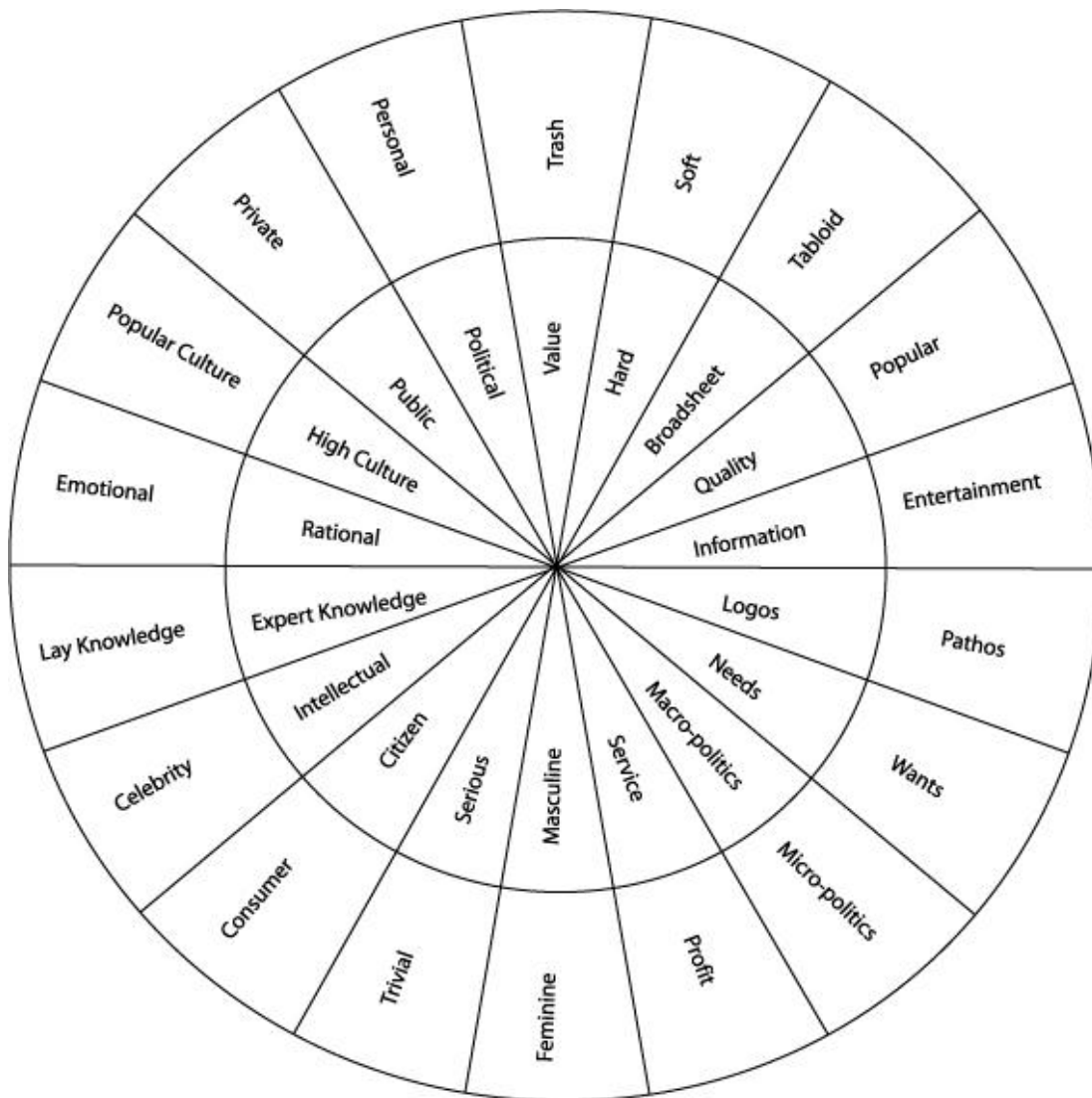
I kapittel 2 vil jeg gjøre rede for de såkalte nyhetskriteriene og drøfte disse i lys av forståelser av normalitet. Deretter vil jeg si noe om nyhetsjournalistikk i radio generelt og Ukeslutt spesielt. Videre vil jeg sirkle inn det jeg kaller den norske likestillingsdiskursen og løfte fram ulike forståelser av kjønn.

I kapittel 3 vil jeg så gjøre rede for metoden jeg gjør bruk av: diskursanalyse. I dette kapitlet vil jeg også diskutere det utvalget jeg har gjort når det gjelder materiale.

I kapittel 4 tar analysene endelig til. Her tar jeg altså for meg de enkelte innslagene ett for ett. Og til slutt er målet å få det hele til å gå opp i en høyere enhet idet jeg i kapittel 5 samler trådene i de fem caseanalysene og foreslår noen tolkninger av de funnene jeg har gjort.

2. Teori: Nyhetsjournalistikk, kjønn og likestilling

På et tidspunkt i oppgaveskrivingen tegnet jeg en sirkel og fylte den med tekst.

Sirkelen er inspirert av Rubins (1975) sirkel over god og dårlig seksualitet. Selve teksten i sirkelen har jeg – med visse egne tilføyelser – hentet fra Harringtons (2008) tabell over god og dårlig journalistikk. I denne nye sirkelen finner du kjernen i denne oppgaven, der analysene mine skjer i skjæringspunktet mellom kjønnsteori og nyhetsteori. Både Rubins sirkel og Harringtons tabell vil da også stå sentralt i dette teorikapitlet.

2.1 Nyhetsjournalistikk

Det er det unormale, det avvikende og konfliktladde som fanger nyhetsmedienes interesse, skriver Eide (2006:50). Samtidig, ved å framstille noe som overraskende og sensasjonelt, forteller mediene oss noe om hva som er normalt, skriver Allern (2001:68). Gjennom sine vurderinger av hva som anses som nyhetsverdige, blir mediene en del av det maktapparatet som bestemmer hva som skal anses som normalt og ikke.

Medienes makt gjenspeiles i deres muligheter til å *sette dagsorden*. McCombs (2004) definerer «setting the agenda», det å sette dagsorden, som:

a common phrase in discussions of politics and public opinion. This phrase summarizes the continuing dialogue and debate in every community, from local neighbourhoods to the international arena, over what should be at the centre of public attention and action (McCombs 2004:iii).

McCombs' dagsordenbegrep favner her hele den offentlige samtalen – alt som det snakkes om der smått og stort av samfunnsborgere møtes. Jeg skal imidlertid konsentrere meg om den delen av den offentlige samtalen som finner sted i mediene, ettersom mediene er en svært viktig arena for nettopp denne samtalen. I Ytringsfrihetskommisjonens innstilling fra 1999 heter det at mediasystemet sammen med utdannelsessystemet utgjør de to kanskje viktigste institusjoner eller «vegger» i det offentlige rom (NOU 1999, 27, s. 66).

Men medieinstitusjonene gir ikke bare rom til den offentlige samtalen. De fungerer også som dørvoktere for hva som slipper inn i det rommet (Zelizer 2004:52). Medieinstitusjonene er med andre ord sentrale premissleverandører for hva den offentlige samtalen dreier seg om, ved at de utøver det Allern (2001) kaller *definisjonsmakt*. Slik påvirker de hva vi snakker om, og hva det fører til av politiske og økonomiske avgjørelser (s. 11). Når nyhetsmagasinet Ukeslutt plukker ut fire-fem saker fra ukas nyhetsbilde og vier dem ytterligere en times sendetid, bidrar programmet til å gjøre akkurat disse sakene enda viktigere.

En sak havner på nyhetsmedienes dagsorden om mediene selv anser den for å være en nyhet, for å være et tilstrekkelig interessant brudd på normaliteten, og dermed som et nytt og viktig bidrag til den offentlige samtalen. Det er med andre ord mediene selv som definerer selv hva som er en nyhet, som gjør bruk av sin definisjonsmakt til å avgjøre hva som er verdt spalteplass og sendetid, og hva som ikke er det.

Nyhetskriteriene

Hva skal så til for at journalister finner en sak «nyhetsverdig» og dermed gjør den til en nyhet?

Vel, journalister vet godt hva som er en nyhet når de hører den, skriver Meilby (1996:55). Det er noe som «sitter i veggene». Han mener det avgjørende for journalisten er hva leserne vil interessere seg for. Jo mer avhengig mediet er av å selge, jo viktigere blir dette hensynet.

Det er imidlertid mulig å definere noen nyhetskriterier som mediene selv tilsynelatende mener skal være oppfylt for at noe skal bli en nyhet, i alle fall om man skal dømme etter «oppskrifter» som figurerer i de ulike journalistiske grunnbøkene. I sin egen lærebok ramser Meilby (1996) opp:

1. Sensasjon: Det usedvanlige, det uventede blir gjerne nyheter
2. Konflikt: Strid mellom personer og interesser blir gjerne nyheter
3. Identifikasjon: Det som oppleves som nært og relevant for leseren blir gjerne nyheter
4. Aktualitet: Det som nettopp har skjedd, og som er et samtaleemne eller av andre grunner opptar mange lesere, blir gjerne nyheter (Meilby 1996)

Meilby sier videre at nyhetsverdien avhenger av hvor mange av disse kriteriene som er oppfylt, og i hvilken grad de har funnet sted.

Det er nok sjældent , at et enkelt oppfylt kriterium er tilstrækkelig til at bære en nyhed. Men jo mer et af kriteriene er oppfylt, des mindre behov synes der at være for, at andre er tilgodeset (Meilby 1996:55).

Østlyngen og Øvrebø (2000) opererer på sin side med en fempunktliste, som inneholder de samme fire punktene som Meilby hadde med, men som også føyer til:

5. Vesentlighet (eller relevans), som innebærer at nyheten skal ha en samfunnsmessig verdi: Den skal angå leserne (Østlyngen og Øvrebø 2000:103-104)

Sist, men ikke minst føyer Kjendsli (2008) til

6. Eksklusivitet (Kjendsli 2008: 57)

som et nyhetskriterium. Iblant blir en aktuell sak dermed *u*aktuell fordi konkurrenten har fått saken først, selv om den måtte oppfylle andre nyhetskriterier.

Både Meilby, Østlyngen & Øvrebø og Kjendslis kriterier er en grovsortert og forenklet versjon av de nyhetskriteriene Galtung og Ruge formulerte i 1965. Ved hjelp av en analyse av fire norske avisers dekning av politiske kriser i tre land – Kongo, Cuba og Kypros – skisserer Galtung og Ruge opp hvordan en hendelse fanger mediernes oppmerksomhet avhengig av atten ulike kriterier: hyppighet, høyde på «dørterskelen», utvetydighet, meningsfylde, kulturell nærhet, relevans, konsonans, forutsigbarhet, etterspørsel, uventethet, uforutsigbarhet, sjeldenhet, kontinuitet, utforming, omtaler av elitenasjoner, omtaler av elitepersoner, omtaler av individer, lenke til noe negativt (Galtung & Ruge 1965:70). Også de understreker at ikke alle kriterier behøver å være oppfylt samtidig. Samtidig kan noen kriterier tilsynelatende stå i motsetning til hverandre – som forutsigbarhet og uforutsigbarhet. Det er med andre ord ikke bare én vei til nyhetsmediernes agenda. Ulike hendelser kan få nyhetsverdi av ulike grunner. Samtidig kan én hendelse ha nyhetsverdi på ulike nivåer. Som vi senere skal se nærmere på, er markeringen av den internasjonale kvinnedagen 8. mars en forutsigbar hendelse. Den finner sted hvert år, og dekkes da også av mediene hvert år. Men hvordan den dekkes, hvilken vinkling dekningen får, kort sagt: hva som er «årets 8. mars-nyheter», vil kunne variere fra år til år.

Men kriteriene er ingen konstant størrelse, påpeker Østlyngen og Øvrebø (2000). Dagens store nyhet ville ikke nødvendigvis være en like stor nyhet i morgen. Nyhetsbegrepet er med andre ord relativt. Denne bevegelige grensen for hva som er «inne» og «ute» av nyheter, kalles *nyhetsterskelen* (s. 105). Enkelte dager, som for eksempel en fredelig augustdag i feriestille Norge, skal det mindre til for at en hendelse blir en nyhet enn for eksempel en travel dag i oktober. Det er da pseudobegivenheter får oppmerksomhet og vi får såkalte «agurknyheter».

Infotainment

Nyheter er altså hendelser som mediene omdanner til – produserer som – nyheter. Hensikten med nyhetene er å holde oss som samfunnsborgere orientert og oppdatert på hva som har skjedd i verden siden siste nyhetsoppdatering. Nyhetene skal med andre ord holde oss *informert*.

Mange nyheter gjør imidlertid mer enn å informere oss, eller kanskje til og med noe helt annet. Harcup & O'Neill (2001) fant at mange saker i nyhetsmediene kom med *ikke* fordi de hadde «seriøs» informasjon å by leseren på, men fordi de hadde underholdningsverdi (s. 274). Saker om sex og/eller skandaler, historier om søte dyr og underholdningsstjerner, gla'saker og historier som rett og slett ga leseren en liten latter, fikk nemlig gjerne også spalteplass. Harcup & O'Neill deler dermed Tunstalls (1971) kritikk mot Galtung & Ruge, om at disse i sin analyse hadde oversett den løpende dekningen av mindre, hjemlig og mer hverdagslige nyheter, og hva som skulle til for at disse endte på medienes agenda. Nyhetene behøver med andre ord ikke være et så definitivt brudd på det normale som det Galtung & Ruges nyhetskriterier kan tolkes i retning av å hevde. Harcup & O'Neill sluttet seg også til Franklins (1997) påstand om at det har funnet sted en kursendring, i dette tilfellet i britisk presse, der underholdningsaspektet ble stadig viktigere. «Therefore, no contemporary set of news values is complete without an «entertainment» factor», konkluderer Harcup og O'Neill (2001:277). Parallelt med begreper som «informerende» og «underholdende» nyheter, snakker man gjerne også om «harde» og «myke» nyheter. Hva som ligger i disse distinksjonene, kan være lettere å forstå om man ser på tabellen som Harrington (2008) har tegnet opp.

Table 1 Popular vs 'quality' news binaries

Popular	Quality
Tabloid	Broadsheet
Soft	Hard
Trash	Value
Personal	Political
Private	Public
Popular Culture	High Culture
Emotional	Rational
Lay Knowledge	Expert Knowledge
Celebrity	Intellectual
Consumer	Citizen
Trivial	Serious
Feminine	Masculine
Profit	Service
Micro-politics	Macro-politics
Wants	Needs

Figure 1 Harrington (2008:269)

Hva som plasseres i henholdsvis venstre og høyre kolonne, har betydning. Denne tabellen er nemlig på ingen måte verdinøytral, understreker Harrington.

Through these binary discourses, anything on the left is derided (even though such aspects are favoured by the public), and anything on the right is seen as the desirable modality; personalization is equated with trashiness, and popularity instantly linked to triviality (Harrington 2008:269).

Tabellen er først og fremst ment retorisk. I praksis er grensene mellom de ulike formene for journalistikk langt mer diffuse, påpeker Harrington (2008:266). Det er lett å finne eksempler på hvordan nyhets- og underholdningsjournalistikk mikses sammen, i det som gjerne kalles «infotainment», et ord som ifølge Thussu (2007) dukket opp på 1980-tallet.^{2 3}

Det er imidlertid verdt å merke seg den glidende overgangen som finner sted i og med Harringtons tabell, der man går fra å snakke om *hva* som kommer på dagsorden, til vel så mye å snakke om *hvordan*. Tabellen favner med andre ord både innhold og form. Det å gi en nyhet en ny utforming, det å presentere den fra en ny innfallsvinkel, er da også en måte å sikre originalitet og eventuelt eksklusivitet. Som vi skal se, benytter Ukeslutt seg flittig av dette grepet, for eksempel i innslaget 21. mars 2009, om dommen i Fritzl-saken i Østerrike. Dette var en sak som allerede hadde fått enormt mye oppmerksomhet. Ukeslutts nye vinkling er å ta turen til Støttesenter mot incest og høre hvordan saken oppleves av en som selv har vært utsatt for seksuelle overgrep av en slektning.

Nyhetsmagasinet Ukeslutt

«Ukeslutt må ikke betraktes utelukkende som en ny nyhetssending, men mer som en videre utbygging av nyheter», sa Dagsnyttssjef Per Bøhn i et intervju til Verdens gang i anledning

² «By 1992, the word infotainment had made it into Roget's Thesaurus. According to the Oxford English Dictionary, infotainment is «broadcast material which is intended both to entertain and to inform», while Key Concepts in Political Communication defines it as «the combination of the words information and entertainment, suggesting a practice of blending together of their presentation within the broadcasting of news and current affairs» (Lilleker 2006). The phenomenon of infotainment denotes a type of television news where style triumphs over substance, the mode of presentation of becoming more important than the content (Thussu 2007: 7-8).»

³ I Thussus definisjon kan det se ut til at infotainment-begrepet begrenses til å gjelde tv-programmer, selv om det i Lillekers definisjon favner «kringkasting av nyheter og aktualiteter» generelt. Allern (2001) bruker imidlertid begrepet om både presse og kringkasting (s. 216), og selv anser jeg det som relevant for å karakterisere nyhetsjournalistikken vi finner i Ukeslutt.

lanseringen 8. januar 1977. Man ønsket å skape rom for «en utdyping av ukens aktuelle emner, samt diskusjoner og debatter», «en ledigere form», «godt ispedd musikalske innslag» (VG 1. desember 1976).

Og programmet ble raskt en stor suksess. «Ukeslutt ble programmet der det skjedde overraskelser. Der folk valgte å stå fram med sine saker», oppsummerte Ole Kristen Harborg ved programmets 25-årsjubileum i 2002 (VG, 2. januar 2002). Harborg var en av hjernene bak Ukeslutt, og satt i studio de første årene.

Det fantes bare en radiokanal – P1 – da Ukeslutt ble lansert i 1977. Men da den nye kanalen P2 ble etablert i 1984, bestemte man seg for å sende Ukeslutt i samsending i både P1 og P2, og slik gjør man det ennå. Dette er unikt for Ukeslutt – bare nyhetsbulletinene og Dagsnytt's hovedsendinger går ellers i samsending. Det betyr at enten man har radioen stilt inn på P1 eller P2 lørdager kl. 12.30-13.30, får man servert Ukeslutt.

I alt har programmet vel 600 000 lyttere og dermed en markedsandel på over 50 prosent.⁴ I P1 omsluttet det av mer underholdningspregete programmer, som for eksempel musikkprogrammene Øde øy og P.I.L.S., eller av direkte sendte sportssendinger. I P2 inngår Ukeslutt som en del av den etter hvert veletablerte og populære «P2-lørdagen», med en rekke populære programposter på rekke og rad: Radiodokumentaren, Verden på lørdag, Jungeltelegraf og Hallo i uken, for å nevne noen. Felles for disse programmene er at de sendes første gang nettopp lørdager, for så å gå i reprise i løpet av den kommende uken. Lørdag er med andre ord en prioritert radiodag fra NRKs side.

Men samsendingen betyr også at man ikke «slipper unna» Ukeslutt, med mindre man skruer over på ungdomskanalen P3 eller noen av NRKs konkurrerende kanaler, eventuelt skruer radioen helt av. Det stiller krav til programmet om å favne bredt, så flest mulig faktisk har lyst til å høre på det, det være seg P1- eller P2-lyttere.⁵ Samtidig har de som måtte gå glipp av programmet, mulighet til å høre det senere, i form av nedlastbar podcast.

Ukeslutt skal, som navnet tilsier, oppsummere nyhetsuken som har gått. Programmet går direkte, men mange av innslagene er gjerne laget i forveien. En vanlig sending inneholder 5-6 innslag, med musikk mellom hvert innslag. Sendingen åpner med to-tre overskrifter, «headliners», som røper hva som står på sendeprogrammet for dagens innslag. Slik innslagene

⁴ Opplyst i mail fra Lin Beate Gabrielsen, NRK, 02.04.2012.

⁵ NRK presenterer selv kanalprofilene slik:

- P1 - Den brede kanalen for folk flest. Norges største radiokanal. Bredt distriktstilbud.
- P2 - Kulturkanalen med kunst, kultur, nyheter, debatt og samfunnsstoff. (NRK 2009)

favner bredt, gjør også overskriftene det. De representerer tematiske ytterpunkter snarere enn strengt prioriterte nyheter (Sand og Helland, 1998:28). Dermed får man markedsført et program som bør ha litt for enhver smak.

Etter overskriftene følger en nyhetsbulletin av vanlig format, før selve sendingen tar til. Ofte er første innslag en oppfølging av en av nyhetene i bulletinen, men ikke nødvendigvis.

Musikken velges ut uavhengig av sakene som står på programmets dagsorden og fungerer slik som et brudd med snarere enn en uttoning av det enkelte innslaget. Dessuten får vi servert «teasere» et stykke ut i sendingen for kommende innslag, alt for å holde på lytterne.

Strukturen med 4-6 innslag i løpet av en seksti minutters sending, bare avbrutt av musikk og «teasere», gir muligheter for relativt lange innslag. Ukeslutts magasinformat gir intervjuobjektene rom til å snakke lenger og mer uavbrutt enn hva de får i nyhetsinnslag ellers, der det ofte bare er spissformuleringer som får plass. Sand og Helland (1998) peker på at de fleste som intervjues i nyhetsprogrammer på fjernsyn, ender som såkalte «soundbites», det vil si noen sekunders korte lydbiter. Det samme er tilfellet i mange nyhetsprogrammer i radioen. Resultatet blir at etermediene flest søker etter intervjuobjekter som kan kunsten å spissformulere seg (s. 50). I Ukeslutt skal vi imidlertid se at de intervjuede utgjør en broket forsamling av folk, både personer som er ofte å høre i etermediene ellers og som derfor «behersker» situasjonen, og personer som trenger tid til å formulere seg. Ukeslutt har altså rom for begge grupper.

Selve nyhetssaken starter gjerne et annet sted enn i Ukeslutt, men bringes videre, ofte med helt nye aktører, i lørdagens sending. Av de fem casene jeg skal se nærmere på i denne oppgaven, er tre av dem oppfølgere til debatter som allerede har startet i andre medier, mens ett av casene er knyttet til en årlig hendelse – markeringen av den internasjonale kvinnedagen 8.mars – som det alltid er mulig å finne noe å debattere rundt (noe de fleste medier gjør). Bare det første caset, om funnet av et nyfødt, dødt barn i Stavanger, har preg av «breaking» og «hard news». Barnet ble da også funnet fredag formiddag, det vil si bare ett døgn før Ukeslutts sending, og få andre medier hadde rukket å gjøre mye på saken.

I Sand og Hellands (1998) studier av tv-nyheter kommer kriterier som «eksklusivitet» og «originalitet» relativt høyt opp når nyhetsarbeiderne blir bedt om å vurdere betydningen av innslagenes egenskaper (s. 67). I Ukeslutts tilfelle er det imidlertid langt mellom eksklusive nyheter. I stedet tilstreber programmet å finne en original inngang til saken, eller som det heter i NRKs egenomtale av programmet: «en oppsummering av nyhetsuken med et skrått blick» (NRK 2012).

Radionyheter

Sand og Helland (1998) skriver at fjernsyn og radio har utkonkurrert avisen som formidler av nyheter. En slik påstand vitner nok først og fremst om at deres sammenlignende studier av NRK Dagsrevyen og TV2 Nyhetenes nyhetsproduksjon fant sted før nettavisene virkelig kom på banen. I dag kan også nettavisene «følge utviklingen av en begivenhet nærmest fortløpende, fra minutt til minutt» (s. 9). Etermediene er med andre ord i en annen situasjon i dag enn for bare 14 år siden, da Sand og Hellands studie ble publisert. At mange nettaviser dessuten tilbyr audiovisuelle innslag i form av små nyhetssnutter på video, for eksempel avisen VGs VGTV, gir de tradisjonelle etermediene ytterligere konkurranse. Papiravisene er derimot fortsatt henvist til å summere opp etterpå, for utsendelse en gang i døgnet (Sand og Helland 1998:9).

Likevel: Radio har noen fordeler i mediekonkurransen. Det finnes vel knapt en husstand som ikke har en radio, enten i form av et eget apparat, eller inkludert i tv, stereoanlegget, en datamaskin, i bilen eller på mobilen. Selve produksjonen av sendinger krever lite avansert teknologi, og nyheter kan bringes ut omtrent i samme minutt som de skjer. Å rigge opp et tv-kamera og koordinere lyd og bilde er en langt større jobb.

En ulempe ved radio er at det er begrenset hvor mye informasjon man rekker å gi i løpet av en halvtime. Man får betydelig mer informasjon om man leser en avis i en halvtimes tid enn om man bruker den samme tiden på å høre på radioen, ifølge Lundgren, Ney og Thuren (1999:7). Hedemann (2006) mener imidlertid at radiomediet har mulighet til å gi kunnskap på en annen måte enn andre medier. Grunnen er at selve mediet er slik at det er tvunget til å gi informasjon gjennom *opplevelse*, noe som igjen gjør det mulig å få *innsikt*.

Innsikt kan sjelden læres ved å sitte bøyd over bøkene. Innsikt får vi mennesker i møte med andre virkelige mennesker, ting, forhold. Innsikt impliserer en dypere forståelse av innfløkte forhold og relasjoner. Innsikt forandrer våre følelser og våre handlinger (Hedemann 2006:20-21).

I motsetning til NRKs nyhetsredaksjons andre redaksjonelle flaggskip, Dagsnytt Atten, inneholder Ukesluttendingene alltid ulike former for reportasjer. I fire av de fem innslagene jeg skal analysere har en reporter fra Ukeslutt tatt turen ut av studio, ut i verden. Svært få journalister får i praksis anledning til å drive med den typen journalistikk som krever personlig kontakt med miljøer utenfor redaksjonslokalene og tid til observasjon og intervjuer med flere ulike kilder, hevder Allern (2001:116). Dette skyldes at reportasjen har en svak

plass i spaltene (s. 119), men også tidsbrist og krav om hurtig produksjon av nyhetsstoff i redaksjonene. Det er så mye enklere å ta en telefon.

Det at radio består av ord sagt – og ikke bare skrevet – av et menneske, mener Hedemann (2006) gir budskapet et preg av ekthet og autenticitet, som skriftmedier ikke har på samme måte. Radiomediet plasserer seg ifølge henne mellom bildemedier (foto, fjernsyn og film) og skriftmedier, med mulighet til å forsyne seg av de beste egenskapene fra dem begge (s. 19). Også Sand og Helland (1998) trekker fram opplevelsen av autenticitet som en av radioens fordeler. Den direkte radioreportasjen etablerer et skarpere skille mellom fakta og fiksjon i både lytternes og medarbeidernes bevissthet. Ettersom reporterens og lytterens tid faller sammen, framstår den direkte reportasjen som en slags rå, usminket sannhet, eller som prototypen på en autentisk virkelighetsformidling, (Larsen 1990:46 i Sand og Helland 1998:18).

Om det er tilfelle, at det å høre levende mennesker snakke inn i øret vårt får det til å framstå som enda mer selvfølgelig og sant, blir det desto viktigere å vie også nyhetsjournalistikken i radio, og de forestillingene om verden som formidles her, oppmerksomhet.

2.2 Den norske likestillingspolitikken

De fem Ukesluttinnslagene jeg skal se nærmere på, tar opp temaer som incest, partnervold, skjevfordeling av husarbeidet, samt et nyfødt barn som har blitt forlatt. I sentrum for de fem tilsynelatende svært ulike innslagene står Mannen og Kvinnen – de to som sammen danner Det heteroseksuelle paret.

Det heteroseksuelle paret og deres samliv er imidlertid ikke bare en fortelling om noe som *bare er*. Det er også et ideal og et mål.

[Jämställdhet är en] vision om den förändrade, men alltjämt romantiska kärleken mellan fria kvinnor och trygga män osm övervinner alla hinder och där inga maktordningar finns. Jämställdhet är på samma gång mål, ideal och norm. (Dahl 2005:49).

Men likestilling er et middel til å oppnå også andre resultater enn bare familiær lykke for det enkelte heteroseksuelle paret. I forordet til *Likestilling 2014 – regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene* (BLD 2011) skriver daværende likestillingsminister Lysbakken at et likestilt samfunn er rettferdig, lønnsomt og til beste for gutter og jenter, kvinner og menn. Likestilling og en velferdsstat blir dermed to sider av samme sak idet velferdsstaten har vært

og er en forutsetning for likestilling,

men likestilling er også nødvendig for å utvikle og opprettholde velferdsstaten. Det er først og fremst våre menneskelige ressurser som gjør Norge til et rikt land. Likestilling lønner seg (BLD 2011:3, Lysbakken i forordet).

I handlingsplanen heter det videre at

Likestilling handler om at alle ressurser må tas i bruk uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, alder eller seksuell orientering. Verdien av det norske folks arbeidskraft og kunnskap er mange ganger større enn verdien av oljeformuen. Den nåværende og framtidige arbeidsinnsatsen utgjør om lag 73 prosent av nasjonalformuen, mens olje og gass utgjør 12 prosent av nasjonalformuen. Det er arbeidskraften som er grunnlaget for vår velferd (BLD 2011:10).

Med formuleringer hentet fra et kapitalistisk syn på vekst og lønnsomhet argumenterer altså en regjering ledet av en sosialistisk minister for den likestillingspolitikken som føres i Norge i dag. Likestilling er *nyttig* for oss, det vil si nasjonen Norge.

Men også ordet *rettferdighet* er med, for likestilling handler ifølge handlingsplanen også om en rettferdig fordeling av goder – og plikter. Mye av likestillingspolitikken går da også ut på å omfordele goder og plikter, gjennom lovregulering og ulike andre tiltak. Fordeling av fødselspermisjon er ett eksempel – så og så mange uker forbeholdt mor, så og så mange uker forbeholdt far, og resten kan de fordele som de vil.

I stor grad kan vi si at mens kvinnene tilpasser yrkeslivet til familien, tilpasser mennene familien til yrkeslivet. Slike individuelle valg påvirker både karriereløp, inntekt, lønnsutvikling og pensjonsrettigheter. Våre individuelle valg får også samfunnsmessige konsekvenser, blant annet for arbeidsmarkedet og for samfunnsøkonomien (BLD 2011:10).

Også her ser vi hvordan et nasjonalt nytteperspektiv kommer inn. Fordeling av fødselspermisjonen mellom foreldrene kan virke som en privatsak, men får ifølge handlingsplanen konsekvenser for samfunnet som sådan.

Likestillingspolitikkenes historiske røtter

Lov om likestilling ble vedtatt 9. juni 1978 og har til hensikt å hindre diskriminering på basis av kjønn. I den offentlige utredningen NOU 2011, 18 *Struktur for likestilling* heter det at:

Offentlige myndigheter har høye ambisjoner i likestillingspolitikken. Likestilling beskrives som en samfunnsmessig grunnverdi. Innsats for å fremme likestilling anses som en menneskerettslig forpliktelse, det vil si som en plikt staten har når internasjonale menneskerettigheter skal gjennomføres i norsk rett og forvaltningspraksis (NOU 2011, 18, s. 16).

Det moderne Norge har sine røtter i det borgerlige, kapitalistiske samfunnet som vokste fram i Vest-Europa i forbindelse med industrialiseringen på 1700-tallet, med den franske revolusjon i 1790 som en viktig merkestein for en ny type demokrati – det borgerlige demokratiet. Eneveldige herskere mistet makten til fordel for en stadig større gruppe av menn med penger og posisjon. I dette samfunnet vokste det også fram et skarpt skille mellom det offentlige og det private området, og dermed også et offentlig og et privat liv (Habermas 1971). Det offentlige livet, maktposisjonene og mulighetene for innflytelse blant annet gjennom stemmerett, var i det store og det hele forbeholdt de tidligere nevnte privilegerte mennene. Det var det snart flere grupper som protesterte mot, blant annet borgerskapets kvinner, samt de økonomisk mindre privilegerte – arbeiderne. Det man pleier å kalle den første feministiske bølgen vokste fram i andre halvdel av 1800-tallet og varte i hovedsak fram til rundt 1920, selv om den aldri ebbet helt ut. Gemzöe (2002) deler denne bølgen opp i henholdsvis en borgerlig/liberalistisk og en marxistisk/sosialistisk feminisme, der de to ulike retningene bygger på de to store politiske ideologiene som blomstret opp på 1800-tallet. Kjernen i den liberalistiske feminismen er kampen for at kvinner skal nyte godt av de samme grunnleggende rettighetene og den samme friheten som menn. Stemmerett for kvinner var den viktigste kampsaken for de første generasjonene av liberalfeminister, men også adgang til studier og stillinger.

Det disse to retningene kan sies å ha til felles, er at de krever bedre vilkår for kvinner i den offentlige sfæren. Liberalfeminismen vil anerkjenne kvinnen som fullverdig *samfunnsborger*, mens den marxistiske feminismen vil anerkjenne kvinnen som likeverdig *arbeider*.

På slutten av 1960- og begynnelsen av 1970-tallet vokste så det som har blitt kalt «den andre feministiske bølgen» fram. Nyfeministene ga problemstillinger knyttet til *reproduksjon* en sentral plass i kvinnekampen. Snart skulle de også få følge av de marxistiske feministene på

dette området. Nyfeminismen vokste fram som en del av «det nye venstre», det vil si den bølgen av politisk aktivitet som fant sted over hele den vestlige verden i 1960- og 1970-årene (Haukaa 1982:47), og som i stor grad ble rekruttert blant den nye generasjonen av studenter. Den nye kvinnebevegelsen skulle gjøre seg gjeldende på mange fronter på 1970-tallet, det være seg i kulturlivet, på arbeidsplassen, i mediene og i politikken. I 1978 gikk 20 000 i demonstrasjonstog i forbindelse med den internasjonale kvinnedagen 8. mars (KILDEN 2003a). Samme år ble lov om selvbestemt abort vedtatt, det samme ble lov om likestilling mellom kjønnene.

FNs kvinnetiår strakte seg imidlertid fra 1975 til 1985, og mye skjedde også på 1980-tallet – og enda senere. Det er i første halvdel av 1980-tallet vi får landets første kvinnelige statsminister (1981), en ny lov som slår fast at foreldrene har like mye omsorgsansvar for barn (1982), og kvinner får adgang til å avtjene verneplikt (1983). Lovfestet beskyttelse i arbeidsmiljøloven mot trakassering, herunder seksuell trakassering, innføres først i 1994 (Likestillings- og diskrimineringsombudet 2008).

I 1999 begynner man å snakke om en *tredje* feministisk bølge i kjølvannet av bokutgivelser som *Råtekst* og *Matriark*, inspirert av svenske *Fittstim*, alle tre samlinger med tekster av unge, stort sett medievanter kvinner som diskuterer sitt eget liv og sitt forhold til likestilling. I 2004 kommer så første nummer av det feministiske tidsskriftet *Fett* ut, og fra 2005 har 8.mars-markeringen blitt utvidet til å omfatte opptil en ukes feministiske kulturmarkeringer i form av Ladyfest. Verdt å nevne er også Feminismekonferansen i Oslo i regi av Kvinnefronten, som ble arrangert både i 2008, 2009 og 2011.

Dette er bare noen eksempler på at feminismen ikke stupte brått og døde hen da 1980 opprant, men fortsatte å virke også de neste tiårene. Likevel er det 1970-tallet som har blitt stående som feminismens tiår, et poeng som vil bli diskutert senere i oppgaven.

Det private

Nyfeministene krevde samfunnets oppmerksomhet også hva angår det som finner sted i den *private* sfæren. For dem handlet reproduksjon ikke bare om barnreproduksjon, men også omsorg, seksualitet og nære relasjoner i videste forstand. Det holder ikke å jobbe for likestilling mellom kjønnene i den offentlige sfæren så lenge det foregår kvinneundertrykking også i den private sfæren, mente de nye feministene. De ønsket dessuten en frigjøring fra de mange motsatsparene i vår kultur, som for eksempel:

motsetningene mellom husarbeid og yrkesarbeid, mellom produksjon og reproduksjon, og motsigelsen mellom arbeid og kapital, en frigjøring fra oppsplitting mellom offentlig og privat, mellom ånd og hånd, mellom seksualitet og sensualitet. (Haukaa 1982:58-59).

Det er den amerikanske nyfeministen Carol Hanisch som krediteres for slagordet «the personal is political». I en introduksjonstekst fra 2006 (Hanisch 2009) presiserer hun riktignok at det var redaktørene som valgte dette slagordet som tittel på den teksten hun skrev for antologien *Notes from the Second Year. Women's Liberation*, fra 1970. Men budskapet i Hanisch' tekst er nettopp at det personlige er politisk. I teksten som hun skrev allerede i februar 1969, forteller hun om den feministiske bevisstgjøringsgruppen hun var med i, og om hvordan møtene her gjorde henne oppmerksom på at tilsynelatende personlige problemer er politiske problemer.

There are no personal solutions at this time. There is only collective action for a collective solution (Hanisch 2009).

Seksuelle overgrep, seksuell utnyttning av kvinner og kvinnemishandling er ifølge nyfeministene de mest brutale uttrykkene for kvinneundertrykking. Kvinners råderett over egen kropp er derfor viktige kampsaker for nyfeministene (Gemzöe 2002). Det skal også vise seg å være en viktig sak i Ukeslutt seinvinteren 2009.

Patriarkatsteoriene

Begrepet *patriarkat* står sentralt i nyfeministisk teori, og betegner et samfunnssystem som bygger på menns dominans over kvinner. Det var Kate Millett som lanserte begrepet patriarkat i boken *Sexual Politics* fra 1970 (på norsk i 1971, med tittelen *Sex og makt*). Det ble snart en grunnstein i moderne feministisk teori.

Patriarkatets makt bygger dels på ideologisk og materiell dominans over kvinner, der kvinner allerede fra de er små lærer seg at de har en lavere verdi enn menn. Disse forestillingene internaliseres av både kvinner og menn og blir en del av den usynlige maktordningen. Men også vold og trusler om vold er en del av patriarkatets makt.

Vi er ikke vant til å forbinde patriarkatet med makt (...). Vi betrakter vanligvis dets brutale fremferd i fortiden som eksotiske eller «primitive» skikker. Den voldsbruk som

eksisterer i dag blir ansett som resultat av individuelle avvik, karakterisert som patologisk eller unormal atferd, og tillegges ingen generell betydning (Millet 1971:50).

Patriarkatsteoriene ga 1970-tallets kvinnebevegelse nye briller som gjorde dem i stand til å se mønstrene i det samfunnet de levde i. Det gjorde dem i stand til å «oppdage» og «gjenkjenne» den mishandlingen som fant sted mot kvinner av menn som *kvinnemishandling*. Ericsson (1993) skriver at to ting skjedde samtidig da kvinnebevegelsen satte vold mot kvinner på den politiske og forskningsmessige dagsorden:

- 1) Vold mot kvinner ble tolket inn i en ny ramme. Denne rammen var det samfunnsmessige maktforholdet mellom kvinner og menn. Familien og parforholdet ble sett som et institusjonelt uttrykk for dette maktforholdet, og volden ble tolket som et ledd i mannekjønnets disiplinering av kvinnekjønn.
- 2) Det ble ført en kampanje for kriminalisering/oppkriminalisering⁶ av vold mot kvinner. Kvinnebevegelsen sloss for kvinners rett til å være ofre, i stedet for infame kjerringer som drev mannen til å slå, dobbeltkommuniserende flirtere som provoserte mannen til voldtekt, eller smarte jenter som utnyttet økonomiske at de satt på en gullgruve – ved å velge prostitusjonen som levevei. Både populære sjablonger av denne typen, og familieterapeutenes systemmodell ble utfordret. (Ericsson 1993:76).

Da Lov om likestilling ble vedtatt i 1978, var det med til dels stor motstand blant mange av feministene. Det var nemlig ikke likestilling i den forstand som hadde vært målet deres, men *kvinnefrigjøring*. Wiig (1984) skriver at Arbeiderpartiet alt i 1973 hadde varslet at de ville ha en lov mot diskriminering av kvinner, slik nyfeministene ønsket. Men – tror Wiig – for å gjøre forslaget mer «spiselig» for opposisjonen, skiftet regjeringen Bratteli ordet «diskriminering» med «likestilling» (s. 348).

Skard (KILDEN 2003c) forteller at Fri rettshjelp for kvinner ved juridisk fakultet i Oslo protesterte mot denne omdøpingen og det nye fokuset, og mente at kvinnene trengte en lov mot diskriminering av kvinner, ikke en likestillingslov. I praksis ble jo ikke menn diskriminert slik kvinner ble, var argumentet (Wiig 1984:348).

⁶ Altså å skjerpe straffen.

Arbeiderpartiet var derimot av det syn at samfunnet må bygges og ledes av kvinner og menn i et likeverdig fellesskap. Likestilling er et rettsferdskrav som har sin gyldighet enten det er kvinner eller menn som diskrimineres, var ifølge Skard argumentet.

Jusskvinnene repliserte at dette prinsipielt var vel og bra. Det var bare det at i praksis ble ikke menn diskriminert slik som kvinner. Det var kvinnene, ikke mennene, som var utsatt for århundrers diskriminering og undertrykking på grunn av sitt kjønn, og følgelig var det kvinnene, ikke mennene, som først og fremst trengte å styrke sin stilling (KILDEN 2003c).

Lov om likestilling ble imidlertid vedtatt, og fra 1. januar 2006 har vi hatt et eget departement for Barne- og likestilling, og dermed også en likestillingsminister, etter at det som siden 1990 hadde hett Barne- og familiedepartementet skiftet navn. Fra oktober 2009 er dessuten integrering lagt inn under departementets ansvarsområde.

Heteronormativitet

Tilsynelatende vant altså likestillingsargumentasjonen på bekostning av nyfeministenes argumentasjon om at kvinner måtte frigjøres fra det altomfattende patriarkatets undertrykking. Dahl (2005) argumenterer imidlertid for at nyfeministiske analyser ligger til grunn også for dagens likestillingspolitiske diskurs, i form av heteronormative forestillinger om kjønn og seksualitet, der menn og kvinner inntar rollene som henholdsvis potensielle overgripere og potensielle ofre. Både likestillingsforkjempere og nyfeminister kritiseres dermed for å bidra til å reprodusere forestillinger om to avgrensede, gjensidig utelukkende kjønnskategorier – kvinner og menn – og ikke minst at de ser bort fra hvordan den normerende heteroseksualiteten (re)produserer disse kjønnskategoriene.

Ifølge patriarkatsteoriene er maktforholdet mellom kjønnene en av vårt samfunns grunnstrukturer, som er vevd sammen med nesten alle andre forhold. Hirdman (1988) har kalt denne grunnstrukturen for *genussystemet*. Det består av to prinsipper: atskillelse og hierarki. Det kvinnelige og mannlige skal ikke blandes, men holdes atskilt, og det kvinnelige er underordnet det mannlige. Slik etableres et underordningsforhold, en kjønnsmaktordning mellom kjønnene, som virker determinerende (Bondevik og Rustad 2006).

Hirdmans modell er inspirert av Rubins banebrytende artikkel «The Traffic in Women» (1975), der Rubin diskuterer ulike måter å analysere kvinners underordning på. Hos Rubin er *heteroseksualiteten* avgjørende i reproduksjonen av *genussystemet*, noe som er fullstendig

underkommunisert i Hirdmans modell (Ambjörnsson 2004:17), og også hos Ericsson (1993). Ericsson tar heteroseksualiteten for gitt, og forholder seg til parforhold som noe som alltid består av en mann og en kvinne. Videre blir kjønn «to versjoner av mennesket», der den kvinnelige versjonen må forstås på sine egne premisser (Ericsson 1993:84), som noe annet enn menn.

Men kjønn og seksualitet kan ikke skilles ad, påpeker en rekke feministiske teoretikere utover 1980- og ikke minst 1990-tallet. Kjønn og seksualitet utgjør rammeverket i det Butler har kalt «den heteroseksuelle matrisen» (Butler 1999). Det er i denne støpeformen at kropp, kjønn og begjær organiseres i en bestemt orden, der maskulinitet og femininitet blir to ulike ting som siden knyttes sammen igjen gjennom det heteroseksuelle begjæret. Premissene for den heteroseksuelle matrisen er for det første at de eneste posisjoner vi bys, er som kvinne eller mann, for det andre at disse to posisjonene står i motsetning til hverandre, og for det tredje at de to ulike posisjonene forventes å tiltrekkes av hverandre, begjære hverandre og ha sex med hverandre (Dahl 2005).

Innenfor en slik tenkning er man altså mann fordi man ikke er kvinne, og omvendt. Mann og kvinne utgjør med andre ord et motsetningspar, der det ene begrepet får mening vel så mye ut fra hva man tenker at det *ikke* er, som hva det er.

Rubins sirkel

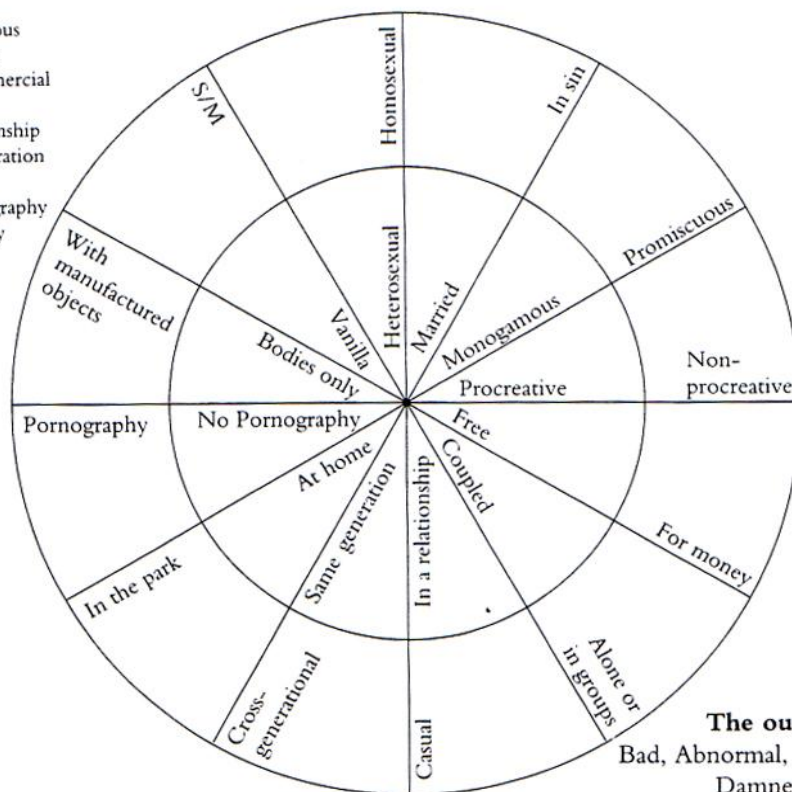
Det betyr imidlertid ikke at alle former for heteroseksualitet applauderes i vår kultur. Etter først å ha pekt på hvor avgjørende heteroseksualiteten er i reproduksjonen av genussystemet, utvikler Rubin (1975) en modell for å vise hvordan ulike former for seksualitet privilegeres foran andre. Hun tegner opp et hjul, der det indre navet, «den innerste kretsen», ramser opp den seksualiteten som i den vestlige verden anses for å være «god». Det vil si seksualitet som blant annet er heteroseksuell, ekteskapelig, monogam, reproduktiv og ikke-kommersiell. Den forventes å finne sted mellom to personer – en av hvert kjønn – som er i et forpliktende forhold med hverandre, som tilhører samme generasjon, og som lever ut seksualiteten i det private rom.

I det ytre navet finner vi derimot den «vonde» og «uønskede» seksualiteten, det vil si seksuelle relasjoner som er for eksempel mellom to av samme kjønn, som finner sted utenfor et forpliktende forhold, som ikke er monogame, som involverer penger eller andre betalingsmidler, som kommer til uttrykk i offentligheten, og/eller som finner sted på tvers av generasjoner.

The charmed circle:

Good, Normal, Natural, Blessed Sexuality

- Heterosexual
- Married
- Monogamous
- Procreative
- Non-commercial
- In pairs
- In a relationship
- Same generation
- In private
- No pornography
- Bodies only
- Vanilla

The outer limits:

Bad, Abnormal, Unnatural, Damned Sexuality

- Homosexual
- Unmarried
- Promiscuous
- Non-procreative
- Commercial
- Alone or in groups
- Casual
- Cross-generational
- In public
- Pornography
- With manufactured objects
- Sadomasochistic

FIGURE 1. The sex hierarchy: the charmed circle vs. the outer limits

All «dårlig» seksualitet er imidlertid ikke like dårlig, og Rubin går derfor videre og plasserer de ulike formene for seksualitet i et hierarki. Dette sexhierarkiet kaller hun et bilde av «kampen for å sette en grense».

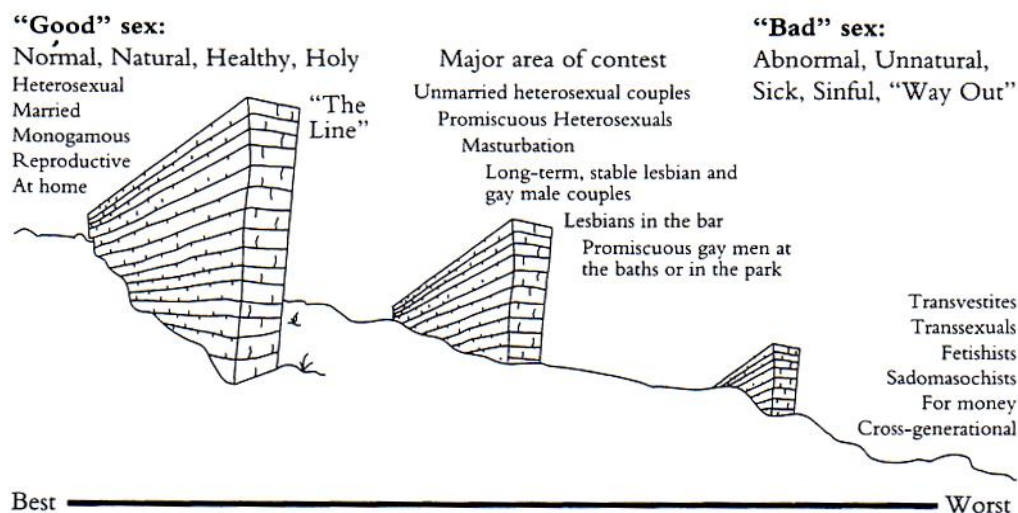

FIGURE 2. The sex hierarchy: the struggle over where to draw the line

Lovregulering er en måte å regulere seksualiteten på og slik trekke grenser. Lovgivning kan for eksempel premiere ønsket seksualitet gjennom å gi den rettigheter. Personer som oppfyller kravene for et juridisk gyldig inngått ekteskap, har for eksempel adgang til å søke om adopsjon av barn, og det gis fordeler knyttet til arv og skatt til folk som lever i ekteskap. De siste tiårs økende aksept for «papirløst» samboerskap har imidlertid svekket ekteskapets privilegerte posisjon. Fra 1. juli 2009 har for eksempel samboere med felles barn en avgrenset rett til uskifte og en avgrenset rett til arv (BLD 2012).

Men kampen for å trekke grenser har også en rekke *uskrevne* regler som våpen. Seksuell utroskap er for eksempel ikke forbudt (lenger) i Norge – det overlates formelt sett til det enkelte paret å bli enige om «kjørereglene» i forholdet. Likevel får kjente menneskers eventuelle utenomekteskapelige foreteelser mye oppmerksomhet, først og fremst i mediene. Den enorme medieoppmerksomheten som ble den amerikanske golfstjernen Tiger Woods til del da han etter sigende hadde et sidesprang i 2009, er bare ett av mange eksempler. Samtidig ser man klare forskjeller i (medie)kulturen i ulike land. I Frankrike visste etter sigende «alle» at landets president mellom 1981 og 1995, François Mitterrand, hadde en annen kvinne og en datter utenom ekteskapet, uten at dette ble viet oppmerksomhet i pressen (Dagbladet 19. september 1998). I for eksempel britisk eller amerikansk presse, der politikerne i langt større grad må finne seg i at privatlivet deres saumfares og utsettes for moralske vurderinger, hadde et tilsvarende forhold neppe gått upåaktet hen.

De fem Ukesluttinnslagene vi snart skal se nærmere på, er alle eksempler på «heterosexuality gone wrong». Så er da også den problematiske heteroseksualiteten et yndet tema i

massemedia (Graham 2005). Farene lurer nemlig hele tiden i vannskorpen og truer med å ødelegge den private idyllen. For selv om likestillingsdiskursen tilsynelatende har fjernet seg fra patriarkatsteoriene om menns altomfattende dominans over kvinner, er det bare tilsynelatende, ifølge Dahl (2005). Mannen som potensiell overgriper og kvinnen som potensielt offer er heteroseksualitetens mørke side som man hele tiden må jobbe for å forminske, i likestillingens navn.

I diskursen om kärlek och våld skapas och upprätthålls den universellt problematiska (hetero)sexualiteten: bilden av mannen som en potentiell förövare och kvinnan som ett potensiellt offer. Samtidigt som man synliggör ett allvarligt samhällsproblem blir det (hetero)sexualiserade våldet därmed också den dimension av jämställdhet som tydligast konstituerar två särskiljda kön (Dahl 2005:63-64).

Om vi velger å se Rubins indre og ytre sirkel over «god» og «dårlig» seksualitet som visuelle framstillinger av *diskurser* for seksualitet, blir det også lett å se hvordan diskursen for «god» seksualitet er sammenfallende med likestillingsdiskursen. Alt rundt, all den «vonde» seksualiteten, er del av det som med Laclau og Mouffes begrep kan kalles likestillingsdiskursens diskursive felt (Jørgensen og Phillips 1999: 37). Sammen utgjør likestillingsdiskursen og dens diskursive felt den diskursordenen der analysene i kapittel 4 kan finne sted.

Kategoriene

Både Dahl, Butler og Rubin hører hjemme innenfor det som med en samlebetegnelse har blitt kalt poststrukturalisme. Alle utfordrer det teoretiske grunnlaget for store deler av feminismen, som i all hovedsak har vært opptatt av motsetningene mellom menn og kvinner. Jegerstedt (2008) skriver at den tradisjonelle formen for feminisme har hatt en tendens til å overse andre former for kjønns- og seksuell identitet, for eksempel homoseksualitet, og alternative former for seksuell praksis, for eksempel drag og transvestittisme.

Ifølge Butler har denne avvisningen fra feminismens side ikke bare ført til at feminismen har hatt en tendens til å overse de store forskjellene mellom kvinner – og mellom menn for den saks skyld. Den har også ført til at feminismen, som anser seg selv for å være en alternativ praksis som stiller kritiske spørsmål ved kjønn og kjønnsidentitet, faktisk har bidratt til å opprettholde og reproducere den dominerende

ideologien når det gjelder tenkningen omkring kjønn, nemlig det heteronormative regimet (Jegerstedt 2008:74).

Queerteoretisk basert forskning undersøker på sin side blant annet hvordan seksuelle normer oppstår, fungerer, opprettholdes og utfordres. Viktige spørsmål er ifølge Ambjörnsson (2006): Hva er egentlig seksualitet? Hvilket forhold er det mellom seksualitet og forestillinger om mannlig og kvinnelig? Og hva har alt dette med makt å gjøre (s. 35-36)? I et queerteoretisk perspektiv tar man ikke heteroseksualiteten som en selvfølge, som noe naturgitt, men viser i stedet hvordan den har blitt til, opprettholdes og fungerer (s. 51).

Ytterst är det sexualiteten som står i fokus: den är grunden till njutning, reproduktion och familj, samtidigt som den är roten till problemet, en ständig källa till fara för kvinnor och konflikt mellan könen. Å ena sidan är utgångspunkten alltid att män och kvinnor begär, förhåller sig till, och väljer varandra. Å andra sidan tycks det vara svårt för män och kvinnor att leva och arbeta tillsammans (Dahl 2005:49).

I likestillingsdiskursen gjør man heteroseksualiteten problematisk, men likevel selvfølgelig. Man gjør den til noe «naturlig», men samtidig korrigierbar, skriver Dahl videre.

Jämställdhetspolitik handlar, skulle man kunna säga, om att rekonstruera män och kvinnor och deras relation, utan att för den skull ifrågasätta eller underminera det heterosexuella begärsspelet (Dahl 2005:49).

Eller som den svenske teaterviteren og kjønnsforskeren Tiina Rosenberg sa en gang: «Likestillingspolitikk handler i bunn og grunn om å gjøre livet utholdelig for heteroseksuelle par.»⁷

Så handler da også likestilling først og fremst om å endre den «tradisjonelle» arbeidsfordelingen mellom mann og kvinne, påpeker Dahl (2005).

Genom att omdefiniera vad män och kvinnor kan *göra*, till exempel att män kan utföra hushållssysslor och kvinnor kan meka med bilen, uppnås jämställdhet (Dahl 2005:51).

⁷ Sagt i et foredrag under forskningsseminaret Homopolitikk møter kjønnsforskningen - og omvendt! Oslo 14. oktober 2005.

Samtidig er det noen ting som ikke må endres, skriver Dahl videre, og bruker en tegning fra en brosjyre for likestilling som eksempel.

Det er de små nødvendige skillnaderna som viser at jämställdhet handlar om heterosexuella relationer, om män och kvinnor. Kvinnan känns otvivelaktigt igen på sitt långa hår och läppstift. Mannen identifieras genom sin något större kroppsstorlek och han är kortklippt och har skjorta och långbyxor. Bilden visar en tydligt igenkännelig man samtidigt som den mekande och driftiga kvinnan inte heller maskuliniserats på ett sätt som stör ett heteronormativt begärsspel. (...) En slags självklar och stereotyp könsskillnad kan därmed upprätthållas (Dahl 2005:51-52).

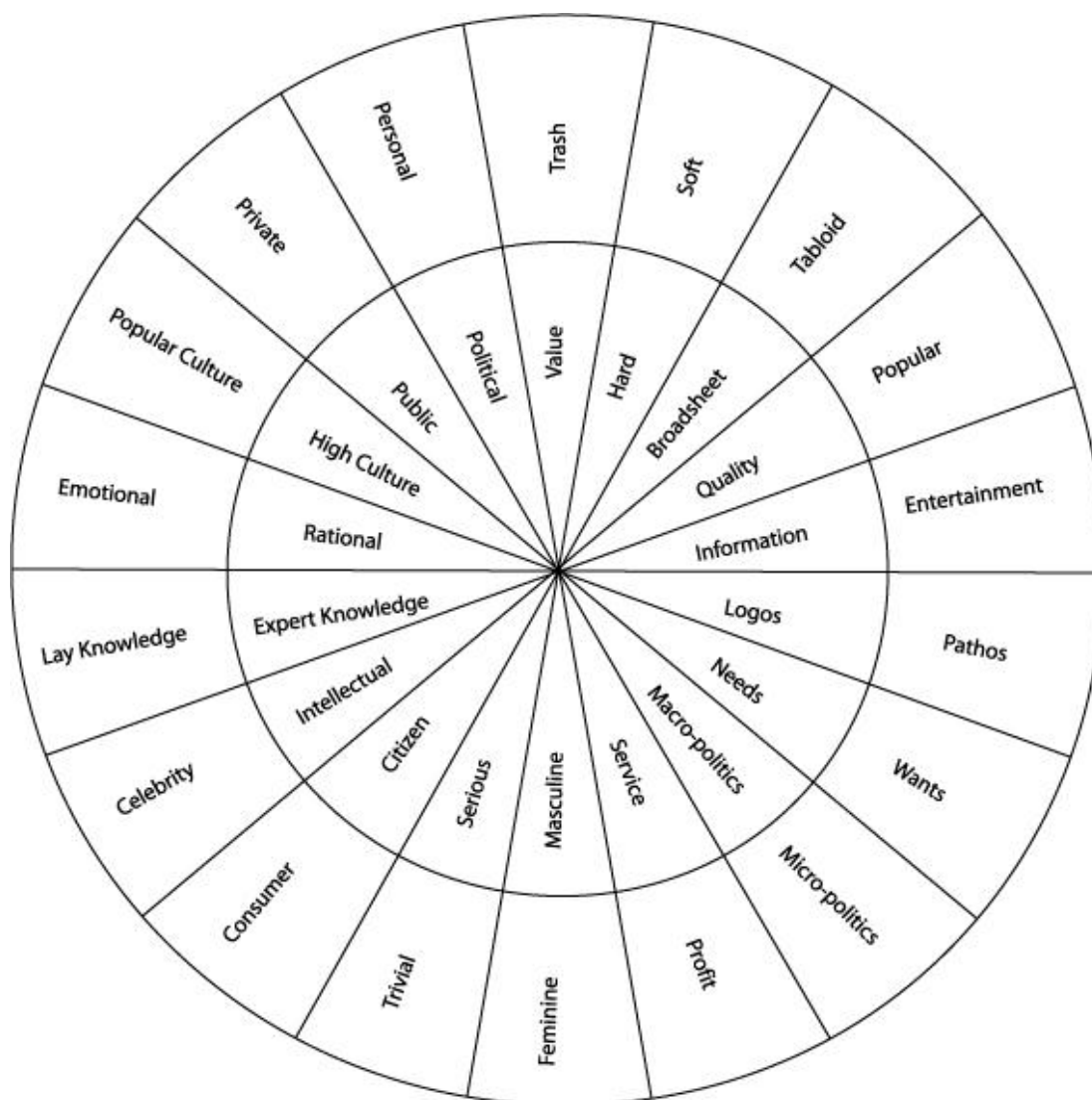
Kvinner og menn skal med andre ord fortsatt være *passé ulike*. De kan gjøre det samme hva angår både lønnete og ulønnete arbeidsoppgaver, men de skal se ulike ut.

Lindstads sirkel

Her kan det være på sin plass å hente inn igjen Harringtons tabell og bygge videre på den. Som jeg skrev i innledningskapitlet kom jeg til et punkt i oppgaven der jeg fant det hensiktsmessig å omforme Harringtons tabell etter mønster av Rubins sirkel (s. 31). Resultatet ble det jeg kaller Lindstads sirkel (se neste side).

I Harringtons tabell stilles «emotional» og «rational» opp som motsetningspar, med andre ord: følelser versus fornuft. Som en videreføring av det, har jeg føyet til begrepsparet pathos/ethos i den nye sirkelen. Roksvold (1989) knytter Aristoteles' tre ulike bevis- og overtalelsesgrunnene logos, ethos og pathos til tre former for journalistikk:

Overført til en kommunikasjonsmodell kan vi si at logos er knytta til budskapet, ethos til avsenderen og pathos til mottakeren. Vi ser også parallellene i journalistikken: Ved opplysningsjournalistikk ligger hovedvekta på logos, kommentarjournalistikk forutsetter en solid ethos, underholdningsjournalistikk rommer særlig pathos (Roksvold 1989:16)

For ytterligere å tydeliggjøre koblingen mellom på den ene siden følelser/pathos og underholdningsjournalistikk og på den andre siden fornuft/logos og opplysningsjournalistikk har jeg også satt inn begrepsparet entertainment/information i den nye sirkelen. Mens Harringtons tabell bestod av 16 motsatspar, består den nye sirkelen dermed av 18 motsatspar. Rubins sirkel er tilsynelatende kjønnsnøytral, og det samme er langt på vei tegningen hennes over sexhierarkiet (s. 32). Lesbiske som frekventerer barer, altså som omgås i «sjekkemiljøer», er riktignok en anelse til venstre i hierarkiet sammenlignet med promiskuøse homofile menn som frekventerer bad og parker for seksuelle opplevelser, så her er kjønn en markør. Hvor homofile menn som frekventerer barer ville ha havnet i hierarkiet, sier Rubin ingenting om.

Harringtons tabell er derimot ikke kjønnsnøytral, og dermed blir heller ikke Lindstads sirkel det. Der ser vi at «feminine» havner i den ytre sirkelen, mens «masculine» havner i den indre.

Mens det maskuline knyttes til det offentlige, det fornuftige, harde, seriøse, harde og informerende, knyttes det feminine til det private, følelsesmessige, myke, underholdende og ikke minst: det som kan kjøpes og selges. For på samme måte som salgbar sex havner i den ytterste sirkelen hos Rubin, havner salgbare nyheter i den ytterste sirkelen hos Harrington. Seksualitet og nyheter har det til felles at de skal dyrkes fram uten å skjele til fortjeneste. De skal være drevet fram i en høyere saks tjeneste, der det felles målet er å skape – i bokstavelig og overført betydning – nye samfunnsborgere.

Men slik normer for seksualitet stadig utfordres, slik utfordres også normer for nyheter. Det har som sagt funnet sted et utvikling mot det man har døpt infotainment, der skillet mellom informasjon og underholdning er mindre skarpt. Det private, personlige, hverdagslige, følelsesmessige har fått mer plass. Det er fristende å gi feminismen noe av fortjenesten for at skillet mellom det private og det offentlige har blitt utfordret, slik vi da også så at var en kampsak for tidligere tiders feminister, spesielt nyfeministene. Men endringene er nok drevet fram av en rekke faktorer, som økt kommersialisering, nye lesergrupper, nye teknologier, nye eierstrukturer, endringer i samfunnet generelt og så videre. Jeg skal derfor nøye meg med å konstatere at temaer som tidligere først og fremst var forbeholdt privatlivet, som incest, familievold og fordeling av husarbeid, nå har blitt temaer som behandles i nyhetsmediene, for eksempel i Ukeslutt. Temaene har med andre ord fått en plass i den offentlige samtalen. Spørsmålet nå er *hvordan* disse temaene behandles.

2.3 Hjelperne

Slik statsrådstittelen tilsier, er det den til enhver tid sittende barne-, likestillings- og inkluderingsministeren som har likestillingspolitikken som sitt politiske ansvarsområde. Men *likestillingsdiskursens hjelper* skal i min analyse vise seg å omfatte langt flere enn den aktuelle statsråden. Anniken Huitfeldt, som var likestillingsminister seinvinteren 2009, er faktisk verken nevnt eller invitert inn i diskusjonene i noen av de fem innslagene jeg skal se nærmere på. Det er derimot andre hjelpere som inviteres inn i debattene.

Begrepet *hjelper* har jeg hentet fra den såkalte aktantmodellen. Det er en analysemodell som Hågvar (2007) peker på er velegnet til å anvendes på nyhetsfortellinger, selv om den ellers først og fremst anvendes på skjønnlitteratur eller film. Modellen er utviklet av Greimas, som igjen baserte seg på Propps analyser av russiske folkeeventyr. Aktantmodellen viser hvordan en fortelling nesten alltid er bygd opp av et avgrenset sett med aktanter, det vil si roller, som står i et bestemt forhold til hverandre. Modellen er bygget opp rundt et subjekt som kjemper

for å nå et mål, eller oppnå et objekt. På veien mot målet møter subjektet både hjelpere og motstandere. Flere aktanter kan besette samme rolle, og ikke alle rollene behøver å fylles (Hågvar 2007:98-99). Hvem som fungerer som likestillingsdiskursens hjelpere, blir et viktig poeng senere i oppgaven når analysene tar til og det avtegner seg et mønster over hvem Ukeslutt bruker som kilder.

Kapittel 3: Metode og materiale

Som jeg skrev innledningsvis, skal jeg gjøre en nærlesning av fem utvalgte innslag fra nyhetsmagasinet Ukeslutt. Mer konkret skal jeg se nærmere på de valgene redaksjonen tar med hensyn til hvilke saker som settes på dagsorden, hvordan sakene vinkles og hvem som får komme til orde kommer til uttrykk i tekstene. Og ikke minst skal jeg spørre: Hvilke konsekvenser får disse valgene?

Diskursanalyse

Jeg skal med Tønnessons (2002:220 i Hågvar 2007:18) ord studere *tekst i kontekst*, noe som faktisk også utgjør en definisjon av begrepet diskurs. Jeg skal kort sagt gjøre en diskursanalyse, altså en form for kvalitativ innholdsanalyse.

Den kvalitative innholdsanalysen i medievitenskapen har bakgrunn i europeiske teoritradisjoner, først og fremst hermeneutikken. Et viktig utgangspunkt for hermeneutikken er at meningen i tekster ikke alltid er umiddelbart tilgjengelig eller entydig. For at vi skal kunne avgjøre hva en tekst skal bety, må den tolkes (Østbye et al 2007:59). Innenfor litteraturvitenskapen kan man skille mellom tre hovedmåter å tolke eller lese tekster på: sympatisk, objektiverende og symptomal lese måte (Kittang i Østbye et.al 2007:59).

En sympatisk lese måte (...) søker etter opphavsmannens eller -kvinnens intensjoner. (...) Den objektiverende lese måten søker å tolke verket isolert fra både sender og sosial kontekst. Her er det dels tekstens indre strukturer som står i sentrum, dels tekstens forhold til sine forløpere. (...) Den symptomale lese måten ser på tekster som manifeste uttrykk for underliggende eller skjulte betydninger. Tilnærmingen bygger på at tekster er formidlere av betydninger som produsenten ikke har oversikt over eller er seg bevisst. (Østbye et al 2007:59-60)

Det er denne siste lese måten – den symptomale – jeg kommer til å gjøre bruk av i denne oppgaven. Så har da også denne lese måten stått sentralt i den medievitenskapelige innholdsanalysen fra 1970-årene og utover. De tre viktigste inspirasjonskildene har vært psykoanalyse, marxisme og strukturalisme, som igjen har dannet grunnlaget for blant annet feministisk tekstanalyse (Østbye et al 2007:60).

Jeg har i teorikapitlet plassert min egen analyse innenfor poststrukturalistisk teori, der språket og de språklige handlingene står i sentrum. Det er gjennom språket vi skaper den sosiale,

særegent menneskelige verden. Vårt forhold til både de fysiske tingene som omgir oss, men også vårt forhold til andre mennesker, tar form gjennom språket, skriver Jordheim et al. (2011). De peker på den franske filosofen Michel Foucault som en av de viktigste representantene for denne type tenkning. I sentrum for hans arbeider står begrepet *diskurs*. Det er et begrep som fortsatt savner en presis definisjon, men som likevel – eller kanskje nettopp derfor – har fått betydelig gjennomslag innenfor humanistisk (og andre fagdisipliners) forskning de siste tiårene.

Jørgensen og Phillips (1999) definerer som allerede nevnt diskurs som «en bestemt måte å snakke om og forstå verden (eller et utsnitt av verden) på» (s. 7). Diskurser i en foucauldiansk betydning er først og fremst et maktsystem, der språket opptrer som ett av flere virkemidler til å få kontroll over mennesker.

Dette maktsystemet viser seg ikke bare i det ytre, i juridiske, medisinske, politiske kontrollmekanismer, men også i høy grad i det indre, i vår egen selvforståelse. Nettopp dette er et av Foucaults viktigste poenger, å vise hvordan mekanismene som kontrollerer oss, også så å si kryper under huden på oss og påvirker hvordan vi ser på oss selv. (Jordheim et al., 2011:278-279).

Widerberg (2001) kaller diskurser for «pågående metasamtaler», og peker på hvordan disse samtalene er «noe som åpner for forandring ikke bare av individets selvforståelse, men også av diskursene som sådanne. Diskursene kan overlappes og dermed understøtte hverandre, men de kan også stå i et motsetningsforhold» (s. 138). Slik er hun på linje med Thagaard (2003), som knytter diskursbegrepet til regler og normer for hvordan mennesker i en kulturell sammenheng snakker sammen (s. 111). Men Widerberg løfter også fram det som er et nøkkelbegrep i Laclau og Mouffes diskursteori, nemlig «diskursiv kamp». Disse diskursive kampene finner sted ettersom ulike diskurser, som hver for seg representerer en bestemt måte å snakke om og forstå den sosiale verdenen på, kjemper mot hverandre for å oppnå hegemoni. (Jørgensen og Phillips 1999:15).

Diskursanalyse hjelper oss til å synliggjøre disse samtalene, til å avkle språket. Men metoden er ingen enhetlig tekstanalytisk tilnærming, men snarere en samlebetegnelse for flere tradisjoner. (Østbye et. al 2007:63). Ettersom det finnes ulike måter å forstå diskursbegrepet på, finnes det også ulike måter å ta i bruk diskursanalyse som metode på. Jørgensen og Phillips (1999) gjør for eksempel rede for tre ulike tilnærminger: Laclau og Mouffes diskursteori, Faircloughs kritiske diskursanalyse, samt diskurspsykologi. Alle tre tar for seg

hvordan språkbruk i praksis er viktige indikatorer for hvordan vi oppfatter og organiserer verden. De legger i så måte strukturalistiske og poststrukturalistiske forståelser av språk til grunn. Videre deler de en målsetning om å gjøre *kritisk forskning*, det vil si utforske og kartlegge maktrelasjoner i samfunnet og formulere normative perspektiver. (s. 11, utheving i teksten.)

Men selv om alle tre tilnærmingene har som målsetting å gjøre kritisk forskning, er det likevel forskjell på kritisk og ikke-kritisk diskursanalyse med hensyn til den sosiale tilnærmingen til diskursbegrepet, mener Fairclough (1992). Det sentrale ved kritisk diskursanalyse er å kartlegge forbindelsene mellom språkbruk og sosial praksis. Denne formen for diskursanalyse skiller seg fra ikke-kritisk diskursanalyse blant annet ved å fokusere på ideologi og maktrelasjoner, og på hvordan effekten av diskurser kommer til uttrykk i forhold som identitet, sosiale relasjoner, kunnskap og tro.

Fairclough skiller med andre ord mellom to overgripende tilnærminger: en lingvistisk diskursanalyse og en samfunnsvitenskapelig tradisjon. Mens den lingvistiske diskursanalysen har tekster (talte, skrevne eller visuelle) som sitt sentrale objekt, er den samfunnsvitenskapelige diskursanalysen mer opptatt av samfunnsmessige kontekster og maktspørsmål. Vi har altså å gjøre med to diskursbegreper:

I den lingvistiske tradisjonen viser det til konkret bruk av språk og andre tegn i kommunikasjon, i den samfunnsvitenskapelige tradisjonen brukes det som betegnelse på de historiske og samfunnsmessige betingelsene som regulerer produksjon av utsagn (Østbye et. al 2007:63).

Jeg skriver meg selv først og fremst inn i den lingvistiske tradisjonen, noe som gir meg mulighet til å dra veksler på min bakgrunn fra litteraturvitenskap. Men jeg har stor sympati for Faircloughs bidrag til diskursanalysen idet han forsøker å bygge bro mellom den lingvistiske og den samfunnsvitenskapelige diskursanalysen (Østbye et al 2007:65). Rent praktisk foreslår han en modell bestående av tre nivåer, der han binder sammen tre analytiske tradisjoner som sammen danner grunnlaget for en diskursanalyse. Først er det en språknær analyse etter lingvistisk tradisjon for en tekstnær analyse, deretter en makrososiologisk analyse som tar for seg sosial praksis i relasjon til sosiale strukturer, og til slutt en mikrososiologisk tradisjon som tar for seg sosial praksis der mennesker aktivt produserer og tilskriver mening etter common sense-prinsippet (Fairclough 1992:71-73).

Første nivå i modellen er altså teksten selv. Så er da også tekstanalyse grunnleggende i kritisk diskursanalyse, om vi ønsker å forstå for eksempel den politiske diskursen i mediene, understreker Østbye et al. (2007:65). Den andre nivået i modellen er det som kalles diskursiv praksis, som betegner de prosessene av produksjon, distribusjon og resepsjon som medietekster inngår i og er omgitt av. Studier av diskursiv praksis krever med andre ord analyse av hvordan tekster produseres, spres og konsumeres, noe som i mediestudier vil si analyser av både medieinstitusjoner og av publikums resepsjon. Det tredje nivået i modellen er sosial og kulturell praksis, som omgir både diskursiv praksis og tekst. Nå er vi på analysens makronivå, som forbinder den lingvistiske diskursanalysen med ambisjonsnivået hos Foucault (Østbye et al 2007:65-66). Det er med andre ord her den kritiske diskursanalysen finner sted. Jeg skal i denne oppgaven først og fremst oppholde meg på nivå én i Faircloughs modell, det vil si gjøre en tekstanalyse, der min analytiske interesse ligger i innholdsmessige forhold (Østbye et al 2007:67). Jeg skal kort sagt si noe om hvordan teksten framstiller forestillinger om kjønn og likestilling i Ukeslutt. Men jeg skal ikke bare gjøre det, ettersom jeg også skal si noe om hvilken betydning denne framstillingen får, det vil si hvordan tekstene bidrar til å produsere og reprodusere sosiale og kulturelle praksiser innenfor rammen av de fem innslagene fra Ukeslutt. Jeg kommer dessuten til å trekke inn forhold som hører hjemme på nivå to i modellen, som for eksempel hvordan Ukeslutt posisjonerer seg i mediebildet med hensyn til valg av saker, og hvordan redaksjonen selv komponerer sendingene. Malinowski kaller dette situasjonskonteksten, det vil si tekstens mer umiddelbare og flyktige omgivelser (Hågvar 2007:30).

Min viktigste ambisjon er med andre ord å gå inn i og synliggjøre noen diskursive mønstre i tekstene, men også å peke på (forsøksvis) brudd på disse mønstrene. Men jeg vil også si noe om hvilke konsekvenser det som skjer på tekstnivå er med på å konstituere verden.

Diskursiv kamp

Faircloughs kritiske diskursanalyse har altså vært til inspirasjon for denne oppgaven, men jeg vil også gjøre bruk av noe av Laclau og Mouffes diskursteori. Jeg har allerede trukket fram deres beskrivelse av «diskursiv kamp», et nøkkelord i deres diskursteori ifølge Jørgensen og Phillips (1999:15). Diskursiv kamp vil si at ulike diskurser, som hver for seg representerer en bestemt måte å snakke og forstå den sosiale verden på, hele tiden kjemper mot hverandre for å oppnå hegemoni, altså for å fastlåse språkets betydninger på nettopp deres måte. Forholdet mellom «vi er der nå»-diskursen og «noe gjenstår»-diskursen vil i deler av min analyse være eksempler på en slik kamp.

Et annet begrep fra Laclau og Mouffe som jeg vil gjøre bruk av, er diskurs som en reduksjon av muligheter.

Diskursen etableres som en totalitet, hvor hvert tegn er entydigt fastlagt som moment gjennom relationerne til andre tegn (som et fiskenet), og det gjør den ved at *udelukke* alle de andre mulige betydninger, tegnene kunne have, og de andre mulige måder, de kunne være relatert til hinanden på. En diskurs er således en reduksjon av muligheter. Den er et forsøg på at standse tegnenes glidning i forhold til hinanden og dermed et forsøg på at skape entydighet. Alle de muligheter, diskursen dermed udelukker, kalder Laclau og Mouffe *det diskursive felt* («*the field of discursivity*», 1985:111) – eller «det konstitutive ydre». Det diskursive felt er et reservoir af betydningstilskrivninger, som tegn har haft eller har i andre diskurser, men som ignoreres i den spesifikke diskurs for at skape entydighet. (Jørgensen og Phillips 1999:37).

Om vi henter fram igjen Rubins sirkel over god og dårlig seksualitet, kan den indre sirkelen i så måte tjene som en billedliggjøring av likestillingsdiskursen, mens den ytre sirkelen er de tegnene som utelukkes fra likestillingsdiskursen ved å skyves ut i det diskursive felt. Laclau og Mouffe skiller mellom tegn som momenter og elementer. Momenter er entydige, og betydningen deres er holdt fast ved at de er forskjellige fra hverandre på bestemte måter – det Laclau og Mouffe kaller «differential positions» (Jørgensen og Phillips 1999:38). Elementer er derimot de tegnene som er flertydige, som ikke har fått en endelig fiksert mening (Jørgensen og Phillips 1999:36).

I en diskurs er alle tegn momenter. Dahl (2005) viser i sin analyse av den svenske likestillingsdiskursen hvordan den strever etter å produsere entydige tegn – momenter – for tegnene for «kvinne» og «mann», der kvinner bare kan forstå som ofre og menn bare kan forstås som potensielle overgripere. Det å synliggjøre denne produksjonen av entydige momenter vil også være en sentral del av min analyse.

Situering av forskeren

Hvem er så jeg i denne sammenhengen?

Det er et høyst betimelig spørsmål, ettersom analytikerens rolle i en slik tekstanalyse jeg her skal gjøre, er viktig. Inn i tekstanalysen tar jeg med meg mine egne spesifikke og kulturelle erfaringer og går i en slags dialog med tekstene (Østbye et al 2007:68). Jeg er drevet av min

egen interesse for temaet likestilling og stiller de spørsmålene akkurat jeg vil ha svar på. Andre ville kanskje ha stilt andre spørsmål og dermed fått andre svar. Eller de kunne ha stilt de samme spørsmålene og fått helt eller delvis andre svar. For også jeg – og andre fortolkere – er medprodusenter av diskursene gjennom å lese meg selv og min virkelighetsforståelse inn i tekstene og bidrar på den måten til å skape betydninger og forskyvninger. Derfor er det ikke nok å være i kritisk dialog med tekstene. Jeg må også være i kritisk dialog med meg selv. Jeg ser for eksempel styrker og svakheter ved analysene at jeg i mitt sivile liv jobber som journalist, der kjønn, feminisme og likestilling har vært ett av mine viktigste arbeidsfelt. Journalistene i Ukeslutt er derimot allround nyhetsjournalister, som uanstrengt skal dekke et svært bredt spekter av temaer og fagfelt. Jeg merker at jeg lett lar meg irritere over det jeg for eksempel opplever som lite relevante kilder når en sak skal diskuteres, altså at jeg tenker at det finnes andre kilder i den norske offentligheten som ville hatt større faglig tyngde for å uttale seg om et sakskompleks. Faren er at man (jeg) blander inn moralske/politiske forfektninger og dermed ender opp med en subjektivt motivert analyse som er lite egnet til å frambringe ny kunnskap. Samtidig har nettopp min irritasjon over Ukeslutts valg av kilder vist seg å være til stor inspirasjon for analysen, fordi jeg for det første har vært nødt til å prøve å forstå hvorfor redaksjonen har tenkt som de har gjort når de har invitert kilder inn i en sak, og for det andre fordi det har utfordret mine egne normer og forestillinger om hvem som «eier» kunnskap om kjønn og likestilling. Mine egne erfaringer fra journalistisk hverdag, der jeg vet at det altfor ofte er tilfeldigheter som avgjør hvem som ender opp som kilder i en sak, avhengig av hvem som hadde tid og lyst til å stille opp, har nok på sin side bidratt til at jeg uansett i mindre grad har valgt å fokusere på valg av enkeltkilder og i stedet konsentrert meg om generelle tendenser i kildevalg, noe jeg tror er en styrke for analysen. Videre har det vært nødvendig for meg å reflektere over min eget forhold til det temaet jeg har valgt å diskutere: likestilling. Som en som ikke lever i heteroseksuell tosomhet med barn opplever jeg meg ofte som ekskludert fra den offentlige samtalen om likestilling, ettersom jeg erfarer at den er svært heteronormativ, noe som også vil være et viktig poeng i min analyse. Samtidig ser jeg det som en styrke for analysen at jeg dermed kan stille med et blikk «utenfra» på forestillinger som «alle» ellers er enige om at er av det gode. Når det er sagt, vil jeg likevel presisere at også jeg er et barn av den norske likestillingsdiskursen. Min eventuelle kritikk mot den vil derfor også være en del av den stadige reproduksjonen av denne diskursen, ettersom ingen står utenfor diskursene.

Om utvalget av materialet

Jeg har fulgt nyhetsmagasinet Ukeslutt gjennom ti uker og valgt ut fem innslag som jeg ser nærmere på. Ettersom hver sending består av 5-6 innslag, betyr det at jeg har valgt vekk en rekke innslag. Jeg skal her kort gjøre rede for hvilke kriterier jeg har lagt til grunn når jeg har gjort et utvalg og diskutere styrker og svakheter ved dette utvalget.

Jeg begynte å laste ned sendingene ved semesterstart vinteren 2009, nærmere bestemt 31. januar, og satte punktum ti uker senere. Perioden jeg fulgte sendingene må kunne anses som relativt «typiske» nyhetsmessig, i den grad det er mulig å bestemme hva som er «typisk» for en så variert nyhetsproduksjon som Ukeslutt. I ukene *før* undersøkelsesperioden var sendingene sterkt preget av Israels bombing av og etter hvert bakkeinvasjon i Gaza, som startet på tampen av 2008 og tok slutt den 18. januar 2009. Gaza – og hele Midtøstenkonflikten var fortsatt i nyhetsbildet også etter 18. januar, men ingen saker herfra fant veien til Ukeslutts nyhetsmeny i løpet av undersøkelsesperioden.

De fleste Ukesluttsendingene har fem innslag, i tillegg til ett kåseri som avrunder sendingen. I mitt utvalg gjaldt dette sju av sendingene, mens to hadde seks innslag pluss kåseri, og en sending hadde fire innslag pluss kåseri. Til sammen gir dette 49 innslag pluss 10 kåserier. Kåseriene har jeg helt valgt å se bort fra, ettersom dette er en sjanger som hadde krevd en egen analytisk tilnærming.

Jeg samlet sammen innslag som diskuterte spørsmål knyttet til kjønn og likestilling i intimsfæren, slik det kommer til uttrykk i en offentlig setting – i dette tilfelle mediene – og fant en rekke innslag som på ulikt vis gjør dette.

En del innslag sorterte jeg imidlertid vekk ved andre gangs gjennomlytting. Vinteren 2009 «raste» debatten om hvorvidt man skulle tillate at det muslimske hodeplagget hijab kunne bæres som en del av politiuniformen. I alt fem innslag i løpet av de ti ukene i perioden handler om bruk av hijab. Disse innslagene har jeg valgt bort. Det samme er tilfellet for to ulike innslag, henholdsvis 31. januar og 28. mars, som diskuterer hvorvidt det er ok at prester lever som samboere. Også innslaget 21. mars, der det er debatt mellom en kvinnelig katolikk og en katolsk pater om pavens gjentatte fordømmelse av kondombruk i kampen mot spredning av hiv, er valgt vekk. Alle disse til sammen åtte innslagene gjør det i utgangspunktet private til et politisk spørsmål. Men de gjør det også til et *religiøst* spørsmål, en dimensjon som krever ytterligere diskusjoner, og som dermed sprenger rammen for hva jeg rekker å gjøre i løpet av en masteroppgave.

Dermed satt jeg igjen med fem innslag som jeg valgte å se nærmere på:

- 31. januar 2009: om funnet av et nyfødt, dødt spedbarn i Stavanger,
- 7. februar 2009: om debatten om mannsrollen i kjølvannet av premieren på realityprogrammet Da damene dro
- 7. mars 2009: diskusjonen om hvorvidt norske feminister har sviktet innvandrerkvinnene
- 21. mars 2009: om hvordan Fritzl-saken river opp gamle sår hos incestofre
- 4. april 2009: om kvinner som slår sine mannlige partnere

Kvalitativ metode

Analysen basert på kvalitativ metode konfronteres gjerne med de kvantitative metodenes krav til validitet, reliabilitet og generaliserbarhet (Kvale 1998). Om man legger de kvantitative metodenes krav til grunn, kan analysen basert på kvalitativ metode dermed tilsynelatende beskyldes for å mangle reliabilitet fordi de for eksempel er resultater av ledende spørsmål, det kan hevdes at de mangler validitet fordi de bygger på subjektive fortolkninger, og kanskje viktigst av alt: de kan anklages for å ikke oppfylle kravet om generaliserbarhet fordi datamaterialet blir produsert av altfor få personer, som heller ikke oppfyller kravet om representativitet. Men man kan ikke sko en geit med hestesko, og man kan ikke nødvendigvis applisere kvantitative forskningskriterier på kvalitativ forskning.

Reliabilitet betyr pålitelighet og troverdighet, skriver Gentikow (2005:57), og hun understreker viktigheten av at man må kunne stole på både datamaterialet og resultatene av analysen, og at det ikke må forekomme feil i målinger eller undersøkelser av fenomenet for øvrig. Mitt materiale består av tekster som er tilgjengelig for alle og enhver, nærmere bestemt radioinnslag som har vært sendt i radioen, som er nedlastbare via nettet og som er mulig å få gjennom NRKs egne arkiver. Analysene er basert på mine transkriberinger av de utvalgte innslagene, men disse utskriftene er lagt ved oppgaven og er etterprøvbare.

Validitet kan på sin side oversettes med bekræftbarhet, gyldighet, riktighet eller sannhet (Gentikow 2005:59). Et valid argument er dermed et fornuftig, velfundert, berettiget, sterkt og overbevisende argument, og en valid slutning er basert på korrekte premisser, skriver Kvale (2000:165). Spørsmålet om oppgavens validitet blir dermed et spørsmål om analysene holder mål, der også lesere som ikke nødvendigvis deler mitt «blikk» på tekstene, likevel kan følge min argumentasjon. Det er en utfordring og et krav jeg har hatt i bakhodet gjennom hele analysearbeidet.

Kravet om generaliserbarhet er likevel det som har voldt kvalitative forskere størst problemer, først og fremst fordi det er et umulig krav, ifølge Gentikow (2005). Kravet, i betydningen

statistisk generaliserbarhet, kan ikke overføres fra den kvantitative til den kvalitative metoden, ettersom utvalget av informanter i kvalitative studier ikke er representativt (Gentikow 2005:60). Jeg har allerede gjort rede for hvordan jeg har valgt ut de fem innslagene jeg har valgt å analysere. Kravet mitt var at de tematisk skulle komme innenfor det som er problemstillingen for denne oppgaven. Jeg har med andre ord ikke hatt representativitet for Ukeslutts sendinger som sådan som krav, ei heller sett etter «typiske» innslag om kjønn og likestilling. Jeg har rett og slett tatt med meg det som var av hva jeg anså som relevante innslag for å kunne diskutere problemstillingen.

Ofte vil en kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ metode være velegnet til å frambringe ny kunnskap (Gentikow 2005:67). I min oppgave har jeg imidlertid valgt å kun benytte meg av kvalitativ metode, ettersom det ga meg analytisk rom for virkelig å skrape vekk lag for lag i tekstene. Kvalitativ metode gjør det mulig å få fram mangfoldet, konfliktene og bruddene, og i så måte gå mer i dybden i materialet. Når jeg i problemstillingen spør hvilke forestillinger om likestilling mellom kjønnene som presenteres, diskuteres og eventuelt utfordres, er ikke dette noe som kan måles eller tallfestes. Det jeg er interessert i, er meningsdannelsen i seg selv, hva som sies i møtet mellom journalistene og intervjuobjektene/kildene og hvordan. Her er det fruktbart å bruke kvalitativ metode, nærmere bestemt diskursanalyse, med sin åpne, men samtidig kritiske tilnærming til hvordan vi produserer og reproducerer sosiale og kulturelle praksiser.

Kapittel 4: Tekstanalyser

4.1 Babysaken i Stavanger, lørdag 31.01.2009

Fredag 30. januar 2009 blir det funnet et dødt, nyfødt barn i en plastpose, i en hage i Stavanger. Dagen etter er dette toppsaken i Ukeslutt. Ingen vet hvor kvinnen som har født barnet er, eller om det er hun som har plassert babyen i hagen. Hun er etterlyst av politiet, som også gjerne vil komme i kontakt med andre som eventuelt har noe å fortelle.

Dette innslaget er velegnet til å tydeliggjøre spenningsfeltet mellom «vi er der nå»- og «noe gjenstår»-forestillingene, og ikke minst til å gjøre en første innsirkling av hvem likestillingsdiskursens hjelpere gjerne skal vise seg å være.

Innslaget varer i 6 minutter og 33 sekunder og består av flere ulike elementer: Først en kort enquête, der vi hører to navnløse, eldre kvinner bli intervjuet om deres reaksjoner på funnet av barnet. Deretter et intervju gjort av utegående reporter med politimester Ernst Rossebø i Stavanger. Til slutt et intervju i studio med psykolog Pål Grøndahl. Babysaken er dessuten første sak ut både i nyhetsintroen, i nyhetsbulletinen, og i selve sendingen. Programleder er Sigrid Sollund.

En by i sjokk

Vanligvis tar Ukeslutt opp saker som allerede har vært framme i mediebildet en tid, og hvor de grunnleggende fakta i saken er kjent for lytterne. Andre medier har med andre ord satt saken på dagsorden. Men i babysaken har det ennå gått såpass kort tid – ett døgn – siden funnet av barnet, at det å bringe informasjon til lytterne i seg selv er viktig for dagens program. Hva har skjedd hvor? Hvem har gjort det?

En nyhetsredaksjon rekker imidlertid mye i løpet av et døgn, og innslaget om babyen i Stavanger er bygget ut til å bli mer enn bare en nyhetssak. Det har blitt en *magasinsak*, i kjent Ukesluttformat, der vi også får servert en kort, men stemningsskapende enquête, der vi møter en gjest på direkten i studio – en psykolog – som kommenterer og utdyper nyhetshendelsen, og der journalistenes språkbruk er farget av stemninger og følelser. De fire elementene som utgjør innslaget – selve nyhetsbulletinmeldingen, enquêten med to navnløse kvinner, nyhetsintervjuet med politiinspektøren, og studiontervjuet med psykologen – danner til sammen et flerstemt, og til tider motsetningsfylt innslag.

Babysaken er nevnt både i nyhetsintroen til denne lørdagens Ukeslutt, og som første sak i nyhetsbulletinen som alltid åpner Ukeslutt. Slik lyder nyhetsintroen:

Programlederen: Et sted der ute er en kvinne som har det forferdelig vondt, sier politiet i Stavanger. De vet fortsatt ikke hvem som la en død nyfødt jente i en hage i går.

Og slik lyder nyhetsbulletinen:

Nyhetsoppleseren: Politiet i Stavanger kartlegger nå alle kvinner i distriktet som nylig har vært gravide etter at det i går ble funnet en død jentebaby i en hage i byen. Politiet ber nå også om anonyme tips. Erfaringer fra lignende saker viser at moren eller andre som vet noe melder seg innen kort tid

Sand og Helland (1998) skriver at radiojournalister med årene har utviklet et enklere journalistisk språk, der radionyheterne ofte er kortere og mer poengterte enn avisnyhetene (s. 18). En bulletinmelding som den over her, er da også mettet med informasjon. Alt overflødig er skrelt vekk, meldingen er faktaorientert, og språket er effektivt. I meldingen om det døde barnet er fokuset på politiets etterforskning og hva de foretar seg akkurat nå. Skrur man av radioen etter at nyhetsbulletinen er lest opp, vil man være oppdatert på hva som har skjedd, og også hvor og når. Men spørsmålet *hvorfor* må man bli med over i selve Ukesluttssendingen for å – kanskje – få svar på.

Nyhetsintroen er da også utformet over en annen lest enn nyhetsbulletinen. Den er ment å vekke vår nysgjerrighet og få oss til å ønske oss mer informasjon. Hvem er kvinnen det snakkes om? Hva har skjedd? Hvorfor har hun det vondt? Og, ikke minst: Hvorfor er dette en nyhetssak? Mange kvinner går rundt og har det forferdelig vondt uten at det blir verken en politisak eller en nyhetssak av det. Hva er spesielt med denne saken?

Dramaturgien i introen er med på å skape spenning i saken. Hadde Ukeslutt bare tenkt nyhetsformidling, hadde det vært naturlig at den andre setningen – som forteller at et nyfødt, dødt barn er funnet i en hage, og at politiet leter etter hvem som gjorde det – kom først. Det er her faktaopplysningene ligger. Men ved at man i stedet velger først å fortelle om en kvinne som går rundt og har det vondt, vekkes lytternes oppmerksomhet. Man appellerer til lytternes følelser, først og fremst til vår empati, vel så mye som vår fornuft og rasjonalitet. Fornuft og følelser går hånd i hånd når introen utformes.

Men også nyhetsmeldingen har et skjær av dramatik. I bulletinmeldingen fortelles det at Stavanger-politiet «kartlegger nå alle kvinner i distriktet som nylig har vært gravide», noe som gir et bilde av en omfattende og grundig etterforskning med omfattende ressurser i sving. Slik bygges det opp under det urovekkende og alvorlige ved saken og dermed nyhetsverdien av den. Det mystiske ved saken, som krever slike omfattende undersøkelser, og som dessuten nå får politiet til å be om anonyme tips, bidrar til skape spenning, uhygge og dermed trolig interesse for den hos lytterne.

I tredje og siste setning i bulletinmeldingen henvises det til erfaringer fra lignende saker, der det heter at moren eller andre som vet noe melder seg innen kort tid. Det punkterer tilsynelatende noe av spenningen i saken, ettersom man får inntrykk av at den snart vil bli løst uansett. Men samtidig skaper den også et inntrykk av et kappløp mellom politiet og noen der ute, rettene sagt mellom mulighetene for at politiets etterforskning fører fram til en løsning, og muligheten for at noen med informasjon melder seg med avklarende informasjon. Her må man som lytter følge med videre for å høre hvem som «vinner».

Nyhetsverdien av babysaken understrekes flere ganger i Ukesluttinnslaget. Det fortelles at «hele byen rystes nå over det som har skjedd». Når den utegående reporteren etter hvert får ordet, understreker han at «saken er spesiell», «den er tragisk», og den er et samtaleemne blant mange i Stavanger. «Hele» Stavanger reduseres riktignok her til «mange» i Stavanger, men inntrykket vi som lyttere får, er likevel fortsatt at dette er en sak med stor interesse i Stavanger, og at den trolig derfor også burde være av interesse for oss. Vi burde bry oss.

En kvinneskjebne...?

Kvinner fra tre generasjoner er involvert i dette triste, lille dramaet som har funnet sted i hagen på Vågsland i Stavanger: Det døde barnet, som vi får vite er en jente; barnemoren som er ettersøkt, og som vi bare kan spekulere i at har født og lagt barnet fra seg i hagen; og den gamle damen som finner posen med barnet i. Politiet kan ikke si noe nærmere om dødsårsaken, forteller politiinspektør Ernst Rossebø. De vet med andre ord ikke om barnet var dødfødt, om det døde av naturlige årsaker etter fødselen, eller om det ble drept. Det bærer imidlertid ikke merke etter vold.

Både det å ta livet av og det å overlate et barn til seg selv er forbudt ved lov. Likevel blir den ettersøkte kvinnen ikke på noe tidspunkt framstilt som en lovbryter, men heller som et offer. Den aller første setningen i saken, «Et sted der ute er en kvinne som har det forferdelig vondt, sier politiet i Stavanger», setter tonen for dette perspektivet. Diskusjonen rundt hva hun er et offer for, er det mye av innslaget skal dreie seg om.

Det skal i løpet av 2009 begås 29 drap i Norge (Politiet 2009). Babysaken kommer ikke til å gå inn i denne statistikken⁸, ettersom dødsårsaken aldri helt kan fastslås, og moren aldri blir funnet. Men 29 drapssaker er uansett så få at hver og en av dem vekker nyhetsmedienes interesse, og også såkalte «mistenkelige dødsfall» får spalteplass og sendeflate.

Og når det da er snakk om et dødt spedbarn, øker nyhetsverdien ytterligere. For det er ikke vanlig at kvinner føder alene, i hemmelighet. Det er ikke vanlig at barn dør ved fødsel, enten det skyldes «naturlige» årsaker eller drap. Og det er ikke vanlig at kvinner dreper, hvis det nå er det som har skjedd her.

Statistikken for 2009 viser 17 mannlige ofre for drap og 12 kvinnelige ofre. Til gjengjeld ble én kvinne og hele 23 menn dette året dømt for drap (Politiet 2009).

Ingen barn skal altså bli registrert som drept dette året.

I en gjennomgang av drap i perioden 1930-1954 står det å lese at flertallet av de kvinnene som var dømt for drap i perioden (det er ikke angitt antall), hadde tatt livet av et uønsket barn (NOU 2010, 3). Historier om kvinner som i fortvilelse hadde gjort ende på sitt nyfødte barn – og eventuelt også seg selv – ga forkjemperne for selvbestemt abort solid argumentasjon fram til loven ble vedtatt i 1978. Ingen kvinne skulle behøve å bære fram et barn hun ikke så seg i stand til å ta vare på. Og nei, å ta abort var ingen ønskesituasjon for noen parter, men likevel bedre enn at et uønsket barn ble båret fram. Og den som skulle ta avgjørelsen om et eventuelt svangerskapsavbrudd, skulle være kvinnen selv og ikke for eksempel en lege eller en nemd, het det i kvinnebevegelsens argumentasjon (se for eksempel Grünfeld 1973).

Historier om nyfødte barn som blir funnet – døde eller levende – i en hage, på en trapp, i en søppelkasse, er da også sjeldne i Norge i dag. Få barn blir trolig født utenom helsevesenets – og i neste omgang samfunnets – viten, og dermed også ansvar. Et mer profesjonelt og bedre utbygget helsevesen, nye forordninger og tradisjoner for sykehusfødsel i stedet for hjemmefødsel, tilgang til prevensjon og dermed bedre mulighet til å unngå uønsket graviditet, selvbestemt rett til abort inntil en viss grense, større aksept for å få barn utenom ekteskap og også som alenemor, og et velferdssamfunn som yter både økonomisk og annen støtte til foreldre – alt dette har bidratt til at få barn fødes i smug i Norge i dag.

Men vi vet det skjedde før, og vi vet det skjer i andre land. Historien har mange eksempler på kvinner som har født et barn i skjul, det være seg ute på heia, i et uthus, eller på et dertil egnet fødehjem hvor barnet siden har blitt bortadoptert i hemmelighet. Mange barn som kommer til

⁸ Bekreftet i epost 05.09.2011 fra Anne Bye Sandal, Kommunikasjonsrådgiver i Kripos.

Norge som fjernadopterte, har en slik historie, med en ikke navngitt mor som forlot eller ga fra seg barnet ved fødselen.

Men det er i andre tider og på andre steder.

Eller kanskje likevel ikke?

Før intervjuene tar til, får vi en kort enquête, der to anonyme eldre kvinnestemmer får representere «hele», eventuelt «mange i Stavanger». Et annet ord for enquête er «rundspørring», der «fem på gata» er en vanlig variant av slike enquêtes. Man spør noen – som oftest tre til fem – tilfeldig utvalgte personer «på gata», altså hvor som helst, om noe, og tanken er at man skal få høre stemmen fra «folk flest», fra «mannen i gata», det vil si fra et – om enn tilfeldig, så i alle fall et forsøksvis – gjennomsnitt av befolkningen. Ukeslutt benytter seg også mye av slike enquêtes, der vi hører ulike stemmer kommentere en aktuell sak, og gjerne komme med litt ulike meninger og innfallsvinkler til en aktuell sak.

I babysakenquêten er det imidlertid bare to intervjuede, som dessuten snakker med samme «stemme». Den ene omtaler saken som «en helt forferdelig skjebne, forferdelig tragedie», mens den andre understreker det tragiske ved å si at vi «kan jo nesten ikke tenke oss situasjonen».

Ettersom de intervjuede er anonyme, og dette er radio hvor vi ikke har tilgang på bilder av de intervjuede, er det begrenset med informasjon vi får om dem. Men kjennetegn som kjønn, alder (barn, ungdom, voksen, eldre) og geografisk opprinnelse (enten ved hjelp av dialekt eller aksent), er karakteristikk som kan hjelpe oss å danne et bilde av de intervjuede. I babysakenquêten er det relativt lett å gjette seg til at det er to eldre kvinner som snakker, begge med Stavangerdialekt. Om man legger vekt på en spredning av intervjuede med hensyn til for eksempel kjønn og alder for å gi et inntrykk av at det er «folk flest» som snakker, blir utvalget i denne enquêten påfallende smalt. Muligens er det rett og slett feil å i det hele tatt kalle denne delen av Ukesluttinnslaget for enquête. Men kanskje er det bare en tilfeldighet – det var disse to som tok seg tid til å stoppe opp og svare på Ukesluttreporterens spørsmål. Eller kanskje er de bevisst valgt ut.

I innslagsintroen like før enquêten fortelles det at det var en eldre dame som fant det døde barnet. Det er ennå uvisst hva slags form for kriminalitet som er begått, og av hvem. Er det snakk om et drap, eller et dødfødt barn som ikke har blitt rapportert inn til helsevesenet?

Politisaken har uansett havnet i den eldre kvinnens private hage, som nå må se seg som en del av politiets etterforskning, som et vitne. Den eldre kvinnen er selv ikke intervjuet, med mindre hun er en av de to personene i enquêten, noe lite tyder på. Kanskje det er derfor reporteren har

intervjuet to andre eldre, som to representanter, ikke bare for «hele byen», men også for vedkommende som fant barnet. Det var ikke de som fant barnet, men det kunne vært dem. Lyden av stemmene til de to eldre kvinnene i enquêten kan dessuten bringe tankene til dette «før», den gangen slik kunne skje, den gangen dagens gamle kvinner var i fruktbar alder. Dette var før adgangen til prevensjon og retten til selvbestemt abort ble en selvfølge. I dag er disse rettighetene på plass, og likevel er slutningen den ene kvinnen i enquêten, trekker: «Det bare viser at vi har ikke sånn hundre prosent godt samfunn som vi tror.» Vi tror vi er i mål, men vi er det altså ikke helt ennå. De gamle damene blir en påminnelse om en fortid som kanskje er nærmere enn vi liker å tro.

... eller har det ingenting med kjønn å gjøre?

Siste del av Ukeslutts innslag om babysaken er et studiointervju med Pål Grøndahl, som presenteres som «psykolog, spesialist og forsker». Hva han er spesialist i og hva som er forskningsfeltet hans, utdypes ikke, og det nevnes heller ikke at han er ansatt ved Kompetansesenter for sikkerhet- og retts- og fengselspsykiatri ved Ullevål sykehus. Enkelte lyttere vil muligens uansett kjenne ham igjen fra andre saker der det har vært bruk for rettspsykiatrisk kompetanse. Grøndahl er en ekspertkilde til faget rettspsykiatri, det vil si læren om de psykiske lidelser og avvikende tilstander som ifølge straffeloven og sivilretten har krav på en særegen strafferettslig eller sivilrettslig behandling (Kunnskapsforlaget 2009a). Grøndahls oppgave er å forsøke å svare på noen av de «mange spørsmål om både hvorfor og bakgrunnen for det som har skjedd» som Ukeslutts utegående reporter henviste til i innledningen til intervjuet med politiinspektøren, og som ikke ble besvart da. For å kunne svare, må også Grøndahl dra veksler på lignende hendelser, slik vi hørte politiet måtte gjøre i sin etterforskning. Igjen blir vi minnet på at saken er oppsiktsvekkende, men ikke unik. Grøndahl får stor plass i innslaget og framstår som er sakens viktigste hjelper. Som psykolog blir han representant for den formen for hjelp som helse- og sosialvesenet kan tilby: behandling av enkeltpersoner. Han lanserer en rekke ulike forklaringsmodeller for det som har hendt. I likhet med den ene kvinnen i enquêten trekker også han fram samfunnsmessige forhold som forklaring på at noe som dette kan skje. Men mens enquête-kvinnen nøyde seg med å vise til et samfunn som likevel ikke var hundre prosent godt, viser Grøndahl til mer spesifikke årsaker, som sosialt press om at det ikke «passer» å bli gravid, eventuell religiøs motstand mot uønsket graviditet (eller kanskje rettere sagt: graviditet under visse forhold, som for eksempel utenfor ekteskapet).

Sosialt press kan føre til ulike former for psykiske lidelser, og det er også forklaringsmodeller knyttet til mental helse Pål Grøndahl først og fremst trekker fram. I intervjuet, som har form av en liten, faglig forelesning, vektlegger Grøndahl det allmennmenneskelige, det som gjelder oss alle, kvinner som menn. Han nevner som sagt problemstillinger knyttet til det å bli (uønsket) gravid, en problemstilling som naturlig nok først og fremst angår kvinner. Og på et tidspunkt sier han at vi kan «tenke oss dette samme normale individet som har en intens følelse av at man vil ikke strekke til som *mor*» (min utheving). Men ellers snakker han i kjønnsnøytrale termer idet han gjør bruk av ord som «dette samme normale individet» og «et normalt individ», «enkelte mennesker kan jo til og med nesten fornekte en hel graviditet», «en person som har en rusmiddelmisbrukskarriere», «en person som har fått en graviditet som var helt uønsket» og «en person som fungerer som oss i hverdagen». Slik avkjenner han langt på vei hendelsen. Bakgrunnen for hendelsen (en uønsket graviditet og den påfølgende fødselen) er en erfaring bare kvinner nødvendigvis kan gjøre seg, men reaksjonene på erfaringen følger de samme mønstrene som reaksjoner på andre hendelser som ikke nødvendigvis behøver å være knyttet til ens biologiske kjønn.

Mens fortellingen fram til intervjuet med psykologen har vært kjønnnet, blir den med Grøndahls inntreden i saken mer kjønnstvetydig. Det får også konsekvenser for hvordan fortellingen om kvinnen kan «leses».

I psykolog Grøndahls forklaring er fokuset først og fremst på individets reaksjoner til de sosiale forholdene og hvordan vedkommende ikke har taklet disse. Kvinnen kan ha vært satt under press hun ikke har taklet og blitt psykisk syk, eller hun kan ha vært syk allerede i utgangspunktet. I en slik forståelse av saken blir kvinnen først og fremst et «offer for mentale forstyrrelser», en skjebne som kan ramme mennesker av alle kjønn.

Men om kvinnen har blitt gravid mot eget ønske, eller om hun opplever sosialt press fra sine omgivelser om å ikke bli gravid, er det erfaringer som er kjønnnet. Og hvis politiet – og også psykologen – har erfaringer fra tilsvarende saker, betyr det at denne kvinnens historie ikke er unik. En kvinne som ikke opplever at hun har råderett over egen kropp, er da heller ikke en slik fri kvinne som likestillingsdiskursen betinger.

Det som ikke sies

Det er mye som tas for gitt i innslaget, eller som ikke etterspørres. Innslaget åpner for eksempel ikke for andre forståelser av kvinnen som er ettersøkt. Hva om hun er fullt tilregnelig, og hadde planlagt det som skjedde? Er det virkelig så sikkert at hun har det forferdelig vondt? Hva om hun nå bare kjenner lettelse over å være kvitt et barn hun kanskje

ikke ønsket seg, enten det nå viste seg å være dødt ved fødselen eller at hun selv drepte det? Hva om hun er sint på noen? Finnes det rom for andre følelser enn å være lei seg og ha det vondt? Finnes det andre posisjoner enn offerposisjonen hun kan innta?

Og hva med en potensiell barnefar? Visste han om barnet? Hvordan har han det i så fall nå? Kan man i det hele tatt tenke seg en nyhetsmelding som begynner med setningen «Et sted der ute er en mann som har det forferdelig vondt?»

Ved å velge å ha en psykolog som en så sentral kilde i saken, velger Ukeslutt også en – om ikke annet, så foreløpig – forklaringsmodell for hva som har skjedd: Kvinnen er offer for en mental lidelse. De velger dermed også å ikke løfte saken opp på et strukturelt nivå hvor kjønn og makt kobles. I motsetning til den eldre kvinnen i enquêten, som mener at dette viser at noe har sviktet i samfunnet vårt, er det i stedet kvinnen som svikter seg selv (og sitt barn) i det som blir den overordnede fortellingen i Ukesluttinnslaget.

4.2 Da damene dro, lørdag 07.02.2009

Lørdag 7. februar 2009 følger Ukeslutt opp en debatt som allerede har startet i andre medier i løpet av uka som gikk. Det er om den nye realityserien Da damene dro, som hadde premiere på TV2 tirsdagen samme uke. Gjennom åtte episoder skulle man få se hva som skjer når alle kvinnene i fiskeværet Husøy i Troms drar til Malta i ti dager, mens mennene får eneansvaret for unger og husarbeid.

Om Mannen var fraværende i det forrige Ukesluttinnslaget, om babyen i Stavanger, er han til gjengjeld høyst tilstedeværende i dette. Temaet for debatten i innslaget er nemlig hvilke forventninger man kan og bør ha til menn. Ukeslutt har invitert to debattanter som framstår som motpoler, med ulike tanker om maskulinitet: Programleder for tv-programmet Manshow på TV2 Zebra, Håvard Lilleheie, og sexolog Espen Esther Pirelli Benestad som også presenteres av programleder som «transvestitt». Programleder er Gro Engen. Innslaget varer i 7 minutter, og inneholder to deler: Først et kort utdrag fra tv-programmet, og deretter en debatt i studio mellom to gjester.

Når menn skal stelle hjemme

Innslaget innledes av et lite lydklipp som vi lyttere raskt skjønner er fra tv-programmet Da damene dro.

Mannlig fortellerstemme: ... Og mens damene er borte (vi hører en unge skriker), må mennene drive bygda alene. Hvordan kommer det til å gå med husarbeidet? (vi hører publikumslatter).

Småbarnsstemme: ikke bæsja.

Mannsstemme: Nei, du har bare tisset.

Småbarnsstemme: Bæsja.

Mannstemme: Har du bæsja også?

Mens saken om babyen i Stavanger i forrige case vekket minner om tidligere tiders tragiske kvinneskjebner, er det andre historier som hvisker i bakgrunnen i Da damene dro-innslaget, først og fremst Asbjørnsen og Moes folkeeventyr om mannen som skulle stelle hjemme. Det er et eventyr fylt av komikk over denne hjelpeløse mannen som verken klarer å gjete ku eller kjerne smør, og som ender på hodet i grøtgryta.

I det lille lydklippet fra serien som innleder innslaget, er det bleieskift som er problemet, og komikken ligger i samtalen mellom den lille ungen som trenger skift og som selv må fortelle det, og den voksne mannen som ikke har oversikten. At dette blir morsomt, har vi allerede blitt fortalt gjennom publikumslatteren som ledsager spørsmålet «Hvordan kommer det til å gå med husarbeidet?» Mens babysaken åpnet med en invitasjon til tårefull medfølelse, legger Da damene dro-saken opp til at vi skal le.

Innslaget er femte sak ut i sendingen denne lørdagen, det vil si at det er det siste før kåseriet. Den lattermilde stemningen som skapes allerede med det introduserende lydklippet, bidrar til å skape forventninger om en løssluppen og underholdende debatt, og dermed også en munter overgang til kåseriet. Debatten introduseres som tredje sak i nyhetsintroen, men er ikke en av sakene i nyhetsbulletinen. I motsetning til innslaget om babyen i Stavanger har da heller ikke Da damene dro-innslaget utspring i en nyhetssak, men i en diskusjon som har oppstått i kjølvannet av en tv-serie, der debatten er preget av ulike aktører med ulike synspunkter de bringer til torgs.

Hva kan og bør en mann være i stand til?

Lydklippet presenterer oss altså for en mann som konfronteres med oppgavene som melder seg på hjemmebane når han har ansvaret. Dermed konfronteres han også med forventninger om hva menn kan og bør være i stand til.

Programlederen: Menn som griner, får gjemme seg i skogen, sier programleder for Manshow. Jeg skal nok kurere deg, svarer sexolog og transe. (Nyhetsintro I)

Programlederen: Sørgelig at menn i dag føler de må få reisning på kommando, sier sexolog og transe. Ikke noe problem for meg, svarer leder for manneshow. (Nyhetsintro II)

Nyhetsintroene er begge formet over samme lest: Først et utsagn fra den ene parten om hva mannlighet er eller ikke burde være, deretter en reaksjon fra motparten på det foregående utsagnet. I de to introene tures de to motpartene om å være den som kommer med et utsagn som den andre på et eller annet vis følger opp. Slik framstilles de som likeverdige debattanter i diskusjonen som er i vente.

Deretter følger lydklippet fra tv-serien, og så er debatten i gang.

Programlederen: Og Håvard Lilleheie, som programleder av det testosteronfylte manneprogrammet Manshow på TV2 Zebra, så sier du at å latterliggjøre Da damene dro, viser at vi er i ferd med å miste viktige mannlige kvaliteter. Hva mener du med det?

Lilleheie: Nei, det jeg mener er... Det viser jo bare det angrepet på dette programmet, at man har en slags teoretisk forestilling om hvordan fordelingen skal være, og så ser man et program som viser vanlige folk som speiler en virkelighet der man bare får det til å funke. Og så blir man på en måte lei seg fordi vanlige folk ikke på en måte (ler kort) tar til seg den... en slags hundre prosent kjønnsfordeling som de synes det burde være.

Første kvelden hadde serien hele 856 000 seere (VG 4. februar 2009). Elisabeth Bie ga imidlertid serien terningkast 1, og skrev at «om poenget er å drite ut de klønete mannfolkene, så er det bare flaut. Alt er lett når du kan det, og dette lærer mannfolka lett når de må. Alt annet er oppkonstruert for tv-seriens skyld» (Stavanger Aftenblad 5. februar 2009). Også andre tv-anmeldere vendte tommelen ned for serien, blant annet Espen A. Eik (Aftenposten 5. februar 2009).

Lilleheie og Pirelli Benestad framstår på den ene siden som motsatser til hverandre, men samtidig som opponenter – på hvert sitt vis – til de normene for Mannen som likestillingsdiskursen betinger. Lilleheie opponerer mot den omfordelingen av husarbeid som

likestillingsdiskursen etterstreber, mens Pirelli Benestad opponerer mot den kroppslige iscenesettelsen av henholdsvis mannlige og kvinnelige kroppar som likestillingsdiskursen bygger på.

Lilleheie posisjonerer seg raskt som *en kritiker av kritikken* av Da damene dro-serien, og dermed også en som utfordrer likestillingstankegangen. Det er da også derfor han er invitert i studio. Han mener det finnes en annen virkelighet befolket med «vanlige folk», der en annen diskurs råder, der menn og kvinner har ulike oppgaver i forholdet.

Lilleheie: Jeg tror bare at for mange, da... Det har jo vært en likestilling som har gitt damer muligheter. Og jeg skal til og med si at det er bra. Men det betyr ikke at alle må leve med 100 prosent likestilling. Det er ok med komplementære ferdigheter. Det er et arbeiderklassesamfunn. De gutta her er fiskere. De begynner på jobben ganske seint. De har ... At de ikke har fingerspitzgeföhle på husarbeid, selvfølgelig har de ikke det!

Lilleheie ser med andre ord ut til å definere en likestilt kvinne som en kvinne som har muligheter. En fri, og dermed likestilt kvinne er med andre ord en kvinne som kan velge. Samtidig argumenterer han for menns rett til å velge *vekk*, i dette tilfellet husarbeid, og i stedet gjøre andre ting, som å fiske. Han ser altså ut til å være opptatt av at kvinners frihet til å velge mellom de ulike mulighetene ikke skal legge føringer for hva menn skal måtte gjøre. Hvorvidt kvinner skal ha samme rett til å velge vekk for eksempel husarbeid, sier han imidlertid ingenting om, og programlederen spør heller ikke. Hans argumentasjon om komplementære ferdigheter framstår derfor som noe uavklart. Er det gitt på forhånd hvilke ferdigheter den enkelte kvinne og mann besitter? Hva om ingen har lyst til eller har ferdighetene til å kunne gjøre husarbeid og passer barn, hvem skal gjøre det da? Pirelli Benestad er på sin side opptatt av å gjøre menn «trygge», i tråd med likestillingsdiskursens forståelser av likestilte menn.

Pirelli Benestad: Hvis begge blir bekreftet som det kjønnen de opplever å være, så er vi ikke kommet så veldig langt. For da har hun intet krav til seg selv om å kunne lukeparkere, og han har intet krav til seg selv om å kunne skifte bleier. Og verden humper videre sin skjeve og polariserte gang.

Hin⁹ mener da tydeligvis heller ikke at det holder å gi kvinner – og menn – muligheter. Det må også være et mål at man skal stille *krav* til seg selv om å være i stand til det som tradisjonelt har vært det andre kjønnets domene, det være seg lukeparkere eller skifte bleier. Det er nemlig da man blir et «ultimat» menneske:

Pirelli Benestad: Det ultimate mennesket, det er det mennesket som slipper til alle sine kapasiteter, og som vet om de kapasitetene, som vet hvilke kapasiteter det ønsker å videreutvikle, og som skjønner hvilke kapasiteter det ikke har.

Men også Pirelli Benestad er opptatt av at de to som utgjør et par, ikke skal bli for like.

Pirelli Benestad: Jeg synes.. Da blir det... Nå skal jeg holde et lite foredrag. Jeg tenker på... Kan du se for deg jordkloden? Det som jeg synes mange gjør, og som jeg tror blir et poeng her også, det er at man polariserer. Det er omtrent som å dra polene fra hverandre, og da blir det ingenting i midten. Det er fint med polarisert, det skaper spenning.

Lilleheie: Det må vi ha!

Pirelli Benestad: Ikke sant! Men hvis du drar det for mye fra hverandre, da blir spenninga borte, og da blir det bare tåpelig.

Man skal altså, ifølge Pirelli Benestad, være passe ulike. Tilsynelatende er hin da i tråd med likestillingsdiskursen som etterspør «de små, nødvendige forskjellene som viser at likestilling handler om heteroseksuelle relasjoner, om menn og kvinner» (Dahl 2005). Men Pirelli Benestad snakker i kjønnsnøytrale termer, og utsagnet hins kan ikke nødvendigvis tas til inntekt for heteronormative krav om binære kjønns kategorier. Selv er nemlig hin en representant for en kjønnsoverskridende iscenesettelse av både maskuliniteter og feminiteter. Med sin transidentitet blir hin dermed en interessant kontrast til Lilleheies bejubling av den «testosteronfylte» mannligheten og til idealer om «komplementære ferdigheter».

Lilleheie: Mmm... Men du har jo valgt en slags mellomløsning?

Pirelli Benestad: Ja, jeg tilhører...

Lilleheie: Eller du er fremdeles på leit, på en eller annen måte...

⁹ Kjønnsnøytralt pronomen som Pirelli Benestad selv bruker.

Pirelli Benestad: Nei, nei, nei, jeg er hundre prosent uspesifisert trans..

Lilleheie: Ikke sant, ja.

Pirelli Benestad: Ikke sant. Og det er bare en tredje kategori, så jeg har det storartet der, og ikke noe behov for å være verken mann eller kvinne

Lilleheie: Nei.

Pirelli Benestad:... men trans.

Pirelli Benestad er med andre ord gjennom hele sin gestaltning av en transidentitet, en tredje kategori, et forstyrrende element i den binære forståelse av kjønn, der man enten er mann eller kvinne. Hin framhever androgyne iscenesettelser av kjønn som et ideal, ettersom hin mener at «de er mer levedyktige».

Pirelli Benestad utfordrer også likestillingsdiskursens forestillinger om mannen som en evig potensiell overgriper. Hin understreker til og med det destruktive for mannen i å opprettholde dette bildet av mannlig maskulinitet.

Programleder: Men du er ekspert på menn som prøver å finne sin kjønnsrolle.

Kjenner du mange sånne mennemenn?

Pirelli Benestad: Ja, jeg kjenner en god del mannemenn. Og de har jo ofte vanskelig for å finne seg til rette, fordi kravet til å være en sånn mannemann, det kan godt være helt umulig. Mission impossible.

Lilleheie: Hva slags krav er det, 'a?

Pirelli Benestad: Ja, det som sånn som at... Det er sånn at du skal alltid kunne ha ståpikk, ikke sant (Lilleheie ler i bakgrunnen) på kommando, nærmest (Lilleheie ler igjen), ikke sant, og når ga du din partner en orgasme sist, som om orgasme er noe man deler ut (...) Det er veldig tungt å være mann i de der settingene der, altså, bevares.

Lilleheie: Ja, akkurat der føler jeg at jeg lever opp til veldig greit, så jeg...

Pirelli Benestad: Ja, vet du at penis er det mest følsomme og sårbare organ på alle menneskekropper? Det skal så lite til...? (...) Men penis er også et nytelsesorgan. Men følsomheten går på det at selve funksjonen, selve reisningsfunksjonen, er så følsom for trygghet. (...). Klitoris er jo fantastisk. Det er jo det eneste organ i verdenshistorien som bare er til for nytelse, og som det snakkes altfor lite om. Men penis er også et nytelsesorgan. Men følsomheten går på det at selve funksjonen, selve

reisningsfunksjonen, er så følsom for trygghet.

Det Pirelli Benestad gjør, er å «avvæpne» mannen. Hin tegner opp et bilde av mannen og spesielt mannens kjønnsorganer som «følsomme» og «sårbare», og bruker altså ord som vanligvis brukes om kvinner og kvinners kjønnsorganer. Ved å «avvæpne» mannen, avkjenner Pirelli Benestad den mannlige kroppen slik den produseres innenfor likestillingsdiskursen. Den blir likere den sårbare, inntagbare, passive kvinnelige kroppen. Den mannlige kroppen androgyniseres, slik at forskjellene mellom kvinne- og mannskroppen utydeliggjøres. Dermed utfordrer Pirelli Benestad likestillingsdiskursens normer for det heteroseksuelle paret, der mannen og kvinnen gjerne kan utføre de samme arbeidsoppgavene, så lenge de bare ser forskjellige ute.

Overtar programlederrollen

Lilleheie og Pirelli Benestad framstår som så radikale motpoler at det blir et skjær av komikk over det hele når de skal forsøke å få til en dialog over temaet kjønn og likestilling. Samtidig kan man ikke annet enn å la seg imponere over Lilleheies forsøk på å forstå de synspunktene Pirelli Benestad bringer til torgs, enda de uten tvil skiller seg drastisk fra de han selv målbærer. I deler av innslaget framstår da også Lilleheie mer som journalist enn som debattant; han nærmest overtar programlederrollen idet det er han som driver innslaget framover gjennom spørsmålene han stiller Pirelli Benestad. Sistnevnte gis til gjengjeld plass til å gi små forelesninger om kjønn, noe som underbygger hins faglige autoritet og tydeliggjør hin som en hjelper for det den egentlige programlederen, Gro Engen, omtaler som «menn som prøver å finne sin kjønnsrolle». Det skjer med andre ord en interessant glidning i programmet. Det vi først får presentert som to likeverdige debattanter, ender snart opp som henholdsvis en hjelper og en som trenger hjelp.

Man kunne kanskje tenkt seg at i Ukesluttinnslaget ville det være transen Pirelli Benestad som framstod som den største «outsideren». Transpersoner har riktignok fått økt oppmerksomhet de siste årene her til lands, først og fremst vært gjennom populærkulturen, for eksempel ulike dokumentarfilmer og tv-serier. Men transpersoner utgjør likevel fortsatt en liten minoritet i Norge. Det norske transmiljøet er dessuten en splittet og uensartet bevegelse, der det først og fremst er den fløyen som består av mennesker som ønsker medisinsk behandling for diagnosen «transseksualitet», som har fått politisk oppmerksomhet og anerkjennelse. Dette er altså personer som opplever at de er født med «feil» biologisk kjønn, og som ved hjelp av kirurgi, hormonbehandling m.m. ønsker å få «korrigert» sitt biologiske kjønn. Men det finnes

også en rekke transpersoner, blant dem Pirelli Benestad, som ikke nødvendigvis har som mål og ønske at kroppen skal få et entydig konvensjonelt kjønnsuttrykk (Folgerø og Hellesund 2009). Disse personenes ulike krav om anerkjennelse, for eksempel i form av en formalisering av en tredje kjønnskategori i offentlige dokumenter, har i liten grad fått gjennomslag politisk så langt.

Men til tross for Lilleheies forsøk på å få klarhet i hvilke forståelser av kjønn det er Pirelli Benestad fremmer, forblir det hele noe ullent, også for oss lyttere. Hin kan se ut til å mene at kjønnspolariseringen er sterkere nå enn før.

Pirelli Benestad: Vi har jo kommet til et sted i vår utvikling hvor man på en måte enten er mann eller kvinne.

Her avbryter Lilleheie hin i resonnementet, og dermed får vi ikke utdypet det videre. Derfor får vi heller ikke klarhet i hvorvidt Pirelli Benestad mener at kategoriene «kvinner» og «menn» hadde mindre betydning før, altså at androgyne iscenesettelser av kjønn stod sterkere tidligere? Når var i så fall «før»?

Når Pirelli Benestad blir bedt av programlederen om å komme med et eksempel på «den ultimate mannen», altså en person i Norge som innehar de androgyne kvalitetene som Pirelli Benestad framhever, er det likevel utenriksminister Jonas Gahr Støre hin løfter fram. Som en av Stoltenberg-regjeringens mest populære ministre, og som en som stadig figurerer på «Norges mest sexy mann»-lister, må Gahr Støre sies å være et lite provoserende valg som ideal, tvert imot. Han representerer i det store og det hele likestillingsprosjektets idealmann, som velkledd, belest, handlekraftig, det være seg som statsråd eller stødige familiemann. I et portrett i Dagbladet i 2008 fortalte Støre hvordan han og kona – som han har vært sammen med siden de begge var svært unge – «er gode til å dele, hun og jeg» (Dagbladet 01. mars 2008). Hos likestillingsprosjektets idealmann er da også «den virila maskuliniteten intakt, liksom den obligatoriska heteroseksualiteten», skriver Dahl (2005). Han kan lett ses som en av dem som Dahl identifiserer som en «de trygg mann», en av de som «respekterar» kvinner och tar ansvar för hem och familj» (s. 54) men som samtidig «er iklädd kostym, vid en snygg bil och med en vacker kvinna vid sin sida» (s. 53).

Ettersom Pirelli Benestad med sin Støre-hyllest får siste ord, kan innslaget dermed sies å ende opp med å bekrefte normene for kjønn som likestillingsdiskursen bygger på, i stedet for å utfordre dem på noe vis.

Alt som tas for gitt

Det er også en rekke andre heteronormative forestillinger om kjønn som reproduseres i løpet av innslaget. Først og fremst ser det ut til å være en selvfølge at alle lever i heteroseksuelle kjernefamilier i fiskeværet Husøy, at alle har barn, at alle menn er utearbeidende fiskere, at alle kvinner er, om ikke hjemmeværende, så i alle fall i en jobbsituasjon der det er praktisk mulig for dem å ta hovedansvaret på hjemmebane. I Husøy finnes tydeligvis verken aleneforeldre, menn i jobber som gjør det like greit for dem som for deres kvinnelige partnere å ta sin del av husarbeidet, menn som faktisk vil ta del i omsorgen for barn og hjem, kvinner som har jobber der mannen er nødt til å ta del i husarbeidet, og så videre.

Ingen i studio stiller heller spørsmål ved denne heteronormative framstillingen av familielivet i Husøy. Selv ikke Pirelli Benestad, som altså er en utradisjonell tobarnspappa med en transidentitet bosatt i en småby på Sørlandet, utfordrer denne framstillingen av Husøy-beboerne. Ei heller blir hin, eller Lilleheie – som det på dette tidspunktet var allment kjent at snart skulle bli far – spurt om hva de tenker om fordeling av omsorg for barn og hjem for egen del.

Diskusjonen mellom Lilleheie og Pirelli Benestad ser bort fra at feministenes krav om at menn skulle ta mer ansvar på hjemmebane var basert på krav om rettferdighet. Hvorfor skal husarbeid automatisk være kvinners ansvar, spesielt når så mange kvinner i dag også er lønnsarbeidere?

Derimot handler diskusjonen om hva som gagnar mannen, og det er her de to debattantene har ulike synspunkter. Lilleheie ser ut til å mene at menn har det best om de slipper å «feminiseres», som i praksis betyr at de må få slippe å gjøre husarbeid og passe barn. Pirelli Benestad ser på sin side ut til å mene at det er når menn feminiseres, altså når de mest rigide forskjellene mellom menn og kvinner hvikes ut, at menn har det best. Begge framstår som mannens hjelpere, i alle fall til å begynne med, men med ulik resepter. Og etter hvert som diskusjonen glir fram, ser vi hvordan Lilleheie reduseres til en som trenger hjelp, mens Pirelli Benestad gis autoritet nok til å kunne avgjøre hvem som er det ultimate mennesket.

De to debattantene ser derimot ut til å være enige om at det hadde blitt oppstyr om man hadde snudd på konseptet, altså om kvinnene hadde måttet vise at de behersker en typisk «mannejobb» som fising. Pirelli Benestads kommentar om at det kanskje kunne blitt «litt farligere situasjoner» handler muligens om selve debatten snarere enn om sikkerheten ombord i fiskeskøyta. Hadde det vært farligere å vise kvinners utilstrekkelighet som fiskere enn menns utilstrekkelighet som omsorgspersoner, kanskje? Er det derfor Lilleheie tror at damene kanskje «hadde blitt sure, vet du»?

I folkeeventyret om mannen som skulle stelle hjemme, bytter faktisk mann og kone jobb. Bakgrunnen er at mannen i lengre tid har gnålt over at kona ikke gjør nok i huset, og derfor foreslår hun at hun neste dag «går med slåttekarene», mens mannen steller hjemme (Project Runeberg 1996). I Da damene dro kommanderes derimot mannen hjem, mens kona drar til Syden. Det er med andre ord ikke snakk om noe arbeidsbytte. I folkeeventyret høres det ut som at kona klarer dagen med slåttekarene aldeles utmerket. Vi får i alle fall ikke høre at det har oppstått noe uvesen som følge av arbeidsbyttet for hennes del. Det er mannen som ikke klarer byttet. I nåtid kan det altså se ut til at Pirelli Benestad og Lilleheie tviler på at kvinnen hadde klart et slikt arbeidsbytte, men at å hevde det, ville være å pirke borti et tabu. Det sås med andre ord tvil om at kvinner i praksis er «ferdig» frigjort til likestilling, slik det hevdes (Røthing 2012), men at det ikke er lov å snakke høyt (lenger) i likestillings navn om hva kvinner ikke mestrer. Programlederen følger imidlertid ikke opp dette tilløpet til kritikk av likestillingspolitikken, og dermed får vi ikke anledning til å følge den diskusjonstråden videre. Det er i det hele tatt mye som blir hengende i løse lufta i dette innslaget. Ved å invitere Lilleheie og Pirelli Benestad til debatt om kjønn og likestilling, har Ukesluttredaksjonen gjort en original vri på en mediasak som allerede hadde rullet noen dager. Men det kan nesten virke som om redaksjonen har ansett jobben for gjort idet de har fått de to debattantene i studio, ettersom selve debatten er så lite styrt fra programlederens side. Dermed blir man som lytter sittende igjen og lure på hvor man egentlig ville hen med innslaget. Når jeg nå går videre til neste innslag, skal det vise seg at en tilsvarende redaksjonell retningsløshet er å finne der.

4.3. 8. marsdebatt, lørdag 07.03.2009

Lørdag 7. mars 2009 lader Ukeslutt opp til morgendagens markering av Den internasjonale kvinnedagen, 8.mars. Det gjør de ved å fortsette en diskusjon som allerede har gått i andre medier et par uker, om hvorvidt et kurs i såkalt pole dance – stangdansing – hører hjemme som en del av kulturprogrammet som markerer 8. mars i Oslo. Debatten i Ukeslutt skal imidlertid i første rekke utvikle seg til å bli en diskusjon om hvorvidt etnisk norske feminister har sviktet innvandrerkvinnene i deres kamp for bedre kår. I debatten vil likestilling vise seg å være et mål alle enes om. Diskusjonen går derfor dels på hvem som har skyld i at ikke alle ennå lever i likestilte forhold, men også på hva man kan tillate seg å gjøre i feminismens og likestillings navn, nå som man har kommet dit man er.

Innslaget er første sak ut i sendingen, og er på hele 17 minutter og 15 sekunder. Det er ikke bare et langt – det lengste innslaget i dagens sending – men også et mangfoldig innslag. Reporter Sara Victoria Rygg har vært ute og intervjuet Lisa Gabrielsen og Ingvild Refsum som driver stangdansekurs, og som mener at stangdans er en form for feminisme. Dessuten har Rygg snakket med forfatter og blogger Ellisiv Lundkvist og feministveteranen Unni Rustad om hva de synes om stangdans spesielt og feminismens tilstand anno 2009 generelt. I studio er det deretter debatt mellom finansminister og SV-leder Kristin Halvorsen, forfatter og debattant Amal Aden, og kommentator i nettavisen E24 Elin Ørjasæter. Programleder her er Inger Marit Kolstadbråten. Dessuten får vi høre lydklipp fra arkivet, fra markeringen av 8. mars 1975. 8. mars-debatten er også nevnt som første sak ut i nyhetsintroen.

En pliktnyhet

I Norge ble Den internasjonale kvinnedagen markert første gang i 1915, da den russiske forfatteren, politikeren og etter hvert diplomaten Aleksandra Kollontaj talte ved et stort fredsmøte i Oslo. Etter krigen var det lenge Norsk kvinneforbund som sto for markeringen av dagen. Interessen for 8.mars fikk så et solid oppsving fra 1972, da Kvinnefronten tok initiativ til en større demonstrasjon i Oslo. I 1978 går hele 20 000 kvinner, menn og barn i tog rundt om i Norge (KILDEN 2003a). Etter Kvinnetiårets slutt og gjennom resten av 1980-årene sank imidlertid oppslutningen om dagen (Kunnskapsforlaget 2009b), for så å bli revitalisert gjennom konseptet Ladyfest fra midten av 2000-tallet, «en møteplass for skapende kvinner – og et inspirerende sted for feminister av alle kjønn», som det heter på Ladyfests nettsider (Ladyfest 2012).¹⁰

Waldahl, Andersen og Rønning (2002) karakteriserer 8.mars som en tilbakevendende begivenhet, og mener at journalisters forhold til slike begivenheter er ambivalent.

På den ene siden er det jo trettende med gjentakelser år etter år – det er jo ingen nyhet. På den andre siden passer slike begivenheter inn i tv-nyhetenes tunge maskineri. Det er en nyhet som kan planlegges og forberedes. Lenge i forveien kan redaksjonen

¹⁰ Ladyfest ble første gang arrangert i Olympia i USA i år 2000. Siden har det spredd seg til resten av verden, og i Norge ble Ladyfest arrangert første gang i 2006. Ingen «eier» Ladyfest – det arrangeres av en dugnadsgjeng bestående av både feministiske organisasjoner og enkeltpersoner. På Ladyfest Oslo sin hjemmeside heter det at «Ladyfest inviterer kvinner som jobber med musikk, litteratur og andre kunstneriske uttrykk, til å komme sammen, feire og inspirere hverandre. Ladyfest ønsker å inspirere og utfordre både deltakere og publikum fra hele landet til kritisk tenking, fri ytring, kunstnerisk utfoldelse og samarbeid på tvers av kulturell og politisk bakgrunn.» I 2009 ble Ladyfest arrangert i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø. Programmet bestod av konserter, debatter, workshops med mer, og i Oslo varte det hele en uke, fra 6. til 15. mars.

spørre om hvilken vinkel de skal anlegge på 8. mars dette året (Waldahl, Andersen og Rønning 2002:128).

Feminismen har imidlertid alltid hatt nyhetsverdi, skriver Sheridan, Magery og Lilburn (2006). I begynnelsen av den andre bølgen var kvinnebevegelsens blotte eksistens og dens feministiske ideer og paroler i seg selv en nyhetssak. I dag er medierepresentasjonen langt mer variert, og til tider motstridende. Den feministiske aktivismens død og undergang blir som vi så i teorikapitlet stadig proklamert, samtidig som feminisme som ideologi og politisk agenda fortsatt diskuteres vidt og bredt (Sheridan, Magery og Lilburn 2006:25).

Å avdekke interne konflikter blant de som markerer 8. mars er en måte å øke nyhetsverdien av denne «pliktnyheten» som nyhetsredaksjonene føler de må dekke. Det er for eksempel mulig å sette «vi er der nå»- og «noe gjenstår»-diskursene opp mot hverandre og slik øke den spenningen som stadig vekk finnes mellom disse to diskursene, noe vi skal se at gjøres i dette Ukesluttinnslaget. Videre kan man – delvis i forlengelse av den diskursive konflikten som da måtte oppstå – sette for eksempel grupper opp mot hverandre, slik vi ser er tilfelle her, hvor en tilsynelatende konflikt mellom norske feminister og innvandrerkvinner får stor oppmerksomhet.

For som det sies i nyhetsintroen:

Programleder: Feminisme er å sno seg rundt en strippestang, mener dansere.

Respektløst, mener norsksomaliske Amal Aden, som mener norske feminister har sviktet innvandrerkvinnene.

Dette innslaget er det av de fem innslagene jeg tar for meg i denne oppgaven som i størst grad gjør det personlige politisk. Dette er også det innslaget som diskuterer feminisme som sådan, det vil si som kobler kjønn og makt. Så er det da også det eneste innslaget der vi får møte både feministiske aktivister og politikere i diskusjon om veien videre.

En diskusjon om «før» og «nå»

Gjennom hele det lange innslaget bølger spørsmålet om hvorvidt likestilling er noe som i det store og det hele er oppnådd i Norge i dag. 1970-tallet er en gjennomgående referanse når status skal gjøres opp.

Reporteren: [Rustad] var med på å starte Kvinnefronten i 1972, og da var det mye å ta tak i. (...) Selv om kampsakene har endret seg noe fra 1970-tallet og til i dag, er ikke Rustad urolig.

Også i studiodebatten kontrasteres «før» og «nå».

Ørjasæter: Vi hadde noen kampsaker på 1970-tallet som var viktige, blant annet retten til fri abort, retten til å være økonomisk selvstendig. Det er en kamp vi har vunnet, etter min oppfatning.

Samtidig minnes vi gjennom innslaget på at mye fortsatt er ugjort:

Reporteren: Kravene disse kvinnene stilte da de gikk i demonstrasjonstog i 1975, kunne like gjerne vært stilt i dag. Mye har endret seg i samfunnet siden den gang. Fremdeles er det et godt stykke igjen.

Rustad: At Norge fremdeles ikke har likelønn, det er ingenting å diskutere.

To lydklipp med arkivopptak fra 8.mars-demonstrasjon i Oslo i 1975 underbygger den motstridende argumentasjonen mellom «før» og «nå», ved at «kravene disse kvinnene stilte (...) i 1975, kunne like gjerne vært stilt i dag», samtidig som det sies at det var *på 1970-tallet* at «tusenvise av kvinner og menn [gikk] i 8.mars med kravet om fri abort og flere barnehager». Man kunne ha påpekt at (et forsvar for) fri abort og krav om bedre barnehagedekning er paroler som fortsatt bæres på 8. mars, selv om det nå er lovfestet at kvinner har rett til selvbestemt abort til og med 12. uke av svangerskapet. Det sies det imidlertid ingenting om i innslaget, som i stedet altså er preget av en kamp mellom «vi er der nå»- og «noe gjenstår»-diskursene.

Det lydklippene fra NRKs nyhetsarkiv kanskje først og fremst bidrar til, er å bygge opp under forestillingen om at det var på 1970-tallet at «slaget stod». Og ikke minst: Det var den gangen den feministiske aktivismen hadde *relevans*, skal vi tro Ørjasæter.

Ørjasæter: Jeg synes det er dette området [altså når det gjelder oppmerksomhet rundt innvandrerkvinneres kår] kvinnebevegelsen har sviktet på, og det har også gjort at kvinnebevegelsen har gjort seg selv uinteressante.

I dag sliter imidlertid feminister ifølge Ørjasæter med å oppnå legitimitet, ettersom de velger å være opptatt av feil saker.

Ørjasæter: Jeg synes hun sa det så godt, hun som ble intervjuet her. Hun sa: «stripping handler om meg, om min kropp». Jeg begynner å føle at etnisk norske kvinner fra svært... enten de er ikke-politisk interessert eller de er venstreorientert, de er ikke interesserte i hva som skjer i hjemmene hos en del innvandrerfamilier.

Hva er feminisme?

Store deler av Ukesluttinnslaget er da også en diskusjon om hva man skal være opptatt av og slik kvalifisere til det som i denne sammenhengen tydeligvis er en hedersbetegnelse: feminist. Reportasjen i forkant av studiodebatten fungerer som en slags audition til betegnelsen, idet vi presenteres for tre ulike kandidater: Bloggeren og forfatteren Ellisiv Lindkvist, feministveteranen Unni Rustad og strippestanginstruktøren Lisa Gabrielsen.¹¹ Lindkvist mener at tolkningen av ordet feminist «har blitt litt utvannet de siste årene», ifølge reporteren.

Lindkvist: Det er også litt trendy å være feminist, som gjør at... Jeg opplever at det er ganske mange som kaller seg det i dag. Og det tror jeg jo i utgangspunktet er ganske bra, hvis det ikke blir sånn at alt er feminisme, for da mister det jo nesten sin verdi.

Hva som bør favnes av feminismebegrepet, og hva som ikke bør det, blir hun imidlertid ikke spurt nærmere om. Men reporteren klipper inn arkivopptak som vi snart får vite er fra demonstrasjonstoget i 1975. Klippene er oppsummeringer av saker datidens feminister mente var viktige:

Kvinnestemme 1: 80 prosent av de som er i lavtlønnsyrkene, de er kvinner. Jenter har dårligere yrkesvalg enn gutter. Ikke så mange stillinger, ikke så mange bransjer å velge mellom.

Kvinnestemme 2: Da synes jeg at kvinnen, hun bør få sin rett.

Kvinnestemme 3: Lik lønn for likt arbeid.

¹¹ Også hennes kollega Ingvild Refsum omtales ved navn, men det kan høres ut som det bare er Gabrielsen som er intervjuet.

Lagt rett etter Lindkvists uttalelse om at ikke alt bør regnes som feminisme, framstår det som sies i klippene som eksempler på saker som bør regnes som gode feministiske saker, ettersom vi ikke hører mer til Lindkvist, og reporteren selv oppsummerer disse kravene som noe som «kunne like gjerne vært stilt i dag». Om Lindkvist skulle være uenig i det, kommer hun ikke til orde, for nå settes det i stedet over til feministveteranen Unni Rustad. Og hun understreker snart at

Rustad: At noen kvinner mener at det er veldig frigjørende å svinge seg rundt en stang, som jeg kjenner igjen fra strippearenaen, det... det er jeg villig til å diskutere. At Norge fremdeles ikke har likelønn, det er ingenting å diskutere.

1975-saken om lik lønn for likt arbeid er med andre ord en feministisk sak som Rustad fortsatt mener skal prioriteres.

At hun «er villig til å diskutere hvorvidt det er frigjørende å svinge seg rundt en stang kjent fra strippearenaen» vitner om at Rustad ikke nødvendigvis mener at hvilke saker som skal regnes som gode feministiske saker er hugget i stein en gang for alle. Lindkvist på sin side blir spurt, mens hun er ute på badedraktshopping, om hun synes det er feministisk å dekke seg til når man ønsker? Derimot blir hun ikke spurt om hun synes det er frigjørende å svinge seg rundt en strippestang. Hvorfor reporteren har invitert henne med ut på nettopp badedraktshopping, forblir noe uklart. Hva har det med strippestangdansingen å gjøre? Er det dansernes treningsdrakt – «hotpants og trange topper» – som er det forstyrrende? I så fall kan ikke den badedrakten, eventuelt den «litt sånn boksertshortsaktig trusemodellen» som Lindkvist ser etter, skille seg mye ut fra dansernes drakt, så hva er da saken?

Kanskje er det stangen som er problemet, ettersom den er hentet fra «strippearenaen», selv om ingenting av det vi hører i intervjuet tyder på at danserne faktisk stripper. Derimot hører vi at de henger opp ned, og at de kun holder seg fast «ved hjelp av veldig sterke lår».

Reporterne: Pole dancing, eller stangdans om du vil, har blitt en populær måte å trene på. Stripperne har gjort det i mange år. Nå vil alle typer kvinner prøve.

Nå har nok stripperne tradisjonelt neppe danset rundt stangen primært med trening for øye, selv om det krever trening å kunne danse rundt den. Stangen får en annen betydning på «strippearenaen» enn i et treningsstudio. Mens hensikten med stripping nødvendigvis må være å bli sett på – noe annet ville vært meningsløst – hører vi ikke om at Gabrielsen har noe form for publikum, annet enn Ukeslutts utsendte reporter. Gabrielsen kobler likevel

stangdansingen til seksualitet og kropp, men også til makt, der makten ligger i å kjenne seg sterk og full av mestringsfølelse.

Gabrielsen: Det er meg, og det er min kropp som gjør dette her. (...) Og det er vel det jeg opplever i pole dance, den mestringsfølelsen, den styrken.

Gabrielsen framstår slik som iscenesettelsen av en fri kvinne, i tråd med likestillingsdiskursen. Gjennom stangdans opplever hun seg som en sterk og mestrende person, i tråd med nyfeminismens mål om kvinnefrigjøring.

Snur debatten

Men når vi flytter oss far danselokalene og over i studio, anerkjennes ikke Gabrielsens form for feminisme. For mens de tre studiogjestene Amal Aden, Kristin Halvorsen og Elin Ørjasæter snart skal vise seg å være uenige om mye, er de skjønt enige om at det å danse rundt og opp en stang som ellers først og fremst er kjent fra strippearenaen, ikke kan kalles feminisme. «Jeg tror ikke det er noen i kvinnebevegelsen som synes strippestenger er noen viktig sak, så den kan vi bare parkere», sier Kristin Halvorsen. Ørjasæter på sin side sier hun er lei av...:

Ørjasæter: ...alle de ikke-politiske norske kvinene som liksom [med tilgjort stemme] «... å gud, jeg er litt feministisk, jeg, og jeg skal lære meg å strippe».

Slik detroniseres hele første del av Ukesluttinnslaget – og også hele debatten som har vært i dagene og ukene før i andre medier. «Det som Amal Aden har tatt opp, er mye, mye viktigere», sier Halvorsen. Heller ikke Ukeslutt programleder ser ut til å ha noen innvendinger mot at denne første delen av innslaget bare avfeies, til tross for at den må ha innebåret et par dagers arbeid for reporter Sara Victoria Rygg.

Samtidig diskvalifiseres også en gruppe kvinner fra å kalle seg feminister, nemlig de som danser rundt en stang. At også Gabrielsen, i likhet med Rustad og også Aden og Halvorsen, ser ut til å mene at spørsmålet om lønn er viktig, hjelper ikke. Hennes argumentasjon om at det å drive med stangdans kan gi en opplevelse av styrke og selvtillit og skape en mestringsfølelse som kan være god å ha med i for eksempel lønnsforhandlinger, overhøres. Den konflikten som nyhetsintroen introduserer oss for, mellom det å «sno seg rundt en strippestang» og «det å støtte opp om innvandrerkvinnene», viser seg dermed å likevel ikke

være temaet for studiodebatten. Samtidig blir aldri de intervjuede i reportasje spurt om hvorvidt de er enige i at norske feminister har sviktet innvandrerkvinnene. Hva mener Rustad, Lindkvist og Gabrielsen om hvilket ansvar de som selvtitulerte feminister har for innvandrerkvinnenes situasjon? Et annet spørsmål kunne kanskje også vært om det virkelig bare er hvite kvinner med norsk bakgrunn som melder seg på kurs i stangdans? Nyhetsintroen inviterer med andre ord til en debatt som aldri finner sted. I stedet får vi i løpet av innslaget *to* ulike feministiske debatter: Om hva som egentlig kan regnes som feminisme, og om hvorvidt norske feminister har sviktet innvandrerkvinnene.

De dårlige hjelperne

Studiodebatten skal i første rekke vise seg å handle om hvem som har sviktet innvandrerkvinnene. Man skal med andre ord forsøke å identifisere innvandrerkvinnenes (dårlige) hjelpere.

For at innvandrerkvinner faktisk trenger hjelp, ser ut til å være noe alle i studio enes om. At det da er *norske* feminister som skal hjelpe de somaliske kvinnene ut av den situasjonen de måtte befinne seg i, ser det også ut til å råde full enighet om. Hvorfor sies det imidlertid ingenting om.

Halvorsen er den av de tre i studio som faktisk tar på seg dette ansvaret. Hun avviser riktignok kritikken om at norske feminister har sviktet innvandrerkvinnene, altså at de har vært dårlige hjelpere.

Halvorsen: Nei, det kjenner jeg meg ikke igjen i. (...) Men jeg vil gjerne høre de utfordringene vi får, fordi hvordan vi oppfattes kan jo være noe annet enn hva vi selv oppfatter.

Hun tilbakeviser altså ikke forutsetningen om at det er norske feministers jobb å hjelpe innvandrerkvinnene, og hun posisjonerer seg som en av disse hjelpende norske feministene. Man kunne kanskje ha tenkt seg at det var likestillingsministeren, men i stedet er det altså landets daværende finansminister som møter i studio. Den posisjonen er nok i denne sammenhengen likevel mindre aktuell enn det at hun på dette tidspunktet også er leder av et parti på venstresiden med en rekke likestillingspolitiske saker på arbeidsprogrammet. For ifølge Ørjasæter er det nå venstresiden som utgjør kvinnebevegelsen. En gang var hun en del av det vi-et som Halvorsen snakker om, men nå ikke lenger.

Ørjasæter: Vi hadde noen kampsaker på 1970-tallet som var viktige, blant annet retten til fri abort, retten til å være økonomisk selvstendig. Det er en kamp vi har vunnet, etter min oppfatning. Så har vi altså hatt en innvandring av folk som har behandlet sine kvinner og barn på en helt annen måte enn vi ville ha akseptert selv for våre egne. Og der har kvinnebevegelsen etter min oppfatning vært totalt fraværende, med noen få unntak. En kvinne som Hege Storhaug, som har snakket om dette i årevis, har bare blitt latterliggjort av, vil jeg si, en samlet venstreside. Så...

Ørjasæter og Aden framstår som to representanter for den samme kritikken mot norske feminister, representert ved Halvorsen. Nå hører vi riktignok aldri Aden si at norske feminister har sviktet. Derimot kaller hun det «respektløst og meningsløst» når de to stangdanserne vi har fått møte i reportasjen i forkant av studiodebatten mener at det de driver med, er en form for feministisk aktivisme. Hun vil i stedet ha økt oppmerksomhet rundt det som hun hevder foregår i mange norsk-somaliske hjem:

Aden: Det er veldig tøft, det å være somalisk kvinne. Mange blir slått. Mange får ikke lov til å integreres, og mange må holde seg inne og liksom produsere barn hele tiden. Og det er ganske trist. Så jeg synes kvinnebevegelsen bør konsentrere seg om sånne saker.

Det er likevel Ørjasæter som står for den sterkeste kritikken mot norske feminister. Men både hennes og Adens kritikk hviler på noen premisser som tas for gitt i diskusjonen.

Det første premisset er at Aden får representere de vel 10 130 somaliske kvinnene som bor i landet på dette tidspunktet (Statistisk sentralbyrå 2012) idet programlederen spør: «Hvordan har somaliske kvinner det i Norge?» Det henvises til boken hun kom ut med i 2008 med tittelen *Se oss*, en bok som fikk mye positiv omtale, men som også vakte debatt og kritikk for sin krasse framstilling av trygdemisbruk, rusproblematikk og familievold i det somaliske miljøet i Oslo. «Jeg er selv somalier, og som en mengde andre somaliere jeg kjenner, opplever jeg mye av den massive kritikken som injurierende og dypt urettferdig», skrev blant annet Fatima Al Madar fra Somaliland Kvinners Solidaritetsforening i et leserinnlegg (Dagsavisen 13.november 2008).

Eide (2005) peker på et dilemma som oppstår når bare én eller noen få fra stemmer fra den marginaliserte periferien får «retten til å snakke». I slike tilfeller vil nemlig denne ene stemmen – eller de utvalgte få – lett bli hørt av majoritetskulturen som noen som snakker også

for alle de andre som ellers blir ekskludert fra mediene.

Eller stemmen blir betraktet som et alibi: Se, nå har vi sluttet å utelukke denne minoriteten! Dette illustrerer problemet med eksemplets makt og tyranni, eller «alibiens» trengte posisjon («tokenism»). Selve ideen om at en enkelt film eller bok skulle kunne «snakke for», representere, *et helt samfunn*, forsterker den oppfatningen som allerede eksisterer om dette samfunnets eller denne minoritetens sekundære betydning. (Eide 2005:149, utheving i originalen)

Det at to etnisk norske kvinner (pluss de vi møter i reportasjen) inviteres til debatt, mens bare én kvinne med ikke-norsk bakgrunn, kan tjene som eksempel på den forsterkingen av minoritetenes sekundære betydning som Eide skriver om her. Hva om også en representant for en av de somaliske kvinnegruppene hadde blitt invitert i Ukesluttstudio, for å diskutere både med representanter for den hvite delen av den norske kvinnebevegelsen og med Aden? I stedet er det Aden og en etnisk norsk kvinne, Ørjasæter, som målbærer kritikken mot venstresidens kvinnebevegelse. Verken programlederen, Halvorsen eller Aden kontrer og spør Ørjasæter om hvorvidt hun også har et ansvar om det er så at innvandrerkvinnene har blitt sviktet?

Verdt å merke seg er at Aden dessuten ikke bare gjøres til talsperson for somaliske kvinner, men tidvis også for *alle* kvinner med ikke-norsk bakgrunn, idet både programlederen, Aden selv, samt hennes mot- og meddebattanter bruker begreper som «somaliske kvinner», «innvandrerkvinner» og «minoritetskvinner» om hverandre.

Kritikken mot den tradisjonelle feminismen har ikke bare handlet om trange rammer for kjønnsidentitet, seksuell identitet og alternative former for seksuell praksis. Den har også pekt på enøyde analyser av for eksempel etnisitet og klasse. «Ain't I a woman?» spurte antislaveriforkjemperen Sojourner Truth allerede i 1851, i en tale som siden har blitt verdensberømt. Truth var selv født som slave og opplevde at når hennes samtidige kvinnesakskvinner snakket om rettigheter for kvinner, var det *hvite* kvinner de i praksis mente. Siden har svart feminisme og postkolonial feminisme vist hvordan den etniske og rasemessige ulikheten i den vestlige verdenen er koblet til global ulikhet skapt av kolonialismen, samtidig som den hegemoniske feminismen har blitt kritisert for å i stor grad være basert på hvite kvinners interesser og problemer (Gressgård, Jegerstedt og Rosland 2008). Om kvinner med ikke-hvit bakgrunn inviteres inn i for eksempel den norske

likestillingsdebatten, er det som regel som enslige representanter for til tider store og mangfoldige grupper av kvinner, slik vi ser er tilfellet med Aden.

Heteronormativ debatt

Et neste premiss i debatten er at Adens beskrivelse av tilstandene i de norsk-somaliske hjemmene blir stående like uimotsagt som beskrivelsen av den påståtte virkeligheten i fiskeværet Husøy ble i forrige case, der alle etter sigende levde i heteroseksuell tosomhet med barn. Aden er selv alenemor til to barn og representerer dermed et brudd på denne forestillingen om somaliere i Norge, uten at det påpekes på noe vis i løpet av innslaget. En tid etter Ukesluttinnslaget skal hun dessuten stå fram som lesbisk og dermed bli et korrektiv også til forestillinger om at alle somaliere bosatt i Norge lever heteroseksuelt. Men i Ukeslutt-studio får hun – og Ørjasæter – uforstyrret tegne opp bildet av somaliske menn som notoriske kvinnemishandlere, mens de somaliske kvinnene framstår like passive, hjelpeløse ofre som det kvinnen i babysaken i Stavanger ble framstilt som, helt avhengige av hjelp utenfra. Et tredje premiss for debatten er at norske feminister og innvandrerkvinner kan plasseres i to gjensidig utelukkende kategorier. Spesielt Ørjasæter refererer stadig til «kvinnebevegelsen», som altså ifølge hennes definisjoner ikke ser ut til å omfatte for eksempel Somaliland Kvinners Solidaritetsforening, som tidligere nevnte Fatima Al Marad er en av representantene for. Det til tross for at denne foreningen blant annet arrangerer kvinnekongresser og er medlem av FOKUS, et samarbeidsorgan for en rekke kvinneorganisasjoner og utvalg i Norge med et internasjonalt engasjement. At det i tillegg finnes tre andre somaliske kvinneorganisasjoner – Somali Kvinneklubb, Somalisk Kulturhus, Kvinnegruppe og Somalisk kvinneforening – som også er medlem av FOKUS, tyder på at mange somaliske kvinner bosatt i Norge er engasjert i ulike former for kvinnepolitisk arbeid, uten at det gjenspeiles i Ukeslutt-debatten.

Håp for de dårlige hjelperne

Dette Ukeslutt-innslaget er som sagt det som i størst grad gjør det personlige politisk av de fem innslagene jeg ser tar for meg. Det er samtidig det innslaget som i størst grad gjør et poeng ut av å spørre hvor langt det er igjen til målet om likestilling er nådd, og hva som i så fall gjenstår. I påstanden om at norske feminister har sviktet innvandrerkvinnene, ligger det implisitt en påstand om at etnisk norske kvinner i større grad enn innvandrerkvinnene har oppnådd likestilling og dermed er frie kvinner. Framstillingen av norsk-somaliske kvinner som mishandlet og innestengt, forsterker dette bildet av etnisk norske kvinner som frie. Det

norsk-somaliske heteroseksuelle paret framstår slik som en kontrast til det etnisk norske heteroseksuelle, likestilte paret. Glemte er plutselig Da damene dro-serien (som for øvrig fortsatt gikk på tv-skjermen på dette tidspunktet) og diskusjonen i Ukeslutt om menn og kjønnsroller bare fire lørdager tidligere.

I all sin kritikk av norske feminister krediterer imidlertid Ørjasæter kvinnene på venstresiden for det arbeidet de har gjort med å opprette og drive krisesentra. Disse ble lenge drevet på idealistisk basis, men mottar nå offentlig støtte fra kommune og stat. I dag er det 33 krisesentre og 5 krisetelefoner i drift i landet (Krisesentersekretariatet 2011).

En rapport fra Nasjonalt kompetansesenter for vold og traumatisk stress viste at representasjonen av kvinner med minoritetsbakgrunn som oppsøkte krisesentrene var 10 ganger så høy som for kvinner med norsk bakgrunn. To av tre kvinner med minoritetsbakgrunn var utsatt for vold av menn med ikke-norsk bakgrunn. «Økningen og overrepresentasjonen av kvinner med minoritetsbakgrunn på krisesentrene ser ut til å ha sammenheng med at disse kvinnene i mindre grad enn etnisk norske har egne inntekter, og at flere er uten støtte i eget nettverk når de vil ut av voldsforhold. I tillegg kan belastninger knyttet til flukt og tilpasning i et nytt samfunn fungere utløsende eller forsterkende på voldsutsatthet», heter det i omtalen av rapporten (Krisesentersekretariatet 2011).

Igjen trekkes med andre ord behandlingsapparatet fram som ulikestilte kvinners gode hjelpere. Det gir de dårlige hjelperne – de etnisk norske feministene – en mulighet til å bli gode hjelpere gjennom å støtte opp under tiltak som krisesentre og støttesentre, skal vi tro Ørjasæter. I det neste innslaget skal vi da også avlegge et støttesenter et besøk.

4.4 Fritzl-saken, lørdag 21.03.2009

Lørdag 21. mars 2009 har Ukeslutt et innslag i forbindelse med den såkalte Fritzl-saken i Østerrike. 19. mars, to dager før, hadde Josef Fritzl blitt kjent skyldig i å ha sperret den da attenårige datteren Elisabeth i kjelleren i boligkomplekset der familien bodde, 28. august 1984. Der ble hun holdt fanget fram til april 2008, og fikk sju barn med faren mens hun levde i fangenskapet. Ett av barna døde like etter fødselen.

Rettsaken startet 16. mars 2009 og ble avsluttet allerede tre dager senere. Den ble kortvarig ettersom Fritzl allerede hadde tilstått alt. Han ble enstemmig kjent skyldig på alle tiltalepunktene og dømt til forvaring på livstid.

Fritzl-saken var tilsynelatende unik i all sin grusomhet, og skårte i så måte høyt om man vurderer den etter nyhetskriteriet om sensasjon, altså noe usedvanlig og uventet. Aldri før hadde man hørt historien om noen som har holdt sin egen datter som fange i kjelleren i tjuefire år og fått sju barn med henne, alt uten at ektefellen, naboer eller myndighetene – i alle fall etter sigende – hadde skjønt hva som har foregått.

Fritzl-saken er tredje innslag i sendingen denne lørdagen. Det varer i 12 minutter og 25 sekunder og er todelt. Først får vi høre om et besøk reporter Inger Marit Kolstadbråten har gjort på Støttesenter mot incest i Oslo, der hun har intervjuet overgrepssatte Kristine, samt senterets informasjonsansvarlige Amina Betanou. Deretter følger et intervju fra studio med Aftenpostens korrespondent Håkon Letvik, som fulgte rettssaken, og som forteller fra den. Han er trolig intervjuet på telefon, men om det går direkte, eller om det er et opptak vi hører, får vi ikke vite. Fritzl-saken er dessuten nummer to av titlene i nyhetsintroen, men er ikke med i selve nyhetsbulletinen. Programleder er Sara Victoria Rygg.

Kristines historie

«Fritzl er dømt. Vekker vonde minner hos incestofre i Norge», heter det allerede i nyhetsintroen til innslaget. «Rettsaken mot Fritzl har ført til vonde minner hos mange som har blitt utsatt for seksuelle overgrep her i Norge», følger programlederen opp med når hun introduserer selve innslaget.

I likhet med i 8. mars-innslaget består første del av Fritzl-innslaget av en reportasje som en av Ukeslutts journalister har laget ferdig på forhånd. Men mens turen i 8. mars-innslaget gikk til et stangdansenstudio, der vi fikk møte en kvinne som snakket om mestringsfølelse, er det en kvinne som har kjent på avmakten vi får møte i Fritzl-innslaget, og det skjer altså på Støttesenter mot incest i Oslo. Mens stangdanseninstruktøren kunne fortelle om hvordan det hun drev med, «er meg, og det er min kropp som gjør dette her», er det hva andre hadde gjort mot henne og hennes kropp som Kristine kan fortelle om. Kristine posisjoneres og posisjoneres seg selv som et utvetydig offer.

Men det er ikke nødvendigvis bare sin egen historie Kristine forteller. «Selv om historiene til Kristine og Elisabeth er forskjellige, kan hun kjenne seg igjen i det helvete som Elisabeth har opplevd», forteller reporteren.

Kristine: På den måten at min fysiske... Mitt fysiske bur var ikke der, men jeg hadde det psykiske. Jeg visste aldri når ting kom til å skje, om de kom til å skje, og at jeg alltid var i en kjeller... Som.... Livet mitt ikke ble det samme, at du ikke fikk lov til å

oppleve barndommen og ungdommen i den grad som det er tenkt det skal være. At det er blitt borte, liksom.

Ikke alt er likt, understreker Kristine, blant annet ettersom «jeg aldri har fått barn med faren min», slik østerrikske Elisabeth fikk. Men informasjonsansvarlig Amina Benatou, som også intervjues i innslaget, kan «bekrefte at en del har opplevd det samme. At man har fått barn med sine fedre som resultat av overgrep og voldtekt, gjentatte voldtekter». Benatou bekrefter at mange kjenner «den redselen for å gå inn i den historien og gjenkjenne igjen en del fellestrekk i forhold til den historien», altså at brukere av støttesenteret kjenner seg igjen i Fritzl-saken.

Kunne dette ha skjedd her i Norge, er et vanlig spørsmål i mediene når det rapporteres om oppsiktsvekkende historier fra utlandet. Jo mer sannsynlig at man kan svare «ja» på det spørsmålet, jo mer kan det se ut til at nyhetsverdien i saken stiger, ettersom det skaper en ubehagelig nærhet. Kunne Fritzl-saken ha skjedd i Norge? Innslaget fra Støttesenteret mot incest svarer langt på vei et «ja» på det. Fritzl-saken er spesiell i sin grusomhet, men også i Norge misbrukes barn og unge av nære slektninger, og Benatou bekrefter at flere har fått barn med for eksempel sin far. At andre har blir holdt innesperret i over tjue år av sin egen far og systematisk misbrukt slik Elisabeth ble, kjenner man riktignok ikke til. Men for Kristine er det «psykiske buret», som hun opplever at hun ble satt i, også en høyst traumatisk erfaring, en erfaring som gjør at hun identifiserer seg med Elisabeth. Den østerrikske kvinnen var som sagt helt skjermet for pressen etter at saken ble kjent, og historien hennes ble kun fortalt via rettsapparatet. Men ved at Kristine intervjues, gir hun samtidig stemme til Elisabeth, og deres erfaringer vikles inn i hverandre og blir et stykke på vei til én fortelling.

Fritzl

Fritzl-saken dukker tilsynelatende opp fra ingenting. Plutselig har dette forferdelige bare skjedd. I framstillingen i mediene får saken en begynnelse og en slutt: Begynnelsen er 28. august 1984, dagen da Fritzl sperret Elisabeth inne i kjelleren. Slutten er 19. mars 2009, når Fritzl kjennes skyldig og dømmes til fengsel på livstid.

Men de seksuelle overgrepene mot Elisabeth skal ha pågått lenge før hun ble sperret inne i kjelleren. Og selv etter at faren er dømt og buret inne, skal hun og barna deres leve med det som har skjedd. Saken har neppe den samme begynnelsen og slutten for henne som den har for mediene.

Kristines historie vitner dessuten om at seksuelle overgrep er noe som finner sted hele tiden. Hennes historie ville i seg selv aldri ha endt opp som en nyhet. Til det er det for mange onkler som begår overgrep mot sine nieser; det blir ikke nyhetsoverskrifter av slikt. Men Fritzl-saken skaper en mulighet for å minne om at seksuelle overgrep finner sted i et større omfang enn hva vi kanskje ønsker å forestille oss. Ukeslutt benytter seg av denne muligheten idet de lager en reportasje fra Støttesenter mot incest.

Øyenvitnet

Når reportasjen er over og vi settes tilbake igjen til studio, forsvinner likevel Kristine og hennes fortelling ut av bildet. Nå settes vi over til Aftenpostens korrespondent Håkon Letvik, som var en av to norske journalister som var til stede under rettssaken. Intervjuet med ham utgjør dermed del to av Fritzl-innslaget.

Letviks rolle er først og fremst å være et øyenvitne til det som har funnet sted i rettssalen i Østerrike. Hvordan opplevde han stemningen, spør da også programlederen om hele to ganger.

Letvik: Nei, det var en spent stemning blant de 95 journalistene fra hele verden som hadde fått kommet inn. For første gang skulle vi altså få se denne mannen som hadde gjort noe sånt, som er helt enestående, som har vakt oppsikt over hele verden.

Avsløringen av Fritzls fryktelige hemmelighet, etterforskningen og deretter selve rettsaken inviterte lyttere og seere verden over til å ta del i et menneskelig drama uten sidestykke. Elisabeth og de seks barna forble riktignok anonyme – de ble skjermet for mediene og skal ha fått nye identiteter. Men bildene av Fritzl preget snart det internasjonale nyhetsbildet, også det norske. Da rettssaken begynte, fikk et mediekorps bestående av 95 utvalgte journalister dessuten muligheten til å se ham i levende live. Håkon Letvik var altså en av dem. «Josef Fritzl hadde steinansikt da dommen mot ham ble lest opp torsdag denne uken.» Slik introduserer programlederen innslaget. Fritzl sier seg riktignok «skyldig i alt, også for overlagt drap på nyfødt sønn», i tillegg til incest, voldtekt og frihetsberøvelse. Og han vedtar oppsiktsvekkende nok dommen på stedet. Men «det var ikke antydning til følelser eller beklagelse» hos ham, ingen tegn til «innrømmelse eller selvkritikk» eller anger, forteller Letvik. «Man skal være forsiktig å dømme et menneske og hva som rører seg inni et menneske ved å se på utseendet», understreker Letvik, «men han virket hard, men ganske lik de bildene som politiet sendte ut for snart et år siden, da saken sprakk.»

Letvik: Og Fritzl måtte stå foran dommerne, og da gikk det seks av disse kraftige fengselsbetjentene og stilte seg tett rundt ham når dommeren leste opp dommen om livsvarig fengsel, og at han skal sperres inne i en anstalt for farlige kriminelle. Så de tok ingen sjanser.

Letvik rapporterer med det som kan fortone seg som en blanding av avsky og fascinasjon for saken og den tiltalte. I Letviks (og mange andre tilsvarende rapporteringer fra saken i andre medier) blir Fritzl framstilt som et monster man aldri har sett maken til.

Gode og onde menn

Dahl (2005) peker på at likestillingsdebatten og -politikken siden slutten av 1990-tallet i stadig større grad har fokusert på menn framfor kvinner, og at man har valgt to parallelle strategier.

Den ena är att bekämpa de «onda männen», alltså de som misshandlar kvinnor, köper sex och är ansvarlösa i relationen till sina barn. Den andra är att lyfta fram och hylla de «goda männen», med andra ord, de som «respekterar» kvinnor och tar ansvar för hem och familj. (...) Medvetenhet, respekt, ansvar och hårt arbete blir positiva egenskaper i kontrast till en blandning av avvikelser såsom misshandel, oengagemang i familjen, brist på anständigt arbete, avsaknad av heterosexuell relation och dåliga hemförhållanden. Det är ingen slump att en stor konferens om män och jämställdhet i Jämtland gick under namnet «Mogna, modiga män» (Dahl 2005:54)

Det skapes med andre ord to nye, gjensidig utelukkende kategorier menn, som korresponderer med normene for seksualitet som vi så i Rubins (1975) sirkel. Menn som Fritzl, som gjennom sin framferd representerer den dårlige seksualiteten, blir dermed noe annet enn de gode, normale mennene, de vi finner i den andre kategorien.

Kristine forteller imidlertid at hun «var jo glad i [onkelen min] samtidig som jeg ikke likte det han gjorde».

Kristine: Han tok meg på fanget og ga meg litt kos og klem, og jeg fikk ikke så mye av det når jeg var liten, så han tilfredstilte kanskje det behovet på den måten. Men han misbrukte sin tillit med andre ting.

Hun beskriver han med andre ord ikke som noe monster. Onkelen framstår snarere som en tilsynelatende vanlig, omsorgsfull og dermed «god» mann, så normal at ingen rundt Kristine så hvordan han misbrukte sin tillit overfor henne, selv om moren muligens ante noe. Hun tegner ham med andre ord opp som en hvilken som helst onkel, som riktignok gikk over streken.

Tabu

Letvik beskriver det dystre synet av de tre dommerne som satte «på seg noen svarte fløyelshatter», samtidig som han mener å kunne lese av jurymedlemmenes ansiktsuttrykk at «de var lettet over at de hadde tatt en avgjørelse». Beskrivelsen av de svarte fløyelshattene, som er et fremmed syn for norske lyttere, sammen med lydklippene med tysk tale og Letviks rapportering «langt borte fra», bidrar til å understreke det «fjerne», nesten «eksotiske» i hele hendelsen. Dette er noe som har funnet sted et helt annet sted enn i kjente Norge. Slik skapes en avstand mellom «der», altså Østerrike, og «her», Norge.

Men det finnes også et «her», har vi hørt i del én av Ukeslutts innslag. Kristine finnes jo. Det samme gjør alle de andre brukerne av Støttesenter mot incest i Oslo.

I reportasjedelen fra Støttesenteret mot incest «normaliseres» erfaringer med incest og seksuelle overgrep. Diskursen her er at dette kan skje hvem som helst. Kristine er «en slank kvinne i 30-årene med langt hår som henger fritt nedover ryggen», en beskrivelse som kan passe på et overveldende stort antall norske kvinner. Historien hennes fortelles i nøkterne ordelag, med bruk av hverdagslige bilder mange kan kjenne seg igjen i. Lille Kristines forkjærlighet for radioprogrammet «Ti i skuddet» var det sikkert mange lyttere som delte med henne da de selv var yngre, og overgrepene skal ha funnet sted blant annet i vedskjulet og i hagen, i utgangspunktet på trygge, nøytrale steder.

Solvang (2002) peker på at sex mellom nære slektninger er tabu i alle kjente samfunn, selv om det kan variere hva som regnes som incest. Han bruker incest som et eksempel på et unntak som bekrefter regelen om at det ikke finnes noen universelle typer av avvik som gjelder for alle samfunn (s. 165). Forbudet mot seksuell omgang mellom nære slektninger er et brudd på det ønskede og det normale overalt i verden. I Rubins (1975) sirkel er incest plassert i det ytre navet, og i hierarkiet hennes (1975) er det plassert helt til høyre på skalaen hennes, som det verste man kan foreta seg seksuelt.

Incest var likevel – eller kanskje nettopp derfor – lenge et av de mest tabubelagte områder i det sosiale liv. Overgrepene var godt skjult bak familielivets krav om beskyttelse mot innsyn

(Store medisinske leksikon 2007). Det var 1970-tallets kvinnekamp som brøt tausheten og tabuene og som satte seksuelle overgrep på dagsordenen. Det var også aktivister fra kvinnebevegelsene som fra midten av 1980-årene etablerte en rekke selvhjelpsrelaterte tiltak, både krisesentre og støttesentre, i regi av personer som selv hadde vært utsatt for seksuelle overgrep (Stortingsmelding 13 (2004-2005), s. 5). Initiativet sprang også her ut fra kvinnebevegelsens ideer om å «politisere det private». Kvinner begynte å snakke med hverandre om sine opplevelser og ble oppmerksomme på at erfaringer med fysiske og seksuelle overgrep var utbredt (KILDEN 2003b). Snart ble ulike former for hjelp til selvhjelp etablert, men også krav til samfunnet om synliggjøring og handling formulert.

I dag er overgrepssaker ofte framme i mediebildet. Jevnlig kan man lese notiser i avisene om personer som er dømt for seksuelle overgrep. Notisene er en stadig påminnelse om at dette faktisk finner sted, her, i Norge. Samtidig blir sakene sjelden mer enn notiser, med korte referater om hva den dømte blir funnet skyldig i, og eventuell straffeutmåling og erstatningskrav. Det er med andre ord rettssakene som skaper nyhetene, og da i form av notiser. At det bare blir notiser, kan dels skyldes at man vil verne ofrene for ytterligere påkjenning gjennom publisitet, men også at tilfeller av incest og seksuelle overgrep i seg selv likevel ikke er interessante nok. Det må noe mer til for at slike saker virkelig skal få nyhetsverdi. De må for eksempel ha et omfang som gjør at de angår flere enn bare en overgriper og et fåtall ofre. Saken om den såkalte Lommemannen er et eksempel på det. Her lå nyhetsverdien dels i avsløringen av det omfanget av overgrep som «Lommemannen» skulle ha gjort seg skyldig i, og ikke minst politiets jakt på «Lommemannen», der mediernes rapportering var som hentet ut av en kriminalroman. At ofrene var gutter og ikke jenter, bidro muligens også til å «uvanliggjøre» saken.

Også om det er mange overgripere involvert, slik at man får inntrykk av organisert virksomhet, får saken straks langt høyere nyhetsverdi. I den mye omtalte «Alvdal»-saken var nettopp det at både slektninger og naboer var involvert i overgrepene som skal ha funnet sted, med på å høyne nyhetsverdien betraktelig. At det også var kvinner – mødre – som var medskyldige, bidro ytterligere til at saken fikk svært stor nyhetsverdi. En kvinnelig overgriper representerer et enda større brudd på forventede normer enn hva en mannlig overgriper gjør.

Monstre og menn

Målet for likestillingspolitikken er altså å gjøre kvinner og menn likestilte. Så lenge (i hovedsak) menn begår seksuelle overgrep mot (i hovedsak) kvinner og barn, er vi ennå et stykke unna likestilling. Ingenting i reportasjen fra Støttesenter mot incest tyder på at

seksuelle overgrep er et avtagende problem. Nye onkler kommer til å forгриpe seg på nye nieser. Slik posisjonerer reportasjen seg innenfor «noe gjenstår»-diskursen.

I intervjuet med Letvik framstår det derimot som viktig å understreke det ekstraordinære i det som har skjedd. Fritzl er et monster vi ikke har sett maken til, og saken vekker en oppsikt som blir få andre incestsaker til del. Fritzl er et vesen man verken kan kjenne seg selv eller andre igjen i.

På et tidspunkt i intervjuet spør programledere Letvik om han ble sint på Fritzl under rettssaken.

Letvik: Nei, man skal jo som rettsreporter og kriminalreporter så skal man ikke vise noen egne følelser og sånt. Men som menneske så blir man jo på en måte berørt av å høre slike uhyrlige forbrytelser gjennomført i 24 lange år. Det er helt utrolig, og som sagt det vakte oppsikt over hele verden.

Østlyngen og Øvrebø (2000) skriver at iakttagelse eller observasjon er en videreutvikling av den gammeldagse referentrollen.

Som referent er journalisten til stede – i en rettssal, på et møte eller på en fotballkamp – og gjengir det som skjer eller det som blir sagt. Hun registrerer et hendelsesforløp. Som observatør vil du bevege deg mer fritt i forhold til hendelsene, oppsøke og lete fram scener, samtaler og detaljer. Du registrerer og fornemmer, ser og opplever. (Østlyngen og Øvrebø 2000:183)

Som «rettsreporter og kriminalreporter» skal Letvik framstå like tilsynelatende følelsesmessig uberørt som det han akkurat har fortalt at Fritzl framstod som i rettssalen. Men journalisten henvender seg til ham som *observatøren* Letvik og vil høre hvordan han opplevde det som fant sted. Dessuten er ikke Letvik Fritzl, forstår vi. Han er et menneske og blir dermed «på en måte berørt av å høre slike uhyrlige forbrytelser». Ved å framstille Fritzl som så veldig annerledes enn seg selv og alle andre menn, framstår Letvik selv som et eksempel på den gode mannen – mannen som er så likestilt at han kan kjenne og gi uttrykk for følelser, som et vanlig menneske. Han blir et eksempel på at «vi er der nå». Et monster som Fritzl er på sin side så ekstraordinært at han kan ikke forstyrre denne diskursen på noe vis. Dermed blir historien om Fritzl, Elisabeth og de sju barna hennes kun personlig, ikke politisk.

Det er imidlertid bare mulig så lenge vi glemmer Kristines historie, og så lenge vi ikke minnes på alle onkler og andre menn som begår seksuelle overgrep. Ukesluttredaksjonen lar det bli opp til lytterne å koble Kristines fortelling til Letviks framstilling av Fritzl. Programlederen trekker ikke reportasjen vi nettopp har hørt med videre inn i intervjuet med Letvik. Dermed blir det opp til lytterne å avgjøre om «vi er der nå», eller om «noe gjenstår».

4.5 Kvinner som slår menn, lørdag 04.04.2009

Når er vi der? Skal vi tro Dahls (2005) definisjon av likestilling, er det den dagen kvinner har blitt frie og menn har blitt trygge, altså den dagen kvinner opplever frihet fra patriarkalsk vold og undertrykking, og menn ikke lenger føler behov for å utøve patriarkalsk vold og undertrykking ettersom de ikke lenger kjenner at deres posisjon som menn er truet.

Kvinnor ska stärkas och män ska förstå. (Dahl 2005:64)

Men hva om det er kvinnen som slår, og mannen som blir slått?

Lørdag 4. april 2009 har Ukeslutt et innslag som – i likhet med diskusjonen rundt realityserien Da damene dro – er en videreføring av en debatt som allerede har startet i andre medier tidligere samme uke. Bakgrunnen er et intervju bladet Mann har gjort med popartisten Mira Craig, der hun forteller at hun slo sin mannlige kjæreste da hun var yngre. Dagbladet er en av avisene som følger opp intervjuet ved å portrettere Craig som seierherre i bokseringen med tre utslåtte menn strødd rundt seg, 27. mars 2009. Tittelen på intervjuet er «Knockout». Dette oppslaget har fått tekstforfatter Dagfinn Nordbø til å reagere, og han skriver en kronikk i Dagbladet 30. mars der han kaller Mira Craig en voldsforbryter.

Kvinner som slår menn-innslaget er i utgangspunktet en sterk utfordrer til likestillingsdiskursen og det bildet Dahl tegner opp av det heteroseksuelle paret. I denne saken er det tilsynelatende kvinnen som inntar posisjonen som overgriperen, mens mannen er offeret. Det er å snu det bildet av det heteroseksuelle paret som vi hittil har forholdt oss til, på hodet. Snart skal bildet imidlertid snus tilbake i vant vinkel.

Kvinner som slår menn-debatten er tredje sak ut i sendingen. Det er på til sammen 12 minutter og 25 sekunder, og består av to deler. I den første delen får vi møte tre navnløse menn som har blitt slått av sine kvinnelige partnere. Reporter her er Gro Engen. Hun har også intervjuet

psykolog Ingunn Rangul Askeland fra Alternativ til vold, som i femten år har jobbet med kvinner som slår menn.

Deretter settes vi tilbake til studio, der Dagfinn Nordbø møter programlederen Mina Hadjian til diskusjon om jenter som slår. Programleder er Sara Victoria Rygg.

Menn som ofre

Innslaget er altså todelt, der vi først får møte noen personer som forteller en annen historie enn den vi som oftest hører når temaet er vold i parforhold. Reporteren har møtt tre menn som lever i eller har levd i forhold med kvinnelige partnere som mishandler, fysisk og/eller psykisk. Deres historier er, i likhet med Kristines historie i Fritzl-innslaget, fortellinger som blir aktuelle og interessante for Ukeslutt som følge av en beslektet hendelse, i dette tilfellet Mira Craigs uttalelser. Igjen ser vi at en nyhet – eller i dette tilfellet: en «snakkis», som programlederen kaller det – smitter over på hendelser som ellers kan framstå som mindre nyhetsverdige, slik at de likevel blir verdt oppmerksomheten til et nyhetsmagasin som Ukeslutt.

Reporteren ser seg riktignok nødt til å begrunne valg av vinkling i saken.

Reporteren: Enkelte undersøkelser viser at det like gjerne er kvinnen som slår mannen. Men når det gjelder den grove volden i et parforhold, er det fire ganger så mange kvinner som blir mishandlet. Derfor blir fokuset sjelden på menn som blir slått.

Reporteren tar i bruk en gradering av volden, og dermed gradering av hvilken oppmerksomhet menn som blir slått får. Menn blir ikke slått hardt nok til at det er interessant, kan man med en porsjon kynisme slå fast.

Studiodebattant Dagfinn Nordbø mener på sin side at kvinner som slår, får mye oppmerksomhet.

Programlederen: Bagatelliserer media vold... kvinners vold mot menn, mener du?

Nordbø: Nei da, de elsker sånne eksotiske damer som slår.

Det heteroseksuelle paret i likestillingsdiskursen, med mannen som potensiell overgriper og kvinnen som potensielt offer, representerer det normale, det forventede. De mishandlende kvinnene blir noe «eksotisk», ifølge Nordbø. Kvinner som slår og menn som blir slått representerer dermed et brudd på det normale. Likevel ser reporteren tydeligvis seg nødt til underveis i reportasjen å moderere saken ved å understreke at det er kvinner som først og

fremst opplever grov mishandling ifølge statistikkene. Slik bidrar hun for det første til å punktere noe av nyhetsverdien i Ukeslutts egen sak, altså å undergrave «scoopet» i de tre mennenes fortellinger. For det andre bidrar hun til å dempe den diskursive kampen og bygge opp under likestillingsdiskursen, til tross for at de historiene hun videreformidler, fortalt av menn som blir mishandlet, altså utfordrer likestillingsdiskursen.

Noe tilsvarende skjer i løpet av studiodebatten som finner sted etter at vi først har hørt de tre mennene fortelle sine historier. Hadijan forteller tidlig i studiesamtalen at hun i likhet med Craig har «klappa til en kjæreste eller samboer som satt i baren og klina med en annen jente». Men like etterpå vrir hun samtalen til i stedet å fokusere på både henne selv og Craig som ofre.

Hadijan: Jeg skulle ønske Mira Craig hadde tatt litt opp dette her med at hun var 17 år, og hvordan ting fungerte for henne da som sterk jente som sikkert hoppet rundt og kjeftet på de fleste. Hvordan ting fungerte da. For jeg hadde et tre år langt forhold fra jeg var 14 til jeg var 16-17, hvor jeg fikk min dose juling og psykisk terror. (...) Så jeg synes det hadde blitt tatt opp mer i stedet for «jeg banker opp typen min, jeg» (med forvrengt stemme).

Heller ikke Nordbø er særlig begeistret for at Craig får fortelle den historien hun forteller om da hun slo til en mannlig kjæreste. Han påpeker at det er «i utgangspunktet en forbrytelse å banke opp folk», men sier videre at det «at hun ikke er arrestert, er en bi-ting». Det han først og fremst kritiserer, er likevel hvordan hun iscenesetter seg selv «som en hardtslående dame», noe han mener gjør henne til et dårlig forbilde.

Nordbø: Ja, men popstjerner har fans, og de er veldig små, og veldig mange er fra sjuårsalderen og oppover. Og når de ser at denne popstjernen dunker rundt på... altså, forsider overalt og sier at jeg banket opp kjæresten min, det er helt kult, hun blir i tillegg da rost for dette her. Hun skryter og sier at jeg gikk bare bort og banket ham opp. Det er det som står. Det er ikke snakk om et dask. Det er å relativisere det.

Det er med andre ord hvordan Craig framstår snarere enn hva hun faktisk gjør, som Nordbø reagerer på, selv om vi ser at han også kritiserer voldsbruken som sådan.

To typer menn

De voldsutsatte mennene vi hører om i Ukesluttinnslaget kan deles inn i to grupper: På den ene siden er det mennene vi møter i reportasjen, som lever eller har levd i forhold der de over tid har blitt fysisk og/eller psykisk mishandlet av sin kvinnelige partner. Felles for alle tre, er at volden skjer eller har skjedd i hjemmet, i det skjulte. Mann 1, «Erik» er «livredd for å bli gjenkjent», og Ukeslutt har derfor dels valgt å forvrengte stemmen hans, dels å legge en annen stemme oppå hans som forteller hans historie. Mann 2 forteller at familie og venner «har blitt obs på det i det siste... nå i løpet av den siste vinteren». Mann 3 sier at han føler at han «ikke burde snakke så høyt i en manneverden».

Den andre gruppen menn er de som vi ikke får høre snakke selv, men som det refereres til i studiodebatten, både i Craig og Hadijans fortellinger.

Programlederen: Mannen klina med en dame på byen, og Mira Craig slo til han rett i ansiktet.

Hadijan: Jeg har også klappa til en kjæreste eller samboer som satt i baren og klina med en annen jente.

Slik det fortelles her, skjer ikke volden mot disse mennene i det skjulte, privat, altså der ingen kan se. Tvert imot. Slagene mot disse mennene faller i andres påsyn, ute på byen blant folk. Kanskje er også noe av poenget at andre skal se slagene, at tilskuerne skal se reaksjonen til kvinnene som slår. Felles for de to mennene er at de fremstilles som menn fulle av virilitet og løpsk, heteroseksuelt begjær. Dette er menn som må «tøyles», og som etter sigende gir uttrykk for det selv. Hadijan refererer for eksempel til et intervju samme dag i en avis der Craigs eks-kjæreste sier at «han fortjente å få seg et par dask». Uttalelsen er hentet fra kjendisnettstedet 730, som intervjuet den kjente DJ'en anonymt, der han «bekrefter at han ikke oppførte seg bra overfor Mira, som han hadde noe på gang med selv om de ennå ikke var blitt kjærester. Han sier også at han hadde drukket for mye alkohol» (Dagbladet 2. april 2009).

Hadijan vil da også at Craig heller hadde «tatt litt opp (...) hvordan ting fungerte for henne da som sterk [ung] jente som sikkert hoppet rundt og kjeftet på de fleste. Hvordan ting fungerte da». Hadijan forteller som sagt hvordan hun fikk sin «dose juling og psykisk terror», som om det er målt opp en slik ferdig dose til enhver jente som går inn i et heteroseksuelt forhold. Hadijan vil med andre ord at Craig skulle ha fokusert på hvordan de to som tenåringsjenter ble straffet for sin styrke gjennom «juling og psykisk terror».

Hadijan: Når du er i puberteten, er det ekstremt vanskelig, fordi det går på sånne ting... duerstyggduerstyggduerstygg.. sånne overflatiske ting som du bryr deg om da, så jeg synes det hadde blitt tatt opp mer i stedet for «jeg banker opp typen min, jeg» (med forvrengt stemme).

Nordbø har allerede pekt på hvordan Craig med sin voldelige framferd framstår som et dårlig forbilde for unge fans. Han mener det er andre ting hun kan fokusere på.

Nordbø: Jeg mener hun har sagt noe fornuftig for noen år siden. Jeg tror det handlet om slankehysteri. Og hvorfor for eksempel ikke gjøre noen sånne ting, når du er et idol? Hvorfor ikke det? Hvorfor må du være Lara Croft, liksom?

Slankehysteri blant unge jenter og kvinner er et problem mange feminister – og andre – har vært opptatt av. Usunne og urealistiske kroppsidealer har blitt trukket fram som årsak til slankehysteriet, med mote- og skjønnhetsindustrien samt deler av media som de fremste «overgriperne». Hadijan og Nordbø enes med andre ord i et ønske om at Craig skal fokusere på overgrep og undertrykking hun som jente selv har vært utsatt for, det være seg vold eller usunne kroppsidealer.

Begge debattantene kan med andre ord se ut til å ville holde Craig fast i en offerposisjon, den posisjonen som kvinner tildeles i Dahls likestillingsdiskurs. Hadijan, som ifølge egne utsagn til tider har trådt utenfor denne avgrensede posisjonen ved selv å slå og dermed bli en overgriper, ser tydeligvis ikke noe frigjørende i en slik grenseoverskridelse. Det skyldes kanskje at overskridelsen skjer som følge av at mannen har oppført seg i tråd med normer for hvordan heteroseksuelle menn får framstå: som så virile og potente at de må tøyles, noe som langt på vei er den heteroseksuelle kvinnens oppgave. Selv om Hadijan slår, er det likevel som et offer – for den heteroseksuelt ustyrlige mannen.

Er det greit å slå menn, blir Hadijan spurt om. Nei, det er ikke greit å slå noen, svarer hun. Men er det greit at menn kliner med andre kvinner foran øynene på kjæresten? Det spørres det aldri om i debatten. I stedet framstår det at mannen kliner med «feil» dame, som nærmest uunngåelig både i Craigs og Hadijans fortellinger. Programlederen spør da også Hadijan: Tror du at du kan slå noen igjen?, og hun svarer:

Hadijan: Jeg vil jo ikke det. Jeg vil jo mye heller ta det high road og whatever baby, klærne dine ligger i gården, nedbrent, når du kommer hjem.

Og litt før sier hun at:

Hadijan: Jeg kunne jo heller ønsket at man kunne ha tatt en bedre vei, og bare smilt pent og gått videre...

Spørsmålet er altså ikke om hun igjen vil komme i samme situasjon, om hun igjen vil se typen kline med en annen dame på byen. At det kommer til å opprøre henne, gjøre henne «spontansint», ser heller ikke ut til å være et spørsmål. Det ser heller ikke ut til å være et alternativ for henne å ta seg den samme friheten som kjæresten gjør og selv kline med noen andre. Nei, spørsmålet er hvordan hun løser situasjonen, gjennom å gå sin vei, eller gjennom å slå. Det er hun som må endre seg, ikke han. Han kommer til å gjøre det igjen, fordi det er dette som vanlige, heteroseksuelle menn gjør.

Umaskulint

Men også Nordbø har opplevd å finne seg selv i en posisjon som utfordrer normene for heteroseksuelle kjønn, idet han selv har blitt slått av en kvinne.

Hva hadde du sagt hvis en dame slo til deg, spør programlederen Dagfinn Nordbø.

Nordbø: Ja, det har jeg opplevd selv. Du må bare komme deg unna. Rett og slett. Hva jeg skal si? Jeg kan jo ikke si noe. Eller 120 kilo... (begynner å le)

Hvorfor dama slo, får vi imidlertid ikke vite, heller ikke hvor. Ble han tatt «på fersken» ute på byen? Er han en av mennene som løp løpsk og derfor «fortjente et par slag»? Eller er han blant de som har blitt utsatt for grov vold i skjul i det private?

Det får vi ikke vite, ettersom programlederen ikke følger opp det svaret hun får på sitt eget spørsmål.. Dermed går vi glipp av Nordbøs fortelling og dermed muligheten til å høre en navngitt, kjent mann fortelle om opplevelsen av å bli slått, og hvordan han tenker at det kunne vært unngått.

Samtidig oppfordrer Nordbø de voldsutsatte mennene til å fortelle om hva de opplever.

Nordbø: Det er derfor jeg mener at ok. så må dere fortelle dette her, da, fordi det er så utrolig umaskulint å bli slått. Det er umaskulint å få dunk, og det må du rett og slett bare komme over og si, unnskyld meg, jeg finner meg ikke i dette her.

Heller ikke her følger programlederen opp det Nordbø sier. Mener han selv at det er umaskulint å bli slått, eller er det rådende diskurser om maskulinitet og femininitet han forsøker å utfordre? Hva er i så fall det motsatte av umaskulint?

Programlederen styrer imidlertid samtalen vekk fra forståelser av menn som blir utsatt for vold og vil heller bruke tid på å definere Mira Craig – hvem og hva er hun?

Programlederen: Du kaller henne voldsforbryter. Er ikke det litegranne ekstremt å kalle henne det?

Og slik forløper hele studiodebatten. Samtalen vender hele tiden tilbake til Craig, til hva *hun* burde ha gjort og ikke gjort, til hva *hun* skal kalles, og til hvem *hun* får lov til å være. Dermed fungerer redaksjonens forsøk på å forene på den ene siden resultatet av deres egen undersøkende journalistikk om menn som blir slått og på den andre siden Nordbøs kommentar til Craigs utsagn, dårlig. Nordbø og Hadijan har andre ting på hjertet som de vil diskutere framfor menn som lever i voldelige forhold med kvinner. Hadijan vil i første omgang forsøke å forklare hvordan man som kvinne kan komme i en situasjon der man tyr til vold. I neste omgang vil hun imidlertid ha debatten til å handle om hvordan unge kvinner er sårbare for menns vold som følge av pubertal usikkerhet og lav selvtillit. Nordbø på sin side vil derimot diskutere mediernes og populærkulturen for øvrigs forherligelse av voldsutøvende kvinner. På direkte spørsmål om han selv har blitt utsatt for vold fra kvinner, svarer Nordbø riktignok bekreftende og åpner dermed for at samtalen kan handle om nettopp menn som blir utsatt for vold. Men i stedet for å følge opp dette sporet, penser programlederen samtalen tilbake igjen til Craig, som om menns perspektiv på det å bli slått nå ikke er interessant lenger.

Partnervold

I Stortingsmelding nr 8 (2008-2009), Om menn, mannsroller og likestilling, forsøker man å differensiere partnervolden etter omfang og varighet, men ender også opp med å definere etter ofrenes kjønn:

Partnervald er ei fellesnemning for heilt ulike former for vald. Eit hovudskilje går mellom det som blir omtalt som patriarkalsk terrorisme, som vi heretter kallar grov, gjenteke vald, og det som blir omtalt som episodisk partnervald, heretter kalt vald som hender ei gong i blant. Den førstnemnde valdsforma ligg tett opp til det som vanlegvis er omtalt som kvinnemishandling, og dreier seg både om fysisk brutalitet,

psykisk terror, systematisk undertrykking, fornedring og maktmisbruk. I all hovudsak er det kvinner det går ut over. Episodisk partnervald har derimot ingen klar kjønnsprofil og inngår heller ikkje som ingrediens i meir omfattande undertrykkingsregime. Valdsepisodane er som regel ikkje grove og opptrer relativt sjeldan. I første rekke synest dei å handle om sviktande kommunikasjon og dårleg konflikthandtering (Stortingsmelding nr. 8 (2008-2009), s. 126).

Ved å kalle den langvarige og gjentagende partnervolden for «patriarkalsk terrorisme», kjønner man volden, og man gjør det innenfor en nyfeministisk forståelse av kjønn og seksualitet, der menn er overgriperne og kvinner er ofrene. Denne forståelsen av partnervold er både i samsvar med og begrunnet ut fra statistikkene, som viser at det *er* kvinner som i første rekke blir ofre for partnervold, og det *er* menn som i første rekke utover partnervold. Dette gjelder imidlertid når det er snakk om det som karakteriseres som grov partnervold. At det er flest kvinner som opplever partnervold, er neppe til trøst for menn som også opplever det, kanskje heller tvert imot. Som det heter i stortingsmeldingen, kapittel 8.4.1:

Det er problematisk for menn å bli utsette for overgrep frå andre menn. Og dersom mannen er offer for overgrep frå ei kvinne, blir ikkje situasjonen betre. Ein mann som blir slått og trakassert av ei kvinne kan lett bli oppfatta som ein latterleg figur, og det blir problematisk for han å stå fram som offer i ein slik situasjon. Å vere offer blir ein altfor sterk kontrast til forventninga om å verke mannleg. Å vere offer er å bli krenkt og miste verdigheit. For menn inneber ein slik situasjon også tap av manndom (Stortingsmelding nr. 8 (2008-2009), s. 130).

Vold i nære relasjoner, slik temaet behandles i Ukeslutt denne lørdagen, er en god illustrasjon på hvordan forståelser av normalitet er diskursivt betinget og hvordan andre erfaringer og forståelser presses ut i det diskursive feltet. Ved første øyekast skiller dette innslaget seg fra de fire andre innslagene jeg har analysert ved at det utfordrer heteronormative forestillinger om kjønn. Intervjuene med de tre voldsutsatte mennene bringer nye fortellinger inn i den store fortellingen om hvordan vi lever våre intime liv sammen. Redaksjonen makter imidlertid ikke å gjøre bruk av sitt eget relativt unike materiale og løfte det opp over individnivå, til et mer strukturelt nivå og slik utfordre rådende forestillinger om kjønn.

Kvinner som slår menn-innslaget skiller seg ut fra de tidligere studiodebattene ved at også debattantene blir *personlige* i sine bidrag til innslaget, slik de intervjuede i reportasjedelen er i

alle tre innslagene. Både Hadijan og Nordbø posisjonerer seg selv innenfor det temaet som diskuteres og kommer med personlige erfaringer. Men programlederen håndterer i liten grad det studiodebattantene har å fortelle. Nordbø og Hadijan holder seg riktignok til temaet, i den grad det er Nordbøs kritikk mot Craigs uttalelser som er tema for diskusjonen. Men så spør programlederen:

Programlederen: Men når vi hører denne saken her, menn som forteller at de blir banket opp av damene sine så blodet renner. Blir det ikke litegrann bagatellisert dette her med at Mira dasker til en mann...?

Hvorvidt programlederen med den siste setningen her mener at man lett kan ende med å bagatellisere Craig når man sammenligner hennes voldshistorie med det de anonyme mennene forteller, eller om hun egentlig mener å si at Craigs uttalelser blir bagateller sammenlignet med hva de anonyme mennene forteller, er ikke så lett å si. Hvis hun mener det første, blir det litt merkelig at det er voldskritikeren Nordbø som må svare, ettersom han ikke bagatelliserer Craigs uttalelser, tvert imot. Det er jo Hadijan som uttrykker forståelse for at kvinner kan slå, og som i så fall kan beskyldes for å bagatellisere Craigs utsagn. Nordbø har derimot tatt dem så på alvor at han har skrevet en kritisk kommentar i avisen, og deretter stilt opp til debatt i Ukeslutt.

Om det er det siste programlederen mener, at Craigs uttalelser blir bagateller sammenlignet med hva de anonyme mennene forteller, så må rette adressat for kritikken av koblingen mellom Craig og de voldsutsatte mennene være Ukeslutt selv. Det er redaksjonen selv som har foretatt denne koblingen. Det er også de som har invitert Nordbø i studio, og de har forsøkt å få Craig til å stille, noe hun takket nei til. Dermed stilte Hadijan som en slags stand in for Craig. Ukeslutt har med andre ord ønsket en debatt med utgangspunkt i Craig-saken, og de har selv knyttet den opp til den reportasjen Sara Victoria Rygg har laget.

Ingen ny problemstilling

I innslaget hører vi – ved siden av programleder og reporteren – stemmene til fem personer: de tre anonyme mennene samt Hadijan og Nordbø, som alle bokstavelig talt har kjent tematikken partnervold på kroppen. I tillegg refereres det til utsagn fra Craig og hennes tidligere kjæreste.

Men det finnes også en siste stemme som er invitert inn i diskusjonen, nemlig psykolog Ingunn Rangul Askeland fra behandlingssenteret Alternativ til vold.

Hva er det med kvinner som slår menn, spør Ukeslutts reporter psykolog Askeland.

Askelund: Ja, hva er det med kvinner som slår menn... (kort, lav latter). Altså kvinner som slår menn er vel like forskjellige som menn som slår kvinner. De er fra alle samfunnslag med forskjellige bakgrunner, og av ulike grunner fungerer de mer eller mindre dårlig i ulike relasjoner.

Askeland har jobbet med kvinner som slår menn i over femten år, får vi høre. Vi hører også at det finnes et behandlingsapparat for menn – Reform, ressurscenter for menn – der to av de intervjuede mennene går i terapi. Problemstillingen rundt kvinner som slår og menn som blir slått er med andre ord ikke ny.

I 8.mars-innslaget så vi at vold mot kvinner, og da vold mot innvandrerkvinner utført av innvandrer menn, ble gjort politisk ved at andre enn de det angikk direkte ble stilt til ansvar for at det skulle finne sted endringer. Det samme skjer ikke i dette innslaget. «Du er jo en flott, hyggelig mann. Hvorfor blir du hos en dame som slår deg», spør reporteren en av de intervjuede mennene. Han ansvarliggjøres med andre ord for at han blir i situasjonen. Videre understreker reporteren i begynnelsen av innslaget at det fortsatt er slik at det først og fremst er kvinner som utsettes for grov mishandling. Slik lar Ukeslutt nok en gang være å «forstyrre» likestillingsdiskursen og dermed den heteronormative forståelsen av kjønn, der det for eksempel kun er kvinner som tildeles posisjonen som ofre for partnervold. Og de lar nok en gang være å gjøre det personlige politisk idet de voldsutsatte mennenes historier aldri løftes opp over et individnivå.

5. Avslutning og konklusjon

Med sitt format og sin programmerklæring om å oppsummere nyhetsuka med et skrått blikk, har Ukeslutt rom for å gjøre bruk av sjangere og virkemidler både fra nyhets- og underholdningsjournalistikken. De fem innslagene jeg har sett nærmere på, er da også eksempler på en slik variert bruk av virkemidler. De gjør bruk av både reportasjer (Fritzl, 8. mars- og Kvinner som slår menn-saken), telefonintervju (Fritzl-saken), utegående reporter (Baby-saken), klipp fra arkivene (Da damene dro- og 8. mars-saken), studiointervju (Baby-saken) og studiodebatter (Da damene dro-, 8. mars- og Kvinner som slår menn-saken).

I innslagene om stangdans (8.mars-saken), incest (Fritzl-saken) og voldsutsatte menn (Kvinner som slår menn-saken) har redaksjonen lagt ned arbeid i dagene før sendelørdagen i å lage en grundig reportasje som både står på egne bein journalistisk, men som også i alle fall i to av tilfellene (8. mars- og Kvinner som slår menn-saken) fungerer som potensielle oppspill til studiodebatten som følger. I praksis blir imidlertid reportasjene som vi har sett langt på vei hengende i løse lufta i stedet for å bli fulgt opp videre i del to av innslaget. Det bidrar til å skape innslag som er til dels innbyrdes motsetningsfylte, slik vi så var tilfellet med Fritzl-innslaget, der Letviks vektlegging av Fritzl som et monster står i motsetning til Kristines fortelling om sin helt vanlige onkel. Også i de to andre tilfellene der en reporter har kommet tilbake med personlige historier som hadde kunnet fungere som interessante innspill i de påfølgende diskusjonene (8. mars- og Kvinner som slår menn-saken), ender det hele med at reportasjen nærmest forbigås i stillhet.

Sand og Helland (1998) mener at reportasjen baker inn informasjonen i perspektiver som kan ha flere funksjoner enn informasjonsformidling. Det å formidle noe av den emosjonelle spenningen i en sak kan være et slik perspektiv (s. 46). Allern (2001) på sin side mener at reportasjen bidrar til en journalistikk som gir muligheter for å skape rom for ettertanke og menneskelig innlevelse (s. 119). Identifikasjon og medfølelse er noen av de virkemidlene som radioreportasjer bruker for å henvender seg til oss og få oss til å lytte.

Reportasjene er med andre ord gode eksempler på patetisk (i betydningen følelsesbasert) og personifisert journalistikk, velegnet til å få oss til å høre etter og kjenne medfølelse med de personene vi møter, og kanskje også kjenne oss selv igjen i noen av dem.

Inn i terapirommet

Jeg vil imidlertid hevde at informasjonsjournalistisk blir historiene interessante først når de settes inn i en større sammenheng, altså når det personlige gjøres politisk. Det er også først da at en nyhetsredaksjon som Ukeslutt lever opp til idealer om å fremme den offentlige samtalen og sette søkelyset på fordeling av makt.

I Ukeslutt-innslagene blir imidlertid de personlige erfaringene liggende og vake i et slags grenseland, der historiene løftes ut av det private rommet og inn i radioen, men der man finner løsningene på problemene i det halvoffentlige rommet som terapirommet og de ulike behandlingsinstitusjonene utgjør.

Madsen (2010) peker på hvordan det har blitt helt vanlig at slike eksperter på kropp og sjel har sine egne spalter i aviser og ukeblader eller TV-programmer. De dukker også hyppig opp i populære talkshows (s. 86) – og altså i nyhetsmagasiner som Ukeslutt. Terapeutene har i det hele tatt inntatt en selvfølgelig plass i mediens offentlige fokus på helse de siste tiårene. Spesielt psykologer er en ekspertgruppe som vinner stadig større popularitet i mediene. De hentes inn når noe har skjedd, blant annet som ekspertkilder i nyhetssaker. Madsen viser blant annet til undersøkelser fra Storbritannia som forteller at forekomsten av psykologiske begreper som «traumer», «stress» og «rådgivning» har mangedoblet seg i perioden 1993 til 2000.

I alle de fem innslagene møter vi gode hjelpere i form av representanter for ulike deler av helse- og sosialsektorens behandlingsapparat. I Baby-saken i Stavanger er det en psykolog som blir bedt om å gi oss bakgrunnskunnskap for det man tror kan ha skjedd – at en kvinne har drept eller i alle fall forlatt sitt nyfødte barn. I Da damene dro-diskusjonen får sexolog Espen Esther Pirelli Benestad holde et lite fysiologisk foredrag for sin motdebattant Lilleheie om hvordan de kjønnete kroppene fungerer. I 8. mars-diskusjonen vises det til krisesentrene for voldsutsatte kvinner. I Fritzl-innslaget møter vi informasjonsansvarlig ved Støttesenteret mot incest, som kan gi ytterligere bakgrunnsinformasjon til og bekrefte Kristines historie. I Kvinner som slår menn-innslaget hører vi at de to av intervjuede voldsutsatte mennene går i terapi hos Reform, ressursenter for menn, og vi får møte Ingunn Rangul Askeland, som er psykolog hos Alternativ til vold.

Disse gode hjelpernes oppgave er å foreslå strategier for subjektet – offeret – som gjør vedkommende i stand til å gjenfinne fotfeste og reise seg igjen, altså til å rehabiliteres tilbake til en normal tilværelse innenfor – i dette tilfellet – likestillingsdiskursen. Men endringene skjer altså på individnivå, med fokus på enkeltpersonenes fysiske og mentale helse.

Det var nyfeministene som startet de første krisesentrene for voldsutsatte kvinner og støttesentrene mot incest. I dag har det offentlige overtatt store deler av driften av slike sentre, samtidig som deler av tilbudet har blitt utvidet til også å gjelde voldsutsatte menn.

Sentrene ble med andre ord startet som følge av en feministisk bevisstgjøring rundt koblinger mellom kjønn og makt. Hvorvidt driften av dagens sentra fortsatt er fundert på en feministisk kritikk av kjønnete maktstrukturer, får vi imidlertid ikke vite noe om gjennom Ukeslutt-innslagene, ettersom det her fokuseres på enkeltpersoners fortellinger og ikke på overordnede strukturer.

Dermed forblir også det som presenteres av løsninger værende på individnivå, i stedet for at den enkeltes problem blir eksempler som kan løftes opp og brukes på et politisk nivå. De enkelte fortellingene kan tjene som påminnelser om at «vi ennå ikke er der». Men de blir aldri brukt til å utfordre den kursen som er staket ut, selv ikke når de bryter tvert med den rådende fortellingen om kjønn og makt, slik vi ser at de voldsutsatte mennenes fortellinger gjør. Alt som er vondt, blir tilbudt lindring gjennom helse- og sosialapparatet, og kun det.

Alle er enige om likestilling, eller....?

Vi – de som lager Ukeslutt og vi som hører på – er i alle fall tilsynelatende enige om at likestilling mellom kvinner og menn er av det gode og dermed er og bør være en målsetting. I de fem innslagene jeg har sett nærmere på, er det bare Håvard Lilleheie som i Da damene dro-diskusjonen fronter et synspunkt som bryter med denne felles forståelsen. Han understreker riktignok at «det er bra» at likestilling «har gitt damer muligheter». Derimot stiller han seg skeptisk til at alle hele tiden må «leve med 100 prosent likestilling». Dette får han imidlertid motbør på, først og fremst fra sin motdebattant Espen Esther Pirelli Benestad. Men også programlederens omtale av Lilleheie som en «mannemann», altså en mann «som prøver å finne sin kjønnsrolle», kan leses som kritikk av Lilleheie. I sin «testosteronfylte» leting etter «sin kjønnsrolle» er han ikke en slik «trygg mann» som likestillingspolitiske tiltak ifølge Dahl (2005) har som mål å produsere ifølge Dahl. Det er da også Pirelli Benestad som mot slutten av innslaget blir bedt om å definere «den ultimate mannen», ikke Lilleheie.

Da damene dro-diskusjonen er ellers eneste innslaget der normer for kjønn åpent diskuteres. I alle de andre innslagene tas det for gitt at vi alle er enige om ikke bare at likestilling er av det gode, men også hva vi snakker om når vi snakker om likestilling, altså hvilke normer for kjønn som gjelder. Når Nordbø i Kvinner som slår menn-diskusjonen hevder at det er umaskulint å bli slått, følger verken motdebattant Hadijan eller programlederen opp denne

påstanden. Programlederen er derimot opptatt av å diskutere Nordbøs bruk av betegnelsen «voldsforbryter» om Mira Craig.

Hensikten med oppgaven var som nevnt innledningsvis ikke å avgjøre hvorvidt «vi er der nå» eller ikke. Men skal vi tro Ukeslutt, er det ikke mye som gjenstår. Riktignok ser det ut til å være enkelt å finne saker som viser at ikke alt er som det skal være i et likestilt samfunn. Kristines historie og behovet for det være seg Støttesenter mot incest eller krisesentre for voldsutsatte kvinner, som vi hører om i 8. marsdebatten, vitner om at det fortsatt er nødvendig å foreta koblinger mellom kjønn og makt. Samtidig blir Kristines fortelling aldri brukt til å utfordre Letviks (og andre journalisters) framstilling av Fritzl som et monster vi ikke har sett maken til. I Kvinner som slår menn-saken blir det i studiodebatten gjort en kobling mellom kjønn og makt. Men den koblingen skjer nærmest på autopilot idet man bare legger til grunn at det er likestillingsdiskursens normer for kjønn som er relevante. De tre voldsutsatte mennenes historier blir for eksempel ikke brukt til å utfordre det politiske arbeidet mot vold i nære relasjoner som blant andre daværende justisminister Knut Storberget står for.

Diskusjonene som finner sted i de ulike innslagene handler med andre ord verken om kart eller terreng i det likestillingspolitiske landskapet, men derimot om å bli enige om hvor langt det er igjen til vi er i mål og hvem som eventuelt har skylden for eventuelle forsinkelser. Ukesluttredaksjonens valg av kilder i innslagene bidrar til å underbygge forståelsen av at det nå ikke er mye som gjenstår før vi er i mål. Bare i 8. mars-innslaget ser vi hvordan politiske aktører, det vil si norske feminister, representert ved Kristin Halvorsen, blir invitert inn i debatten, og da ikke som kritikere av eksisterende kjønnsmaktstrukturer, men som skyteskive for anklagene om å ha sviktet innvandrerkvinnene. De norske feministene blir slik framstilt som dårlige hjelpere for de som halter etter på veien mot et liv i likestilling, og som ennå ikke er blitt fanget opp av behandlingsapparatet.

Det finnes tydeligvis krefter, eller stemmer, i Ukesluttredaksjonen som ønsker å utfordre eksisterende forestillinger om kjønn og makt. De til tider motstridende innslagene kan tyde på at det ikke råder konsensus i redaksjonen om hvordan de ulike problemstillingene som settes på dagsorden skal gripes an. Besøket på Støttesenteret mot incest i forbindelse med Fritzl-saken, intervjuene med de tre voldsutsatte mennene og en diskusjon mellom to med så ulik forståelser av maskulinitet og femininitet som Lilleheie og Pirelli Benestad er alle eksempler på originale, og dermed potensielt kritiske, innfallsvinkler til etablerte nyhetssaker. Men den samlede redaksjonen, representert ved programlederen, evner ikke – eller velger å la være – å gjøre bruk av det potensialet som ligger i disse originale innfallsvinklene. Dermed ender innslagene gang på gang med å bekrefte rådende forestillinger om kjønn og likestilling i

stedet for å utfordre dem. Kvinne og mann fortsetter å være gjensidig utelukkende kategorier, og forestillingen om at alle lever i heteroseksuell tosamhet får leve videre. De som opplever at de likevel ikke lever i tråd med likestillingsdiskursens forestillinger om frie kvinner og trygge menn, henvises til terapirommet. For en nyhetsredaksjon som når ut til så mange som det Ukeslutt gjør, og som er representant for en allmennkringkaster som har som formål å understøtte og styrke demokratiet gjennom å beskytte enkeltmennesker og grupper mot forsømmelser og i verste fall overgrep fra offentlige myndigheter, institusjoner, private foretak eller andre (NRK-plakaten), bør dette være problematisk.

Litteratur

- Allern, Sigurd (2001) Nyhetsverdier. Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser. Kristiansand, IJ-forlaget.
- Ambjörnsson, Fanny (2004) I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer. Stockholm, Ordfront förlag.
- Ambjörnsson, Fanny (2006) Vad är queer? Stockholm, Bokförlaget Natur och Kultur.
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2011) Likestilling 2014. Regjeringens handlingsplan for likestilling mellom kjønnene. Oslo, BLD.
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2012) Ekteskap og samliv [Internett] Tilgjengelig fra <<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/familie-og-samliv/ekteskap-og-samliv.html?id=670495>> [Lastet ned 4. mai 2012]
- Bondevik, Hilde og Rustad, Linda (2006) Humanvitenskapelig kjønnsforskning. I: Lorentzen, Jørgen og Mühleisen, Wencke (red.) Kjønnsforskning. En grunnbok. Oslo, Universitetsforlaget.
- Butler, Judith (1999) Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity. Tenth Anniversary Edition. New York, Routledge.
- Dahl, Ulrika (2005) Scener ur ett äktenskap: Jämställdhet och heteronormativitet. I: Kulick, Don (red.) Queersverige. Stockholm, Bokförlaget Natur och Kultur.
- Egeland, Cathrine og Jegerstedt, Kari (2008) Diskursiv tilnærming. I: Mortensen, Ellen [et.al] Kjønnteori. Oslo, Gyldendal akademisk forlag.
- Eide, Elisabeth (2005) Alle som daglig blir borte. Medier og marginalisering. I: Eide, Elisabeth og Simonsen, Anne Hege: Å se verden fra et annet sted. Medier, norskhet og fremmedhet. Oslo, Cappelen.
- Eide, Elisabeth (2006) Lengselen etter det normale. I: Eriksen, Thomas Hylland og Breivik, Jan-Kåre (red.) Normalitet. Oslo, Universitetsforlaget.
- Ericsson, Kjersti (1993) Kvinner som handlende offer. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap, 2, s. 76-85.
- Fairclough, Norman (1992) Discourse and Social Change. Cambridge, Polity Press.
- Folgerø, Tor og Hellesund, Tone (2009) Transseksualitet på norsk. Heteronormering av kjønn og hverdagsliv. I: Mühleisen, Wencke og Røthing, Åse (red.) Norske seksualiteter. Oslo, Cappelen akademisk forlag.
- Franklin, Bob (1997) Newszak and News Media. London, Arnold.
- Gemzöe, Lena (2002) Feminism. Stockholm, Bilda förlag.

- Galtung, Johan & Ruge, Mari Holmboe (1965) The Structure of Foreign News. *Journal of Peace Research*, vol. 2, no. 1 (1965), s-64-91.
- Gentikow, Barbara (2005) Hvordan utforsker man medieerfaringer? Kvalitativ metode. Fredrikstad, IJ-forlaget.
- Graham, Mark (2005) Den heterosexuella tragedin: Om myter och heterosexuella misslyckanden i massmedia. I: Kulick, Don (red.) *Queersverige*. Stockholm, Bokförlaget Natur och Kultur.
- Gressgård, Randi, Jegerstedt, Kari og Rosland, Sissel (2008) Postkolonial teori, svart feminisme og antropologi. I: Mortensen, Ellen [et.al] *Kjønnsteori*. Oslo, Gyldendal akademisk forlag.
- Grünfeld, Berthold, Nyfeministenes & Kvinnefrontens abortgruppe (1973) *Selvbestemt abort. En kvinneverett*. Oslo, Pax.
- Habermas, Jürgen (1971) *Borgerlig offentlighet. Den framvekst og forfall. Henimot en teori om det borgerlige samfunn*. Oslo, Gyldendal.
- Hanisch, Carol (2009) *The Personal is Political* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.carolhanisch.org/CHwritings/PIP.html> [Lastet ned 3. mai 2012]
- Harcup, Tony & O'Neill, Deirdre (2001) What is News? Galtung and Ruge revisited. *Journalism Studies*, 2 (2), s. 261-280.
- Harrington, Stephen (2008) Popular News in the 21st Century. Time for a New Critical Approach? *Journalism*, 9, s. 266-284.
- Haukaa, Runa (1982) *Bak slagordene. Den nye kvinnebevegelsen i Norge*. Oslo, Pax.
- Hedemann, Berit (2006) *Hør og se. En håndbok i bildeskapende radio*. Kristiansand, IJ-forlaget.
- Hirdman, Yvonne (1988) *Genussystemet. Teoretiske funderinger kring kvinnors sociala underordning*. Uppsala, Maktredningen.
- Hågvar, Yngve Benestad (2007) *Å forstå avisa. Innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Jegerstedt, Kari (2008) Judith Butler. I: Mortensen, Ellen [et.al] *Kjønnsteori*. Oslo, Gyldendal akademisk forlag.
- Jordheim, Helge [et.al] (2011) *Humaniora. En innføring. 2.utgave*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Jørgensen, Marianne Winther og Phillips, Louise (1999) *Diskursanalyse som teori og metode*. Fredriksberg, Roskilde Universitetsforlag.
- KILDEN (2003a) *Kampdager. Historisk bakgrunn 8. mars* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.kampdager.no/arkiv/mars/kavalkade.html> [Lastet ned 3. mai 2012]

- KILDEN (2003b) Kampdager. Nye boformer og delt husarbeid [Internett] Tilgjengelig fra <http://www.kampdager.no/arkiv/familie/index.html> [Lastet ned 5. mai 2012]
- KILDEN (2003c) En omstridt lov [Internett] Tilgjengelig fra http://www.kampdager.no/arkiv/likestilling/artikkel_skard.html [Lastet ned 5. mai 2012]
- Kjendsli, Veslemøy (2008) Rett på sak! Lærebok i praktisk journalistikk. Kristiansand, IJ-forlaget.
- Krisesentersekretariatet (2011) Årsmelding 2012 [Internett] Tilgjengelig fra <http://www.krisesenter.com/sekretariatet/aarsmelding/KS-aarsmelding2010.pdf> [Lastet ned 5. mai 2012]
- Kulturdepartementet (13. mars 2009) NRK-plakaten [Internett]. Tilgjengelig fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/tema/medier/kringkasting/nrk-plakaten.html?id=601052> [Lastet ned 3. mai 2012]
- Kunnskapsforlaget (2009a) Rettspsykiatri [Internett] Tilgjengelig fra <http://snl.no/rettspsykiatri> [Lastet ned 5. mai 2012]
- Kunnskapsforlaget (2009b) Den internasjonale kvinnedagen [Internett] Tilgjengelig fra http://snl.no/Den_internasjonale_kvinnedagen [Lastet ned 5. mai 2012]
- Kvale, Steinar (1998) Det kvalitative forskningsintervju. Oslo, Ad Notam Gyldendal.
- Ladyfest (2012) Hva er ladyfest? [Internett] Tilgjengelig fra <http://ladyfestoslo.wordpress.com/ladyfest-2010/> [Lastet ned 5. mai 2012]
- Likestillings- og diskrimineringsombudet (2008) Milepæler [Internett] Tilgjengelig fra <http://www.lido.no/no/Aktuelt/publikasjoner/brosjyrer/Milepaler-i-den-norske-kvinnehistorien/Milepaler-/> [Lastet ned 3. mai 2012]
- Lundgren, Kristina, Ney, Birgitta og Thurén, Torsten (1999) Nyheter. Att läsa tidningstext. Stockholm, Ordfront förlag.
- Madsen, Ole Jacob (2010) Den terapeutiske kultur. Oslo, Universitetsforlaget.
- McCombs, Maxwell (2004) Setting the Agenda. The Mass Media and Public Opinion. Cambridge, Polity Press.
- Meilby, Mogens (1996) Journalistikens grundtrin. Fra ide til artikkel. Randers, Forlaget Ajour.
- Millett, Kate (1971) Sex og makt. Oslo, Tiden norsk forlag.
- NOU 1999, 27 «Ytringsfrihed bør finde Sted.» Forslag til ny Grunnlov §100. Oslo, Justis- og politidepartementet.
- NOU 2010, 3 Drap i Norge i perioden 2004-2009. Oslo, Helse- og sosialdepartementet.

- NOU 2011, 18 Struktur for likestilling. Oslo, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- NRK (22. april 2009) NRKs brede medietilbud [Internett]. Tilgjengelig fra <<http://www.nrk.no/informasjon/1.6511989>> [Lastet ned 3. mai 2012]
- NRK (2012) Ukeslutt [Internett]. Tilgjengelig fra <<http://www.nrk.no/programmer/sider/ukeslutt/>> [Lastet ned 3. mai 2012]
- Politiet (2009) Drapsstatistikk 2009 Tilgjengelig fra <https://www.politi.no/strategier_og_analyser/statistikker_og_analyser/Tema_7.xhtml> [Lastet ned 2. mai 2012]
- Project Runeberg (11. oktober 1996) Mannen som skulle stelle hjemme [Internett] Tilgjengelig fra <<http://runeberg.org/folkeven/010.html>> [Lastet ned 5. mai 2012]
- Roksvold, Thore (1989) Retorikk for journalister. Oslo, Cappelen akademisk forlag.
- Rubin, Gayle (1975) The Traffic in Women. Notes on the «Political Economy» of Sex. I: Reiter, Rayna R. (red.) Toward an Anthropology of Women. New York, Monthly Review Press.
- Røthing, Åse (2012) Kommentar til utredning om tildeling av tilleggspoeng for det underrepresenterte kjønn ved opptak til studieprogrammer i helseprofesjonene medisin, odontologi og psykologi ved Universitetet i Oslo. Upublisert.
- Sand, Gunnar og Helland, Knut (1998) Bak tv-nyhetene. Produksjon og presentasjon i NRK og TV2. Bergen, Fagbokforlaget.
- Sheridan, Susan & Magarey, Susan & Lilburn, Sandra (2006) Feminism in the News. I: Hollows, Joanne & Mosely, Rachel (red.) Feminism in Popular Culture. Oxford, Berg.
- Solvang, Per (2002) Annerledes. Uten variasjon, ingen sivilisasjon. Oslo, Aschehoug.
- Statistisk sentralbyrå (2012) Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter kjønn, landbakgrunn og alder [Internett] Tilgjengelig fra <<http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/tab-2012-04-26-05.html>> [Lastet ned 5. mai 2012]
- Store medisinske leksikon (2007) Incest [Internett] Tilgjengelig fra <http://snl.no/Store_medisinske_leksikon> [Lastet ned 5. mai 2012]
- Stortingsmelding nr. 13 (2004-2005) Om incestsentra. Tilbod, finansiering og forvaltning. Oslo, Barne- og familiedepartementet.
- Stortingsmelding nr 8 (2008-2009) Om menn, mansroller og likestilling. Oslo, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

- Thagaard, Tove (2003) Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode. Bergen, Fagbokforlaget.
- Thussu, Daya Kishan (2007) News as Entertainment. The Rise of Global Infotainment. Los Angeles, Sage.
- TNS Gallup (2011) Årsrapport radio 2011 [Internett] Tilgjengelig fra <<http://www.tns-gallup.no/?did=9095726>> [Lastet ned 3. mai 2012]
- Tunstall, Jeremy (1971) Journalists at Work. Specialist Correspondents; Their News Organizations, News Sources, and Competitor-colleagues. London, Constable.
- Waldahl, Ragnar & Andersen, Michael Bruun & Rønning, Helge (2002) Nyheter først og fremst. Norske tv-nyheter: myter og realiteter. Oslo, Universitetsforlaget.
- Widerberg, Karin (2001) Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt. En alternativ lærebok. Oslo, Universitetsforlaget.
- Wiig, Birgit (1984) Kvinner selv. Den skjulte Norgeshistorien fra vår nære fortid. Oslo, Cappelen.
- Zelizer, Barbie (2004) Taking Journalism Seriously. News and the Academy. California, Thousand Oaks.
- Østbye, Helge [et.al] (2007) Metode - bok for mediefag. 3.utgave. Bergen, Fagbokforlaget.
- Østlyngen, Trine og Øvrebø, Turid (2000) Journalistikk. Metode og fag. Oslo, Gyldendal akademisk forlag.

Avisartikler:

- «Ukens nyheter med musikk.» VG, 1. desember 1976.
- «Jentene bestemmer». Dagbladet 19. september 1998.
- «Radiosuksessen «Ukeslutt» har brøytet vei i 25 år.» VG, 2. januar 2002.
- «Balansekunstneren.» Dagbladet 1. mars 2008.
- Leserbrev av Fatima Al Madar, Dagsavisen 13. november 2008
- «Manndomsprøven.» VG 4. februar 2009.
- «Uff, så flaut.» Stavanger Aftenblad 5. februar 2009.
- «Bleieskift-arbeidere.» Aftenposten 5. februar 2009.
- «Sammenliknes med Britney.» Dagbladet 2. april 2009.
- «Norge nest best i verden på likestilling.» Aftenposten, 12. oktober 2010.

Vedlegg I

31.01.2009: Innslag 01: Babyen i Stavanger

Programleder: Sigrid Sollund

(Nyhetsintro I)

Programleder: Et sted der ute er en kvinne som har det forferdelig vondt, sier politiet i Stavanger. De vet fortsatt ikke hvem som la en død nyfødt jente i en hage i går.

(Nyhetsintro II)

(Nyhetsintro III)

Programleder: Du hører på Ukeslutt i P1 og P2. Jeg heter Sigrid Sollund. Og først skal vi ha en nyhetsoppsummering ved Kari Ørstavik.

(Nyhetsmelding I)

Nyhetsoppleser: Politiet i Stavanger kartlegger nå alle kvinner i distriktet som nylig har vært gravide etter at det i går ble funnet en død jentebaby i en hage i byen. Politiet ber nå også om anonyme tips. Erfaringer fra lignende saker viser at moren eller andre som vet noe melder seg innen kort tid.

(Nyhetsmelding II)

(Nyhetsmelding III)

Programleder: I går fant en gammel dame på Våland i Stavanger et dødt spebarn i en pose i hagen sin. Hele byen rystes nå over det som har skjedd.

(Enquete)

Gammel dame I: Det må være en helt forferdelig skjebne, forferdelig tragedie. XXX som må opp . [Her hører man ikke hva som sies.] Det er nå min tanke.

Gammel dame II: Og et lite barn er jo noe av det kjæreste man har, ikke sant? Vi som har fått barn selv kan jo nesten ikke tenke oss situasjonen. Så det bare viser at vi har ikke sånn hundre prosent godt samfunn som vi tror.

Programleder: Da skal vi direkte til Stavanger, og til deg reporter Ståle Frafjord. Hvordan preger samfunn... dette funnet samfunnet der i dag?

Reporter: Det er klart at denne saken er spesiell. Den er tragisk. Det er et samtaleemne blant mange i Stavanger. Den reiser mange spørsmål om både hvorfor og bakgrunnen for det som har skjedd. Jeg har med meg politiinspektør Ernst Rossebø. Dere har i dag fått en

foreløpig undersøkelse fra patologisk avdeling i Stavanger. Hva.. Hva kan du si om barnets identitet?

Rossebø: Eh... Det er en jente.. et jentebarn. Det er nyfødt. Det er av hvit hudfarge, men ikke nødvendigvis helt hvit, slik at det kan være av asisk [asiatisk] opprinnelse.

Reporter: Kan dere si noe nærmere om dødsårsaken?

Rossebø: Nei, det kan vi ikke. Barnet kan ha vært dødfødt, men det kan også ha levd etter fødselen. Men barnet bærer ikke noe merke etter noe vold.

Reporter: Er dere nærmere i dag et forsøk... det forsøket på å finne... finne denne moren?

Rossebø: Eh, nei. Foreløpig er vi ikke det. Vi har fått inn en rekke opplysninger, men ingen konkrete opplysninger som gjør at vi nærmer oss. Vi er veldig interessert i å fortsatt få opplysninger, og vi presiserer at opplysninger kan også gis anonymt.

Reporter: Hva kan politiet gjøre for å kartlegge gravide i Stavanger for å forsøke å finne moren?

Rossebø: Der kan vi gjøre veldig lite. Det er taushetsbelagte opplysninger fra helsevesenets sin side.

Reporter: Har politiet opplysninger som går på at noen har sett at barnet har blitt plassert ut i denne hagen?

Rossebø: Nei, vi har ingen.. foreløpig ... som har sett at denne posen ble satt der.

Reporter: Er dere nærmere en løsning i dag enn i går?

Rossebø: Nei, det vil jeg ikke si. Vi har flere opplysninger å jobbe med, men foreløpig ingenting som konkret leder mot oppklaring.

Reporter: Det sa altså politiinspektør Ernst Rossebø. De er svært interessert i tips og opplysninger fra publikum som har opplysninger om denne saken.

Programleder: Takk skal du ha, reporter Ståle Frafjord i Stavanger. Psykolog, spesialist og forsker Pål Grøndal, nå skal vi være forsiktige med å spekulere ettersom vi ikke vet hva som har skjedd i denne saken, men generelt: hva kan få noen til å legge igjen det nyfødte barnet sitt på den måten?

Grøndal: Ja, det er helt riktig som du sier. Dette er spekulasjoner. Og vi vet heller ikke om dette dreier seg om et drap. Og vi vet heller ikke om dette dreier seg om et dødfødt tilfelle. Så på generelt grunnlag og hva vi vet så kan vi sette opp i hvert fall tre mulige forklaringsmodeller: Den første er at det dreier seg om et normalt individ som har reagert irrasjonelt på et... en veldig stresset situasjon. La oss tenke oss at dette er en person som har fått en graviditet som var helt uønsket, og som har reagert irrasjonelt på dette. Vi kan tenke oss at dette er et sosialt press, og at «det passer jo ikke å bli gravid nå». Og jeg vil

vel tro at en del har hørt uttrykket «kom nå bare ikke hjem med et barn i magen». Og så gjør man alt for å unngå dette her. Enkelte mennesker kan jo til og med nesten fornekte en hel graviditet, og gå i mange måneder uten å ane at de er gravide, fordi de ønsker det så lite. Dette kan jo også være religiøst motivert av de sosiale forholdene, altså "du blir bare ikke gravid". Så ut i fra den tanken er jo dette et normalt individ som har vært utsatt for et umenneskelig press. Så kan vi tenke oss dette samme normale individet som har en intens følelse av at man vil ikke strekke til som mor. Så har vi selvfølgelig en mulighet at dette er en person som har en rusmiddelmissbrukskarriere som på en uvanlig uhensiktsmessig måte har i gåseøyne kvittet seg med et problem, og bare vandret videre. Det vet vi jo heller ingenting om. Så har vi den siste modellen, og den går jo på at dette dreier seg om ulik grad av mental forstyrrelse, alt fra hvor personen til vanlig har en slags virkelighetsoppfatning som er lik med de fleste andre, men som har en karakter eller en personlighetsforstyrrelse som reagerer... for å si det psykiatrisk... patologisk på ytre stress og press, altså en person som fungerer som oss i hverdagen, men så kommer det en sånn type ekstremt press, og da reagerer vi med et uhensiktsmessig forsvar, for eksempel da en slik handling som dette. Dette er jo sjelden forekomst. Vi vet ikke noe vitenskapelige profiler ved disse. Så har vi disse som har fullstendig tap av virkeligheten, som nærmest ikke vet hva de skal gjøre, som ikke har en rasjonell bakgrunn for dette her, som da gjør dette på grunn av en psykotisk befaling eller hva det nå skal være. Og så har vi disse menneskene som har en fødselspsykose, som kan være brått innsettende, etter en tids forvirring på forhånd, og så reagerer de da igjen irrasjonelt på dette her, og så skjer dette. Det er de tre modellene vi spekulativt kan tenke oss.

Programleder: Vi kan jo bare forestille oss hvordan denne moren har det nå. Men politiet ber henne altså om å ta kontakt. Hvorfor bør hun gjøre det?

Grøndal: Uansett hvilken av disse tre modellene vi har, så tenker jeg meg at dette er et ytterst ensomt menneske, og uansett bakgrunn så vil jeg vel tenke meg at dette er et menneske som har behov for å snakke. All erfaring viser at har du betydelige problemer så er det en ting som hjelper, og det er å snakke, fordi det vi ønsker dypest inne er å bli forstått.

Programleder: Takk skal du ha for at du kom til Ukeslutt, Pål Grøndahl, psykolog, spesialist og forsker.

Vedlegg II

07.02.2009: Innslag 02: Da damene dro

Programleder Gro Engen

(Nyhetsintro I)

(Nyhetsintro II)

(Nyhetsintro III)

Programleder: Menn som griner, får gjemme seg i skogen, sier programleder for *Manshow*.
Jeg skal nok kurere deg, svarer sexolog og transe.

(Nyhetsmeldingene. Saken er ikke nevnt her.)

(Mellomintro I)

Programleder: Sørgelig at menn i dag føler de må få reisning på kommando, sier sexolog og transe. Ikke noe problem for meg, svarer leder for manneshow.

(Tredje innslag)

Mannlig fortellerstemme: ... Og mens damene er borte [en unge skriker], må mennene drive bygda alene. Hvordan kommer det til å gå med husarbeidet? (publikumslatter).

Baby: ikke bæsja.

Mannsstemme: Nei, du har bare tisset.

Baby: Bæsja.

Mannstemme: Har du bæsja også?

Programleder: Over 850 000 seere fikk med seg TV2s nye realityserie *Da damene dro*, som hadde premiere denne uka. Alle damer over 18 år drar på Sydenferie for å la mannfolkene på Husøy i Troms, som blir framstilt som om de knapt kan lage middag eller skifte bleier, stelle hjemme. Og Håvard Lilleheie, som programleder av det testosteronsfylte manneprogrammet *Manshow* på TV2 Zebra, så sier du at å latterliggjøre *Da damene dro*, viser at vi er i ferd med å miste viktige mannlige kvaliteter. Hva mener du med det?

Lilleheie: Nei, det jeg mener er... Det viser jo bare det angrepet på dette programmet, at man har en slags teoretisk forestilling om hvordan forestillingen skal være, og så ser man et program som viser vanlige folk som speiler en virkelighet der man bare får det til å funke. Og så blir man på en måte lei seg fordi vanlige folk ikke på en måte (ler kort) tar til seg den... en slags hundre prosent kjønnsfordeling som de synes det burde være.

Programleder: Espen Esther Pirelli Benestad, sexolog og transvestitt, hva synes du om denne framstillingen av mannen?

Pirelli Benestad: Vi har jo kommet til et sted i vår utvikling hvor man på en måte enten er mann eller kvinne.

Lilleheie: Mm. Men du har jo valgt en slags mellomløsning?

Pirelli Benestad: Ja, jeg tilhører...

Lilleheie: Eller du er fremdeles på leit, på en eller annen måte...

Pirelli Benestad: Nei, nei, nei, jeg er hundre prosent uspesifisert trans..

Lilleheie: Ikke sant, ja.

Pirelli Benestad: Ikke sant. Og det er bare en tredje kategori, så jeg har det storartet der, og ikke noe behov for å være verken mann eller kvinne

Lilleheie: Nei.

Pirelli Benestad: ... men trans. Hvis en mann står og er hjelpeløs foran en unge som har bleia full av bæsje, blir han da bekreftet som mann? Jeg kan ikke svare på det, men det kan vi spørre oss selv om. Og så kan vi sette en dame bak et ratt i en bil, og hun prøver å lukeparkere, og får det ikke til, og blir helt hjelpeløs. Blir hun da bekreftet som kvinne? Hvis begge de blir bekreftet som det kjønnet de opplever å være, så er vi ikke kommet så veldig langt. For da har hun intet krav til seg selv om å kunne lukeparkere, og han har intet krav til seg selv om å kunne skifte bleier. Og verden humper videre sin skjeve og polariserte gang.

Lilleheie: Men hva hvis han ikke har tid til å skifte bleier, fordi han må ut og fiske?

Pirelli Benestad: Men det er en helt annen sak.

Lilleheie: Ja, det er en annen sak.

Programleder: Men du er ekspert på menn som prøver å finne sin kjønnsrolle. Kjenner du mange sånne mennemenn?

Pirelli Benestad: Ja, jeg kjenner en god del mannemenn. Og de har jo ofte vanskelig for å finne seg til rette, fordi kravet til å være en sånn mannemann, det kan godt være helt umulig.

Mission impossible.

Lilleheie: Hva slags krav er det, 'a?

Pirelli Benestad: Ja, det som sånn som at... Det er sånn at du skal alltid kunne ha ståpikk, ikke sant (HL ler i bakgrunnen) på kommando, nærmest (HL ler igjen), ikke sant, og når ga du din partner en orgasme sist, som om orgasme er noe man deler ut. Altså, man kaller penis for et jern, man skal holde ut og være... Nei, veldig.. Det er veldig tungt å være mann i det der settingene der, altså, bevarer.

Lilleheie: Ja, akkurat der føler jeg at jeg lever opp til veldig greit, så jeg...

Pirelli Benestad: Ja, vet du at penis er det mest følsomme og sårbare organ på alle menneskekropper? Det skal så lite til...?

Lilleheie: Men hva med.... Er den mer følsomt organ enn kvinnens kjønn?

Pirelli Benestad: Nei, ikke på samme måte. Klitoris er jo fantastisk. Det er jo det eneste organ i verdenshistorien som bare er til for nytelse, og som det snakkes altfor lite om. Men penis er også et nytelsesorgan. Men følsomheten går på det at selve funksjonen, selve rensningsfunksjonen, er så følsom for trygghet. Jeg tror at alle tåler å bli gjort lite granne narr av, med et glimt i øyet. Er det noen som har tenkt på å lage et program fra et eller annet sted, et utvær i Norge, hvor man sender alle mennene til Syden og lar damene gå ut og fiske, for eksempel? Da hadde det jo sannsynligvis blitt laget en masse morsomme, men kanskje litt farligere situasjoner, tror jeg.

Lilleheie: Da hadde kanskje damene blitt sure, vet du.

Programleder: Hva mener du med det?

Lilleheie: Jeg tror bare at for mange, da... Det har jo vært en likestilling som har gitt damer muligheter. Og jeg skal til og med si at det er bra. Men det betyr ikke at alle må leve med 100 prosent likestilling. Det er ok med komplementære ferdigheter. Det er et arbeiderklassemessig samfunn. De gutta her er fiskere. De begynner på jobben ganske seint. De har ... At de ikke har fingerspitzgeföhle på husarbeid, selvfølgelig har de ikke det!

Pirelli Benestad: Nei.

Programleder: Men ditt eget program er ifølge deg selv «programmet for de som vil ha vekk sladden, kvinner tilbake til kjøkkenbenken, og ordentlige menn er Rune Rudberg, Martin Schanke og porno-Hagen». (Pirelli Benestad sukker høylydt.)

Lilleheie: Komplementære ferdigheter, altså. Det er det vi egentlig snakker om. (ler)

Pirelli Benestad: Jeg synes.. Da blir det... Nå skal jeg holde et lite foredrag. Jeg tenker på... Kan du se for deg jordkloden? Det som jeg synes mange gjør, og som jeg tror blir et poeng her også, det er at man polariserer. Det er omtrent som å dra polene fra hverandre, og da blir det ingenting i midten. Det er fint med polarisert, det skaper spenning.

Lilleheie: Det må vi ha!

Pirelli Benestad: Ikke sant! Men hvis du drar det for mye fra hverandre, da blir spenninga borte, og da blir det bare tåpelig.

Lilleheie: Men hva tenker du med det i forhold til det programmet her?

Pirelli Benestad: Nei, dette høres ut som at det trigger publikum, og at publikum synes dette er morsomt.

Lilleheie: Det er nesten en million mennesker. De hadde over 900 000 andre del av sendinga.

Pirelli Benestad: Ja, og så er jeg sikker på at veldig mange av dem ler av seg selv, noen ler av kona si, noen ler av mannen sin...

Programleder: Men jeg må få referere til mer av det du sier om ditt eget program. For også sier du at er du drittlei av Magne Hoseth og andre jålete fotballspillere, eller av Kristian Valen, som griner hos Skavlan, eller generelt at gutter skal ligne mest mulig på jenter, så må du e på oss. Og så bort med sladden osv. Hva slags mann er det dere har det moro med?

Lilleheie: Det... Altså vi vil jo tilbake til den tradisjonelle mannen, altså forsørgeren. Altså forsørgeren er ikke død!

Pirelli Benestad: Kan man ikke både gråte og forsørge, da? Er det noen motsetning i det?

Lilleheie: Hvis du griner, kan du gjøre det i skauen aleine, synes jeg.. Du trenger ikke å...

Pirelli Benestad: Det synes jeg høres rart ut.

Lilleheie: Synes du det?

Pirelli Benestad: Ja, det synes jeg høres rart ut. Altså, hvordan blir du bekreftet som mann?

Blir du avkreftet som mann om du skulle gråte en skvett eller hvis du skulle ha kapasitet til å skifte på ungen din, blir du da liksom avkreftet som mann? Og hvis det har blitt sånn, da er vi ille ute å kjøre.

Lilleheie: Du, da skal jeg gå hjem til kona mi, og så skal jeg prøve å gråte en skvett, og så skal jeg se åssen jeg føler meg etterpå.

Pirelli Benestad: Ja, og hvis du da føler deg som mindre mann, så kan du få time hos meg neste uke, tror jeg, så skal vi jobbe med det.

Programleder: Hvem er den ultimate mannen?

Pirelli Benestad: Den ultimate mannen, er... Eller det ultimate mennesket, det er det mennesket som slipper til alle sine kapasiteter, og som vet om de kapasitetene, som vet hvilke kapasiteter det ønsker å videreutvikle, og som skjønner hvilke kapasiteter det ikke har.

Programleder: Hvem er det, hvis du skulle peke på en person i Norge?

Pirelli Benestad: Ja, de androgyne blir jo det, som har dette litt til felles med..

Lilleheie: Mener du at androgyne er bedre enn andre?

Pirelli Benestad: Nei, jeg sier ikke at de er bedre enn andre.

Lilleheie: Jo, det var det du sa!

Pirelli Benestad: Nei, det sa jeg slett ikke! Jeg sa bare at de er mer levedyktige.

Programleder: Hvem er den beste mannen?

Pirelli Benestad: Altså, du skjønner... Jeg har jo ... Og det er jo selvfølgelig... Nei, Jonas Gahr Støre synes jeg har noe av det der...

Vedlegg III

07.03.2009: Innslag 03: 8.mars-debatt.

Programleder: Inger Marit Kolstadbråten

(Nyhetsintro I)

Programleder: Feminisme er å sno seg rundt en strippestang, mener dansere. Respektløst, sier norsksomaliske Amal Aden, som mener norske feminister har sviktet innvandrerkvinnene.

(Nyhetsintro II)

(Nyhetsintro III)

Programleder: Programleder er Inger Marit Kolstadbråten

(Nyhetsbulletinen: [KUTTET VEKK I PODCASTEN])

Kvinnestemme (vi hører det er et gammelt opptak): Og her har vi demonstrasjonstoget i Oslo. Med parolen "Nei til bruk av kvinner som reservearbeidskraft " i spissen, gikk omlag 5000 mennesker fra Grønland torg og fram til Universitetsplassen i ettermiddag.

Programleder: På 1970-tallet gikk tusenvis av kvinner og menn i 8.mars med kravet om fri abort og flere barnehager. I morgen feirer noen dagen ved å danse opp etter en strippestang, og ser på det som dagens feminisme. Reporter Sara Victoria Rygh tok turen til dansestudio.

(Musikk, «Lady Marmelade», bedre kjent som «Voulez vous couches avec moi»?)

Kvinnestemme (Vi får snart vite at det er Lisa Gabrielsen): Tvinne bena rundt stangen, det ene på forsiden, det andre på baksiden. Nå henger jeg opp ned. (Musikken skrus opp.)

Reporter: I en av de fem stengene som vokser opp av parketten hos Sometimes Pole studio i Oslo, henger feministen og stangdanseren Lisa Gabrielsen opp ned. Hun holder seg fast kun ved hjelp av veldig sterke lår.

Gabrielsen: Det er forferdelig vondt de første førti dagene, pleier jeg å si, for det drar jo i huden. Vi har ganske tynn hud her mellom lårene.

Reporter: Hva er det som er feministisk med dette her?

Gabrielsen: (ler lenge) Jeg utfordrer meg selv. Det er ganske skummelt, første gang, å henge opp ned. Det er meg, og det er min kropp som gjør dette her. Så jeg må stole på kroppen min, være venner med den.

Reporter: Poledancing, eller stangdans om du vil, har blitt en populær måte å trene på.

Stripperne har gjort det i mange år. Nå vil alle typer kvinner prøve. Ifølge instruktørene Lisa Gabrielsen og Ingvild Refsum, er det svært feministisk med stangdans. Men det er ikke mye rødstrømper og hårete legger å se i dansestudioet, bare korte hotpants og trange topper.

Gabrielsen: For meg handler det først og fremst om makt og seksualitet og kropp. Og det er vel det jeg opplever i poledance, den mestringsfølelsen, den styrken.

(Lyden av kleshengere som skyves på.)

Reporter: Her har vi en blomstrete rosa, en bikini med litt sånn glitter. Du ser ikke noe du kunne tenke deg å ha på deg i badehallen her?

Ellisiv Lindkvist: Eh... (liten latter.) Jeg ville kanskje hatt noe mer sånn dekkende.

Reporter: (På kommentarspor): Forfatter og feminist Ellisiv Lindkvist er på badedraktshopping. Hun leter etter en sporty badedrakt, ikke en sånn liten, sexy bikini.

Lindkvist: Jeg ville ha likt en sånn litt boksertshortsmodell av trusa.

Reporter: En sånn bikini med litt små bein, da?

Lindkvist: Ja, eller i hvert fall.. Ja, litt sånn boksertshortsaktig trusemodell.

Reporter: Så du synes det er feministisk å dekke seg til når man ønsker?

Lindkvist: Det er jo også en frihet å slippe å være et seksuelt objekt, selv om det kan av og til... Kan mange ha glede av det. Men det er jo noe med å slippe å være det hele tiden, og slippe å være kun det.

(Lyden av kleshengere.)

Lindkvist: Guttene har jo da en badeshorts som er enda mye større, som går til knærne, som de kan Så guttene får lov til å skjule mye mer, mens jentene må vise fram...

(Lyden av knatter på tastatur)

Reporter: Ellisiv Lindkvist har sin egen blogg på internett, der hun blant annet skriver om feminisme. Hun mener tolkningen av ordet har blitt litt utvannet de siste årene.

Lindkvist: Det er også litt trendy å være feminist, som gjør at... Jeg opplever at det er ganske mange som kaller seg det i dag. Og det tror jeg jo i utgangspunktet er ganske bra, hvis det ikke blir sånn at alt er feminisme, for da mister det jo nesten sin verdi.

Kvinnestemme 2 (gammelt opptak): 80 prosent av de som er i lavtlønnsyrkene, de er kvinner. Jenter har dårligere yrkesvalg enn gutter. Ikke så mange stillinger, ikke så mange bransjer å velge mellom.

Kvinnestemme 3 (gammelt opptak): Da synes jeg at kvinnen, hun bør få sin rett.

Kvinnestemme 4 (gammelt opptak): Lik lønn for likt arbeid.

Reporter: Kravene disse kvinnene stilte da de gikk i demonstrasjonstog i 1975, kunne like gjerne vært stilt i dag. Mye har endret seg i samfunnet siden den gang. Fremdeles er det et godt stykke igjen.

Unni Rustad: Jeg fant fram denne boka, nemlig, for å ha å vise deg.

Reporter (kommentarspor): Unni Rustad er en av feministveteranene i Norge. Hun var med på å starte Kvinnefronten i 1972, og da var det mye å ta tak i.

Rustad: Det var mulig å skrive... å ha reklame i avisen hvor det står: Tannbørster er som kvinner. De skal omgås flittig og skiftes ofte. (ler) .

Reporter: Rustad og vennene hennes kjempet blant annet for fri abort, lik lønn og retten til å sende barna på daghjem. Selv om kampsakene har endret seg noe fra 1970-tallet og til i dag, er ikke Rustad urolig.

Rustad: At noen kvinner mener at det er veldig frigjørende å svinge seg rundt en stang, som jeg kjenner igjen fra strippearenaen, det... det er jeg villig til å diskutere. At Norge fremdeles ikke har likelønn, det er ingenting å diskutere. Det er ikke noe synd på feminismen. Jeg synes den har greid seg bra, og den kommer til å få et langt og lykkelig liv.

(etterkrigsmusikk i bakgrunnen, og et sukk)

Reporter (kommentatorspor): Stangdanserne Lisa Gabrielsen og Ingvild Refsum snurrer seg grasiøst rundt stengene og lander elegant på gulvet.

Gabrielsen: Veldig flott!

Reporter: Burde man ikke heller ha kjempet for for eksempel lik lønn enn å danse på pole?

Gabrielsen: Jo, men det må man jo også. Det ene trenger ikke å utelukke det andre, og tvert imot kan det ene hjelpe det andre. Hvis man opplever en styrke og en selvtillit med noe man mestrer, for eksempel poledance, så kan man jo ta det til andre arenaer og oppleve en mestringsfølelse og en fornyet selvtillit og styrke der, i for eksempel lønnsforhandlinger.

Programleder: Amal Aden, du er norsksomalier, som i fjor kom med boka *Se oss*, om situasjonen for somaliske kvinner og barn i Norge. Og høyere lønn og strippedansing er noen av sakene som opptar norske kvinner før kvinnedagen. Hva tenker du om det?

Amal Aden: Jeg synes høyere lønn er greit, men stripping er meningsløst. For meg blir det respektløst og meningsløst. Hva er det med kvinnebevegelse... Hva er det med saken å gjøre?

Programleder: Mange lurte jo på hvem du var da du skrev boka siden du valgte å være anonym. Nå står du fram. Hvorfor gjør du det?

Aden: Jeg gjør det fordi jeg synes det er veldig viktig å delta i debatten når det gjelder minoritetsbarn og -minoritetskvinner, som ikke har det bra.

Programleder: Ja, hvordan har somaliske kvinner det i Norge?

Aden: Det er veldig tøft, det å være somalisk kvinne. Mange blir slått. Mange får ikke lov til å integreres, og mange må holde seg inne og liksom produsere barn hele tiden. Og det er ganske trist. Så jeg synes kvinnebevegelsen bør konsentrere seg om sånne saker. Når noen er innesperret og innestengt og blir slått hver dag, så synes jeg det er viktigere enn å henge seg opp ned på en vegg.

Programleder: Kristin Halvorsen var din helt før, nå er det Fremskrittpartiets Siv Jensen.

Hvorfor det?

Aden: Kristin Halvorsen var det eneste, nærmeste, som skjønnte det med minoritetskvinner og minoritetsbarna, hvordan de har det. De har alltid kjempet for den saken, for kvinner. Men nå er det... De er bare borte. Jeg vet ikke hva som skjer.

Programleder: De har sviktet?

Aden: Ja. Det som er... Jeg støtter ikke FrP som parti, men jeg liksom... Siv Jensen skal ha en applaus. Hun tør i alle fall å si det hun mener. Kvinner i Norge har ikke likestilling, de er ikke likestilling, og de fleste somaliske kvinner jeg kjenner har det ikke bra.

Programleder: Kristin Halvorsen, du er finansminister og SV-leder, og her får du høre at du har sviktet innvandrerkvinnene. Hva sier du til det?

Kristin Halvorsen: Nei, det kjenner jeg meg ikke igjen i. Men la meg bare si det først, at jeg tror ikke det er noen i kvinnebevegelsen som synes strippestenger er noen viktig sak, så den kan vi bare parkere. Fordi det som Amal Aden har tatt opp, er mye, mye viktigere. Og det er et ganske vanskelig spørsmål, fordi at det er vanskelig å komme i en skikkelig dialog, og klare å snakke på en slik måte at man faktisk støtter de damene og de barna som det gjelder, og som er med på å styrke dem, sånn at de har makt og muligheter. For for meg er det det kvinnekampen dreier seg om, at kvinner skal ha makt, makt på den måten at de har mulighet til å styre sitt eget liv, komme seg ut av forhold hvis de blir slått og mishandlet, tjene egne penger, kunne norsk, få.. ha kunnskap, så man kan orientere seg i samfunnet rundt seg. Og det dreier seg selvfølgelig om den omsorgen og de mulighetene barna deres også har.

Programleder: Men har dere vært for feige i forhold til de problemene som rører seg blant kvinner i nettopp innvandremiljøene?

Halvorsen: Nei, jeg synes ikke det. Men jeg vil gjerne høre de utfordringene vi får, fordi hvordan vi oppfattes kan jo være noe annet enn hva vi selv oppfatter. Jeg synes egentlig det er ganske trist at alle disse innvandringsdebattene handler egentlig ikke om innvandrerkvinner, de handler om for eller mot Fremskrittpartiet, og det synes jeg ødelegger så mange debatter, så hvis vi parkerer..

Programleder: Men la oss høre Amal Aden: Hva mener du at Kristin Halvorsen burde ha gjort?

Aden: Hun kunne ha gjort mye bedre. For det første føles det som om Kristin Halvorsen går i forsvarsposisjon. Jeg er jo ikke politiker, og det her er veldig vanskelig for meg. Men jeg er veldig opptatt av barn og kvinner. Og som barn hadde jeg ikke noen særlig barndom. Derfor er jeg veldig opptatt av at barn skal være barn, og må få leve normalt. Og da jeg kom med den boka, så var det for å vekke oppmerksomhet i det offentlige, at det er ikke alle som er likestilte her, og det er ikke alle som har det bra.

Programleder: Og du mener at det norske samfunnet har oversett dette og vært for snillisk?

Aden: Ja, på en måte. Det er ikke alle, dette her gjelder selvfølgelig ikke alle. Men det er mange offentlige som lukker øynene når det gjelder minoritetsbarn. Når det er... Jeg ser at somaliske barn som er borte fra skolen fire-fem uker, så reagerer ikke skolen. Men når det er et norsk... etnisk norsk barn, som er borte fra skolen, så da ringer de med en gang for å finne ut. Og det er ren rasisme for meg, altså, det er .. Er de verdt mindre enn andre? Hva er problemet?

Halvorsen: Det er jeg helt enig med deg i. Og det tror jeg er en slags misforstått feighet, egentlig, fordi at alle barn har krav på å bli sett og bli hentet og bli fulgt opp, og at noen bryr seg, og man ikke er redd for å blande seg inn i privatlivet.

Programleder: Elin Ørjasæter, du er kommentator i Nettavisen E24. Hva synes du om innsatsen fra kvinnebevegelsen overfor innvandrerkvinner?

Ørjasæter: Jeg synes det er dette området kvinnebevegelsen har sviktet på, og det har også gjort at kvinnebevegelsen har gjort seg selv uinteressante. Vi hadde noen kampsaker på 1970-tallet som var viktige, blant annet retten til fri abort, retten til å være økonomisk selvstendig. Det er en kamp vi har vunnet, etter min oppfatning. Så har vi altså hatt en innvandring av folk som har behandlet sine kvinner og barn på en helt annen måte enn vi ville ha akseptert selv for våre egne. Og der har kvinnebevegelsen etter min oppfatning vært totalt fraværende, med noen få unntak. En kvinne som Hege Storhaug, som har snakket om dette i årevis, har bare blitt latterliggjort av, vil jeg si, en samlet venstreside. Så...

Programleder: Kristin Halvorsen, dere har sviktet? Du har jo vært sentral i kvinnebevegelsen i mange år.

Halvorsen: Jeg kjenner meg ikke igjen i dette. Og la meg ta et eksempel, og det er de som driver krisesentre rundt omkring i hele landet, for det er et fluktsted for mange av de mest utsatte kvinnene.

Programleder: Men det er jo siste ledd, etter at de har blitt mishandlet og slått, det er ikke forebyggende tiltak? Jo, men det er et utrolig viktig sted. For det er ofte det første stedet som gir kvinner styrke. Kanskje ikke første gang de kommer, kanskje ikke andre gang, men tredje, til å finne seg en annen plattform i livet. Og det som ofte de kvinnene som kommer der, for vi vet at det er mange med minoritetsbakgrunn. Det de ofte har til felles, er at de er isolerte, at ingen andre ser dem, at de er avhengige av mannen sin, både i forhold til å ta seg fram i det norske samfunnet og når det gjelder penger.

Ørjasæter: Jeg tar litt selvkritikk, jeg, for det har du helt rett i, at krisesentrene for en stor del har vært drevet av kvinner fra venstresiden. Men jeg synes i den politiske debatten, så synes jeg at alle andre politikere enn Fremskrittspolitikere har vært så feige til å si rett ut hva er det vi snakker om. Jo, vi snakker om at en del familier utnytter økonomiske ordninger, at kvinner blir sånne barneprodusenter for å få mer penger. Vi snakker om kvinner som blir systematisk mishandlet med... altså... voldelig mishandlet. Og det er så hjerteskjærende ting, at kvinnebevegelsen gjør seg selv uinteressant når den bare er opptatt av, opplever jeg sånne kvinner som deg og meg, altså hvite, middelaldrende kvinner må inn i styrerommene. Kjære vene, det betyr faktisk ingenting i forhold til at en del kvinner blir daglig mishandlet.

Halvorsen: Men.. Jeg er ikke enig med deg i det, for det har noe med makt i samfunnet å gjøre. Og spørsmål om kvinner og lønn og spørsmål om utdanning og alt dette her er også viktige saker.

Programleder: Ja, det er viktige saker, og du har til og med sagt denne uka at det er en av de viktigste valgkampsakene for SV, å få høyere lønn til sykepleiere og kvinner i den typen...

Halvorsen: Ja, det er jo et veldig stort paradoks at vi som ser på oss selv som et likestilt samfunn, fremdeles har det sånn at kvinner tjener 85 prosent av det menn tjener i timen, og at det henger sammen med at vi har et veldig kjønnsdelt arbeidsmarked. Men det som jo også er en utfordring nå på arbeidsmarkedet, er for eksempel minoritetskvinnenenes mulighet til å komme inn i arbeidsmarkedet, få seg en lønn og den selvstendigheten som henger sammen med å ha egen inntekt. Og det er... Jeg synes at veldig mange av disse diskusjonene om minoritetskvinner, ender med at man forsøker å overgå hverandre i beskrivelser av hvordan det er, men svikter når det gjelder hvilke tiltak man skal sette inn.

Programleder: Men svikter når det gjelder tiltak... Kristin Halvorsen, det står svært lite i deres partiprogrammer i forhold til å hjelpe innvandrerkvinner, men det handler mye om lønn og likestilling.

Halvorsen: Nei, da har du ikke lest det, for dette er et spørsmål som jeg er veldig opptatt av. Og jeg mener punkt 1, ta bort kontantstøtten, punkt 2 gi tilbud om utdanning, følg opp de som

ikke møter opp på introduksjonsprogrammer, punkt 3 ikke vær redd for å blande seg inn. Det ville man gjort mot... i forhold til en nabo som man følte at man var likere med...

Ørjasæter: Jo, men hver gang noen blander seg inn, så får de rasiststemplet på seg. Og du skriver i denne boken, Se oss, hvordan rasistbegrepet brukes aktivt av somaliske menn for å holde myndighetene unna. Så jeg synes at på dette området, så synes jeg at du på vegne av venstresiden kan godt være litt mer ydmyk. Men så har jeg også lyst til å komme tilbake til denne strippingen, for det er jo ikke bare venstresiden som fortjener kjeft her. Det er jo også alle de ikke-politiske norske kvinnene som liksom (med tilgjort stemme) «... å gud, jeg er litt feministisk, jeg, og jeg skal lære meg å strippe». Og jeg synes hun sa det så godt, hun som ble intervjuet her. Hun sa: «stripping handler om meg, om min kropp». Jeg begynner å føle at etnisk norske kvinner fra svært.. enten de er ikke-politisk interessert eller de er venstreorientert, de er ikke interesserte i hva som skjer i hjemmene hos en del innvandrerefamilier.

Programleder: Kort, Kristin.

Halvorsen: Jeg gidder ikke å diskutere stripping, jeg, dagen før kvinnedagen. Jeg synes det er en helt avsporing av den debatten. Og jeg tror at man kan bruke begrepet eller merkelappen rasist som en hersketeknikk for å stoppe en debatt.

Programleder: Amal Aden, tror du situasjonen blir noe bedre for innvandrerkvinner etter dette?

Aden: Nei, det tror jeg ikke akkurat nå, men jeg håper det virkelig, at det blir bedre. Det håper jeg virkelig for minoritetskvinner, fordi de slipper jo ikke inn. De er utenfor samfunnet, og jeg håper virkelig at noen endringer kan skje. At de kan komme inn og liksom.. Og jeg er enig med Kristin Halvorsen i at kontantstøtte er det problemet. Det er det største problemet de har, de minoritetskvinnene som ikke kommer ut. Det hindrer integreringen. Og jeg skjønner ikke hvorfor de skal få kontantstøtte. Det er bare for å være hjemme og liksom slave og gjøre husarbeid og ha ungene.

Vedlegg IV

21.03.2009: Innslag 04: Fritzl-saken

Programleder: Sara Victoria Rygg

(Nyhetsintro I)

(Nyhetsintro II)

Programleder: Onkelen min fikk meg til å kjenne meg som en rotte, sier incestoffer. Føler Fritzl-saken i Østerrike ripper opp i gamle sår.

(Nyhetsintro III)

(Nyhetsbulletin: Saken er ikke nevnt her.)

Navnløs, norsk reporter I: Innrømmer incest og voldtekt. Rettsaken mot Josef Fritzl i Østerrike er i gang.

(En navnløs stemme som sier noe på tysk I.)

Navnløs, norsk reporter II: Josef Fritzl sier seg skyldig i alt, også for overlagt drap på nyfødt sønn.

(En navnløs stemme som sier noe på tysk II.)

(Lyden av blitz fra fotografiapparater.)

Programlederen : Josef Fritzl hadde steinansikt da dommen mot ham ble lest opp på torsdag denne uken. Han ble dømt til livsvarig fengsel etter å ha sperret datteren Elisabeth inne i kjelleren i tjuefire år, voldtatt henne og for å være medskyldig i at ett av barna de fikk sammen døde. Rettsaken mot Fritzl har ført til vonde minner hos mange som har blitt utsatt for seksuelle overgrep her i Norge.

Kvinnestemme (Vi skal snart få vite at hun heter Kristine): Først var det helt ubeskrivelig eller umenneskelig å tenke at tjuefire år, det er jo nesten et helt liv. Men samtidig så tenkte jeg litt på i forhold til min historie, da, om at hun levde i en fysisk kjeller med et bur og en far som var... som fanget henne. Mens i min kjeller og i mitt bur var det mer psykisk. Så jeg så for meg hvordan det kunne være, med det som er stengt rundt henne.

[Hører kvinnestemmer i bakgrunnen.]

Reporteren: Jeg møter Kristine på Støttesenteret mot incest i Oslo. Hun er en slank kvinne i 30-årene med langt hår som henger fritt nedover ryggen. Hun har en pute i fanget som hun knuger hardt når hun forteller sin historie.

Kristine: Jeg ble misbrukt av min onkel, og det skjedde da... Faren min døde da jeg var seks år. Jeg vet ikke helt om jeg visste hva det egentlig dreide seg om, men han sier til meg at dette her er godt, skjønner du, men du vet bare ikke om det enda. Og så må du ikke si det til noen, for da kommer jeg i fengsel.

Reporteren:: Og det var det han fortsatte å si også?

Kristine: Det var det han fortsatte å si. Og det som var er at... Han tok meg på fanget og ga meg litt kos og klem, og jeg fikk ikke så mye av det når jeg var liten, så han tilfredsstilte kanskje det behovet på den måten. Men han misbrukte sin tillit med andre ting. Derfor var det også vanskelig å si noe, for jeg var jo glad i ham samtidig som jeg ikke likte det han gjorde.

Reporteren: Men hvordan klarte han å få deg med inn på et rom i forhold til dette her da?

Kristine: Han gjorde ikke alltid det, da. Da jeg var liten var det noe som het Ti i skuddet, som var så populært. Så han hadde ofte tatt opp det for meg, så jeg fikk han med, eller han ble med meg inn på rommet der hvor den musikken spiltes, for jeg ville jo gjerne høre. Og det var da han brukte sine muligheter. Eller på kvelden eller når vi var i et vedskjul eller ute i hagen, plukka bær, hvor som helst egentlig.

Reporteren: Hva tenker du om at ingen oppdaga det eller hadde mistanke om det som skjedde?

Kristine: Moren min sa til meg en gang at dere må ikke la han ta på dere. Hva hun la i det, vet jeg ikke. Hva hun visste, vet jeg heller ikke, til dags dato. Men han var jo kjent, da, for å være glad i unge jenter og.... Om hun visste at han gjorde noe med meg, eller... Han ble jo aldri oppdaga, vi ble jo aldri ferska. Så hvor mye de visste, hva folk rundt visste, hva kona hans visste, naboer, det har aldri vært noe tema.

(Lyd av blitzfotografering. Noen tyske setninger. Navnet Josef Fritzl høres.)

Reporteren (på kommentatorspor): Josef Fritzl ble tiltalt og dømt for å ha sperret datteren Elisabeth inne i kjelleren i 24 år og ha voldtatt henne utallige ganger. Selv om historiene til Kristine og Elisabeth er forskjellige, kan hun kjenne seg igjen i det helvete som Elisabeth har opplevd.

Kristine: På den måten at min fysiske... Mitt fysiske bur var ikke der, men jeg hadde den psykiske. Jeg visste aldri når ting kom til å skje, om de kom til å skje, og at jeg alltid var i en kjeller som livet mitt ikke ble det samme, at du ikke fikk lov til å oppleve barndommen og ungdommen i den grad som det er tenkt det skal være. At det er blitt borte, liksom. Si litt mer

om at livet ditt var som i en kjeller. At du føler at alt... kaldt og vanskelig. Alt er mørkt, og du føler deg som en sånn rotte som bare tusler rundt omkring og nesten leter etter et hull å gjemme deg i.

Reporter: Det var sånn du opplevde din barndom?

Kristine: Mmm. Mmm. At du bare er en sånn som alle forkaster. Ingen vil ha noe med deg å gjøre, en sånn som alle bare ser rart på, for rotter er jo sånne som trives best i kjelleren. Det er der vi skal være.

Reporter: Hvorfor fikk du den følelsen?

Kristine: Sikkert fordi man ikke skulle si noen ting om, og fordi man følte seg gjerne sånn, skitten og forkasta, ikke elska. At du ble kanskje typisk mobbet før. At du var alt det du ikke skulle være.

Reporter: Hva tenker du om din sak, hvor alvorlig den har vært i forhold til det som nå er rulla opp i Østerrike?

Kristine: Jeg er litt delt på det. For jeg tenker at min historie... ikke er så sterk. Fordi jeg aldri har fått barn med faren min, fordi jeg aldri har blitt putta i en kjeller, sånn fysisk sett. Men likevel så er jo alle historier like forskjellige som mennesker er, og mange likhetstrekk er jo der, og den opplevelsen av å være et offer er jo også forskjellig fra menneske til menneske. Men det å hele tiden vite eller ikke vite hva du har å forholde deg til, er kanskje noe av det verste. Uforutsette ting, ikke ha kontroll på hva som egentlig skjer, hva som skal skje.

(Hører bruddstykker fra en omvisning.)

Reporter: Mange kvinner kommer til Støttesenteret mot incest for å snakke om overgrepene de har vært utsatt for. Reaksjonene på Fritzl-saken er forskjellige, men mange klarer ikke å forholde seg til grusomhetene i saken. Det forteller informasjonsansvarlig Amina Benatou.

Amina Benatou: Den redselen å gå inn i den historien og gjenkjenne igjen en del fellestrekk i forhold til den historien, er sikkert en del av årsaken til at man ikke orker å ta stilling til det, blant annet. Men så finnes det de som også bagatelliserer egen historie i forhold til denne saken. Og andre som reagerer med avsky.

Reporter: Hvilken betydning har det for dem selv at de bagatelliserer sin egen historie?

Benatou: Det kan være veldig farlig å bagatellisere egen historie, og det vil si at man ikke tar stilling til egen historie og ikke tar den på alvor. Hvor stort eller lite overgrepet har vært, en gang er for mye allerede, og uansett om det har vært berøring eller voldtekt. Det har konsekvenser for vedkommende og for samfunnet.

Reporter: Selv om noen bagatelliserer sin egen historie, er det mange som har opplevd grove overgrep i Norge. Og flere også her i landet har fått barn med sin far, onkel eller bestefar som følge av voldtekt.

Betanou: På Støttesenteret mot incest kan vi bekrefte at en del har opplevd det samme. At man har fått barn med sine fedre som resultat av overgrep og voldtekt, gjentatte voldtekt. Men det er også en del som velger å ta abort på grunn av skam det innebærer å ha barn med egen far.

Reporter: Hva vet barna om det som har skjedd?

Betanou: Det er mange som velger å ikke fortelle barna om noe sånt, for å beskytte barna. (Stemme sier noen ord på engelsk.)

Reporter: På torsdag ble Josef Fritzl dømt til livsvarig fengsel for sine forbrytelser mot datteren Elisabeth og de syv barna som ble født i skrekkens kjeller.

Kristine: Det viktigste er vel egentlig å bli trodd. Og at han da blir dømt er egentlig bare en kjempebonus for å vite at det som egentlig har skjedd i alle de årene, at det er hun som blir trodd og han som er syndebukken her. At hun ikke har gjort noe galt.

Programlederen: Reporter var Inger Marit Kolstadbråten. Håkon Letvik, du er Berlin-korrespondent for Aftenposten og en av to norske journalister som har fulgt Fritzl-saken inne i rettsalen. Hvordan var stemningen i rettsalen?

Håkon Letvik (på telefon): Ja, det gjør vondt når du tenker på hva slags liv, hvilket forferdelig liv disse menneskene må ha hatt, først Elisabeth, og senere da... syv barn ble jo født. En av dem døde etter 66 timer fordi Josef Fritzl ikke ville hente hjelp til ham. Tre av de andre levde hele sine liv der nede i 18 og 19 år før de for første gang fikk trekke frist luft og se dagslys og se skyene.

Programlederen: Hvordan opplevde du stemningen i rettssaken?

Letvik: Nei, det var en spent stemning blant de 95 journalistene fra hele verden som hadde fått kommet inn. For første gang skulle vi altså få se denne mannen som hadde gjort noe sånt, som er helt enestående, som har vakt oppsikt over hele verden. Og det var litt spennende.

Hvordan så han ut? Hvordan oppførte han seg? Så det var en spent stemning når han kom inn, eller ble ført inn, da, av alle disse fengselsbetjentene.

Programlederen: Men hvordan opplevde du Josef Fritzl?

Letvik: Nja, han virket jo forknytt, med et steinansikt. Man skal være forsiktig å dømme et menneske og hva som rører seg inni et menneske ved å se på utseendet, men han virket hard, men ganske lik de bildene som politiet sendte ut for snart et år siden, da saken sprakk.

Programlederen: På hvilken måte var han hard?

Letvik: Ja, det var jo ikke antydning til følelser eller beklagelse. Det var det ikke. Og man skulle jo tro at ethvert annet menneske med følelser, når man tenker gjennom hva disse, både hans datter Elisabeth, og hva de andre barna nede i kjelleren har gjennomlevet, så skulle man jo kanskje tro at man både var lei seg for at man hadde gjort andre mennesker noe sånt, men jeg syntes ikke det var antydning til noen sånn innrømmelse eller selvkritikk.

Programlederen: Ble du sint på Josef Fritzl under rettssaken?

Letvik: Nei, man skal jo som rettsreporter og kriminalreporter så skal man ikke vise noen egne følelser og sånt. Men som menneske så blir man jo på en måte berørt av å høre slike uhyrlige forbrytelser gjennomført i 24 lange år. Det er helt utrolig, og som sagt det vakte oppsikt over hele verden.

Programlederen: Hvordan var stemningen når han fikk dommen?

Letvik: Ja, det var ganske spent. Jeg så på jurymedlemmene når de kom inn, det er åtte jurymedlemmer, fem kvinner og tre menn, og de stod der litt før de andre dommerne kom inn, og du kunne se på ansiktsuttrykkene deres at de var lettet over at de hadde tatt en avgjørelse. Og så satt de tre dommerne på seg noen svarte fløyelshatter, så det så jo veldig dystert ut, og så ble dommen lest opp. Og Fritzl måtte stå foran dommerne, og da gikk det seks av disse kraftige fengselsbetjentene og stilte seg tett rundt ham når dommeren leste opp dommen om livsvarig fengsel, og at han skal sperres inne i en anstalt for farlige kriminelle. Så de tok ingen sjanser. Og det gikk en sukk gjennom salen når dommen ble lest opp.

Programlederen: Hvordan reagerte han?

Letvik: Nei, det var ikke noen tegn til noen synlig reaksjon, og han satt også med ansiktet, eller stod med ansiktet vendt mot dommerne, men han svarte jo ganske snart og med klar og tydelig stemme at han godtar... Jeg godtar dommen, sa han, og dommeren bad ham rådføre seg med sin advokat. Han kastet et kort blick bort på sin advokat og gjentok så at jeg godtar dommen. Og det er visst enestående at noen i Østerrike godtar en livstidsdom så å si på stående fot.

Programlederen: Hva kommer du til å huske aller best fra denne rettssaken?

Letvik: Nei, jeg vil nok tenke på ofrene og deres lidelse gjennom alle disse årene, og det har vært mange andre og verre ting enn det man kan sette på trykk i en avis. Man kan jo bare tenke seg hvilket forferdelig liv de har hatt, og særlig Elisabeth. Men også de barna, som aldri fikk se solen eller himmelen eller trekke frisk luft på alle disse årene. Det har gjort et stort inntrykk når man tenker på det.

Programlederen: Takk for at du var med oss i Ukeslutt, Håkon Letvik.

Vedlegg V

04.04.2009: Innslag 05: Kvinner som slår menn

Programleder: Sara Victoria Rygg

(Nyhetsintro I)

(Nyhetsintro II)

Programleiderne: Jeg er redd hun skal bruke kniven, sier mann som blir mishandlet av samboeren. Mens popartisten Mira Craig skryter av at hun har banket opp typen.

(Nyhetsintro III)

(Nyhetsbulletin: Saken nevnes ikke her.)

Programleideren: Kvinner som slår menn har fått mye oppmerksomhet denne uka etter at popartisten Mira Craig fortalte bladet Mann at hun slo typen sin da hun var yngre. Mannen klina med en dame på byen, og Mira Craig slo til han rett i ansiktet. Ukeslutt har møtt flere menn som blir mishandlet av kjærestene sine.

Mannsstemme 1 (Østfolddialekt) (Hører lyden av lekende barn i bakgrunnen). Hun jobber jo veldig mye helger. Og når jeg hadde eldstemann da, så fikk jo ikke jeg lov til å dra til søstera mi for å være sammen med søskenbarna på grunn av at da var ikke hun der, og da hadde hun ikke kontroll. Så da måtte jeg bare være hjemme og passe på.

(Hører glade barnestemmer).

Reporteren: Vi er på en lekeplass, og barna minner ham på den tidligere samboeren som truet med å ta fram ham deres barn. Han er i trettiårene, slank, mørk jakke, og holder hardt på kaffebeget. Han ble ikke slått, men den psykiske volden er verre, sier ekspertene. I mange år bare gjorde han som samboeren sa.

Mannsstemme 1: Jeg hadde jo en jobb som ... Jeg jobbet seks til to, og jeg var hjemme klokka tre. Og var klokka fem over tre, så var... så var faktisk det et problem, liksom.

(musikk Mira Craig: «Dangerous, kill cat, watch that»)

Reporter: Popsanger Mira Craig slo til kjæresten da han kysset en annen jente. Det har gitt førsteside i avisene og gjort kvinner som banker menn til en snakkis denne uka. Noen menn opplever langt mer grov vold, jevnlig.

Mannsstemme 2, (forvrent): Egentlig skulle hun ha vært fengslet i en del episoder hjemme, og jeg skulle ha vært på sykehus.

(lyden av bilmotor som slukker, og en bildør som slår.)

Reporter: Vi er på hemmelig sted og gjør intervjuet i bilen. Erik, som vi kaller ham, kan være høy og mørk, eller lav og lys. Han er livredd for å bli gjenkjent, så vi lar en annen stemme si nøyaktig det han forteller ukeslutt.

Mannsstemme 2: Hun har slått meg til blods, kjøkkenredskaper...

Skuespillerstemme (overtar):.... kjøkkenredskaper. Hun har slått meg med hendene, hoppet på meg, smelt meg i steingulvet. Jeg har vært godt traumatisert. I hvert fall to ganger burde jeg vært lagt inn på sykehus. En gang forsøkte jeg å rense en jakke, men den var så full av blod at den ikke ble ren.

Reporter: Erik er fortsatt samboer med hun som slår, og de har barn sammen.

Skuespillerstemme: Jeg er redd. Redd for at hun skal vifte med kniven igjen. En gang så havnet vi i et basketak på badet, og da jeg så ansiktet mitt i speilet, frykten, så tenkte jeg... Nå er du ferdig.

Reporter: Er du glad i henne?

Mannsstemme 2: Jeg vet ikke hvordan jeg skal definere...

Skuespillerstemme (overtar): Nei, jeg vet ikke hvordan jeg skal definere det. Hun er mor til barnet mitt. Og vi har gode stunder også. Men i mitt hode og mine følelser er det å være glad i hverandre at man ikke slår hverandre. At man ikke krenker hverandre. At man har respekt for hverandre og vil hverandre godt.

Reporter: Begge mennene vi har snakket med går i terapi hos Reform, ressurscenter for menn.

Kvinnestemme, litt i bakgrunnen (vi får snart vite at hun heter Ingunn Rangul Askeland): Jeg har gått litt sånn og vandret og ventet på deg. Hei! Ingunn....

Reporter: På et annet behandlingssenter, Alternativ til vold, møter vi psykolog Ingunn Rangul Askeland. Hun har jobbet med kvinner som slår menn i over femten år.

Askelund: En del kan beskrive helt sånne... de har en forventning for eksempel, som blir brutt. Komme hjem og hadde en ide om at nå skal de bli deilig å sette seg ned og slappe av, og så ser huset helt bomba ut. Og så kan det være skuffelsen over det, raseri over at han ikke har gjort sånn som hun hadde ønsket for eksempel. Og så kan det ende med at hun slår eller spytter eller kaster noe etter ham eller...

Reporter: Hva er det med kvinner som slår menn?

Askelund: Ja, hva er det med kvinner som slår menn... (kort, lav latter). Altså kvinner som slår menn er vel like forskjellige som menn som slår kvinner. De er fra alle samfunnslag med forskjellige bakgrunner, og av ulike grunner fungerer de mer eller mindre dårlig i ulike relasjoner.

(lyden av fingre som knaster på tastatur).

Reporter: Mens vi jobber med denne saken, tikker en epost inn fra en annen kant av landet.

Mannsstemme 3 (sørvestlandsdialekt): Mitt første ekteskap var sterkt preget av psykisk vold, terror, fra min ekskone mot meg. Jeg mistet hele min personlighet, var et null. Var absolutt ingenting. Jeg har brukt mange år med flere langtidssykemeldinger og lang terapi for å bearbeide og komme over det jeg ble utsatt for.

Reporter: Og som så mange kvinner, lever også mange menn i parforhold hvor de blir mishandlet fysisk og psykisk i årevis, og kanskje også tror at de er lykkelige.

Mannsstemme 1 (barnestemmer i bakgrunnen): De første årene så var jeg nok sikkert det. Da var jeg nok sikkert i den boblerusen om at alt var bra. Det var sånn det skulle være. Jeg var veldig ung da jeg ble sammen med henne. Hun var eldre.... Men jeg var ikke... Når jeg tenker i ettertid, så var jeg nok ikke lykkelig, jeg var ikke det. Jeg var nok ikke det.

Reporter: Du er jo en flott, hyggelig mann. Hvorfor blir du hos en dame som slår deg.

Mannsstemme 2: Ja, si det...

Skuespillerstemme (overtar): Ja, si det... Jeg har et barn som jeg vil følge opp gjennom skole. Det har vært målet mitt. Jeg har vært gjennom en skilsmisse tidligere, og det tok veldig på. Vi har rolige dager, og jeg lever på dem. Samtidig er jeg litt redd for å bli alene, og jeg ser andre menn som blir skilt, de blir ofte sittende alene. Og det er vel det. Det er ingen gode forklaringer, men det er det jeg er pr i dag.

Reporter: Storberget sa at vold mot kvinner og barn var mye av grunnen til at han kom tilbake til politikken denne uka.

Storberget: Det at vi setter i verk tiltak for barn og kvinner som sliter med vold og overgrep, det er verdt en stor pris.

Reporter: Enkelte undersøkelser viser at det like gjerne er kvinnen som slår mannen. Men når det gjelder den grove volden i et parforhold, er det fire ganger så mange kvinner som blir mishandlet. Derfor blir fokuset sjelden på menn som blir slått.

Mannsstemme 3: Jeg føler at jeg ikke burde snakke så høyt i en manneverden. Burde man slå igjen eller komme seg bort? Jeg tror det er det siste som må bli for meg, men jeg er ikke flau av det. Jeg tror det er mange som oss. Det er så mye fokus på menn og testosteron.

Kvinnfolka kan være like krakilske som menn.

(lyden av en bil som starter).

Reporter (voice over): Tiden er ute og Erik må hjem. Han må ikke komme for sent. Hvordan ser du for deg fortsettelsen? Om ti-tjue år?

Mannsstemme 2: Jeg har ikke tenkt så langt frem. Jeg prøver å tenke fra dag til dag. Og så tenker jeg...

Skuespillerstemme (overtar): ... og tenker at jeg skal være sammen med barnet mitt. Jeg håper det ikke kommer til å vare så lenge. Jeg håper ikke forholdet kommer til å vare så lenge. Jeg har noen som står rundt meg.

Mannsstemme 2: familie og venner som har blitt obs på det i det siste.. nå i løpet av den siste vinteren. Og støtter meg på at jeg må ut herifra. Så jeg håper at det skjer relativt kjapt.

Programleder: Reporter var her Gro Engen. Popdama Mira Craig har fått støtte etter at hun gikk ut i bladet Mann og pratet om at hun slo til kjæresten som klina med en annen dame. Men hun har også fått mye kritikk. Tekstforfatter Dagfinn Nordbø, i et innlegg i Dagbladet denne uka, kalte du Mira Craig for en voldsforbryter. Hva mener du med det?

Dagfinn Nordbø: Fordi det er i utgangspunktet en forbrytelse å banke opp folk. Det *er* en forbrytelse. Det er ferdig definert i loven. Sånn er det. At hun ikke er arrestert, er en bi-ting.

Programleder: Mm. Mira Craig ville ikke stille opp i Ukeslutt, men det ville du Mina Hadjian. Du er programleder for Studio Fem på kanal Fem. Du mener det blir feil å kalle Mira Craig for en voldsforbryter.

Mina Hadjian: Ja, herregud. Det er jo veldig svart eller hvit generalisering her. Mira Craig, sånn som jeg ser det, ble spontansint. Sinnet vårt, og det å ha spontant sinne, det er den reneste følelsen du har. Så hvis du mister en kalkun på foten, så skriver du faen i helvete og kanskje kaster kalkunen i veggen. Forskjellen i den saken her er at kalkunen snur seg og smiler til deg på en måte. Jeg har også klappa til en kjæreste eller samboer som satt i baren og klina med en annen jente. Så jeg skjønner godt at hun gikk bort og klinka til ham. Og han sier jo også til dagens avis at han fortjente å få seg et par dask. Og at Mira er imot vold. Det var en spontangreie.

Programleder: Hva sier du, Dagfinn?

Nordbø: Hun må gjerne si det *nå*, men hvorfor sa (Mira ler i bakgrunnen).. Hvorfor sa hun ikke det da hun i tre forskjellige medieoppslag iscenesatte seg selv som en hardtslående dame, med headinger som «Den slagferdige: Jeg slo ham midt i fjeset», altså....

Hadjian: Men du må ikke gi henne noe mer kred enn hun fortjener. Hun er popstjerne. Hun er ikke samfunnsviter. Hun er ikke politiker. Hun er ikke journalist. Hun er en popstjerne.

Nordbø: Ja, men popstjerner har fans, og de er veldig små, og veldig mange er fra sjuårsalderen og oppover. Og når de ser at denne popstjernen dunker rundt på...altså, forsider overalt og sier at jeg banket opp kjæresten min, det er helt kult, hun blir i tillegg da rost for

dette her. Hun skryter og sier at jeg gikk bare bort og banket ham opp. Det er det som står. Det er ikke snakk om et dask. Det er å relativisere det.

Programlederen: Bagatelliserer media vold... kvinners vold mot menn, mener du?

Nordbø: Neida, de elsker sånne eksotiske damer som slår.

Programlederen: Men når vi hører denne saken her, menn som forteller at de blir banket opp av damene sine så blodet renner. Blir det ikke litegrann bagatellisert dette her med at Mira dasker til en mann...

Nordbø: Men altså... Menn blir så ydmyket av volden at de tør ikke å fortelle det. Det er derfor jeg mener at ok. så må dere fortelle dette her, da, fordi det er så utrolig umaskulint å bli slått. Det er umaskulint å få dunk, og det må du rett og slett bare komme over og si, unnskyld meg, jeg finner meg ikke i dette her.

Programlederen: Du kaller henne voldsforbryter. Er ikke det litegranne ekstremt å kalle henne det?

Nordbø: Ja, men jeg synes det er like ekstremt å kalle henne for "den slagferdige". Det er bare for å sette i kontrast disse headingene som hun vanligvis får. Så sier jeg ok, jeg vil heller kalle dette noe helt annet. Jeg vil definere det på en annen måte. Jeg synes det er oppsiktsvekkende at ikke flere har reagert på dette her. Men nå er det jo hundrevis av nettdebattinnlegg som også debatterer det nå, og det er veldig bra. Da har man oppnådd noe.

Programlederen: Mina, er det greit å slå menn?

Hadijan: Det er aldri greit å slå noen. Men det er en større forståelse for det at om du hvis går inn i et rom og mannen din driver og har sex med noen at du bare klikker og begynner å kaste ting rundt deg. Det... Jeg kunne jo heller ønsket at man kunne ha tatt en bedre vei, og bare smilt pent og gått videre...

Programlederen: Dagfinn, hva hadde du sagt hvis en dame slo til deg?

Nordbø: Ja, det har jeg opplevd selv. Du må bare komme deg unna. Rett og slett. Hva jeg skal si? Jeg kan jo ikke si noe. Eller 120 kilo.... (begynner å le)

Hadijan: Eller anmelde henne..?

Nordbø: Det burde jeg ha vel ha gjort. Men det har jeg ikke gjort.

Hadijan: Jeg skulle ønske Mira Craig hadde tatt litt opp dette her med at hun var 17 år, og hvordan ting fungerte for henne da som sterk jente som sikkert hoppet rundt og kjefte på de fleste. Hvordan ting fungerte da. For jeg hadde et tre år langt forhold fra jeg var 14 til jeg var 16-17, hvor jeg fikk min dose juling og psykisk terror. Og da var det sånn... Jeg kom tredve sekunder for sent... Jeg synes det er helt utrolig å tenke på nå, at jeg liksom løper nedover veien... Det står en seksten år gammel gutt på trappa, med klokka, som han tar på. «Se her ja,

tredve sekunder». Dunk, og så er du i bakken. Og så aksepterer du det, for det her går veldig veldig sakte, og når du er i puberteten, er det ekstremt vanskelig, fordi det går på sånne ting duerstyggduerstyggduerstygg, sånne overflatiske ting som du bryr deg om da, så jeg synes det hadde blitt tatt opp mer i stedet for «jeg banker opp typen min, jeg» (med forvrengt stemme).

Nordbø: Ja, men det kan Mira Craig... Hun har massevis av fans som hun kan påvirke, for eksempel... Hun har jo ... Jeg mener hun har sagt noe fornuftig for noen år siden. Jeg tror det handlet om slankehysteri. Og hvorfor for eksempel ikke gjøre noen sånne ting, når du er et idol? Hvorfor ikke det? Hvorfor må du være Lara Croft, liksom?

Programlederen: Mina, du sier at du har slått en samboer en gang som ikke oppførte seg bra. Tror du at du kan slå noe igjen?

Hadijan: Jeg vil jo ikke det. Jeg vil jo mye heller ta det high road og whatever baby, klærne dine ligger i gården, nedbrent, når du kommer hjem. Men når du får denne følelsen at noen har sviktet deg så grovt, det er jo psykisk terror, det også. Det er vold mot hjernen din, og følelsene dine, og da vet jeg ikke om jeg hadde klart å dy meg. Men jeg slår ikke.... Jeg klasker til med håndflaten.

Programlederen: Takk til dere, Mina og Dagfinn Nordbø.